

BIBLIOTEKA
UMCS
LUBLIN

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI

FUNDUSZU PRACY

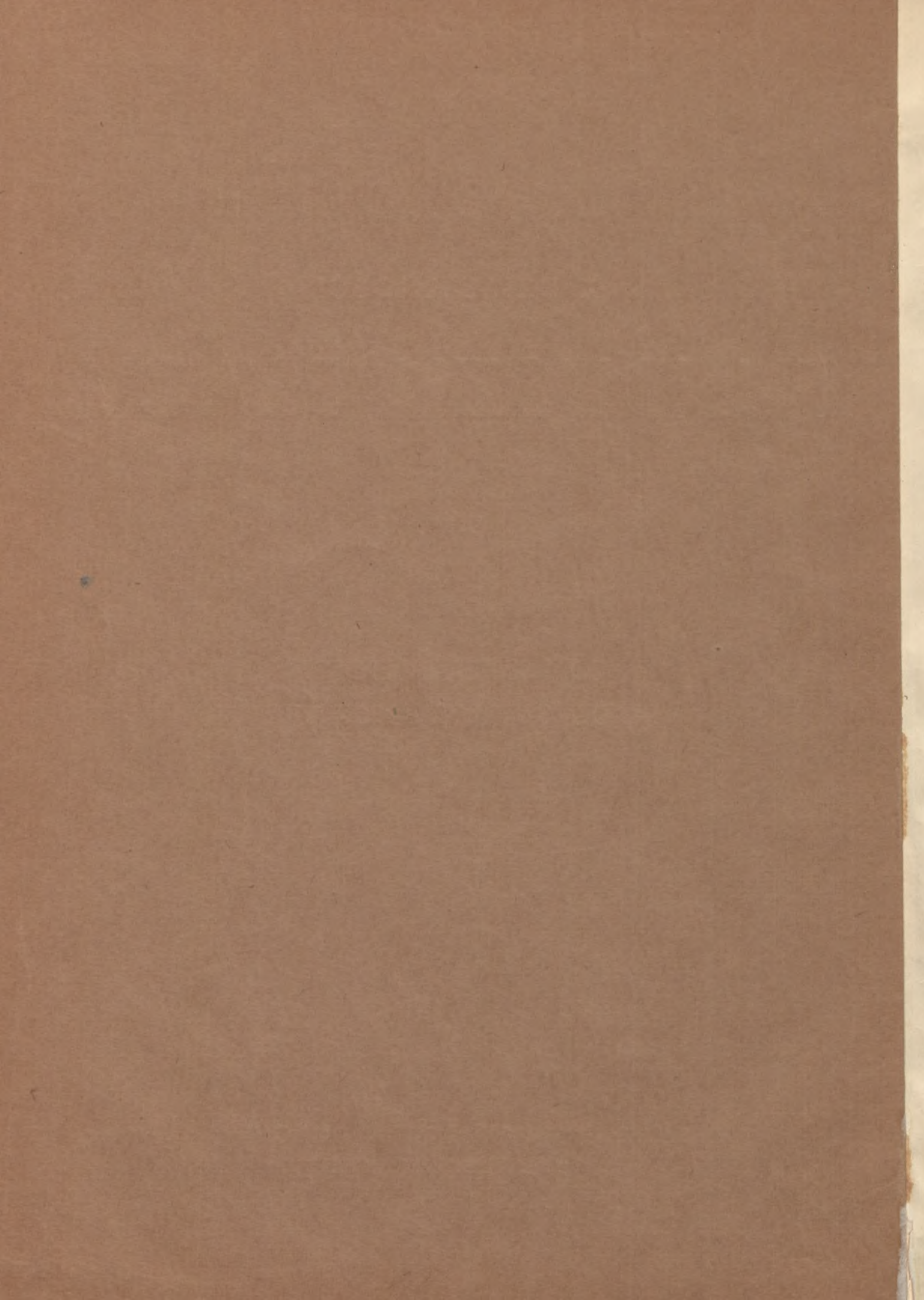
ZA OKRES

OD 1 KWIETNIA 1934 R.

DO 31 MARCA 1935 R.

NAKŁADEM FUNDUSZU PRACY

WARSZAWA MCMXXXVI

TREŚĆ

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI

FUNDUSZU PRACY

ZA OKRES

OD 1 KWIETNIA 1934 R.
DO 31 MARCA 1935 R.

NAKŁADEM FUNDUSZU PRACY
WARSZAWA MCMXXXVI

cras. 15133/[13]

TREŚĆ

	Str.
WSTĘP	3
I. ORGANA FUNDUSZU PRACY I ICH DZIAŁALNOŚĆ	4
II. SPRAWOZDANIE FINANSOWE:	
A — Dochody:	
1. Struktura dochodów.	7
2. Wzrost dochodów i jego źródła	8
3. Wpływ czynników ekonomicznych	8
4. System ściągania opłat	8
5. Wyjaśnienie szczegółowe do wykonania budżetu	9
B — Wydatki	10
Wykonanie preliminarza budżetowego Funduszu Pracy	12
Bilans netto Funduszu Pracy	14
Objaśnienia do bilansu	16
III. DZIAŁALNOŚĆ ZEWNĘTRZNA FUNDUSZU PRACY:	
1. Kierunki działalności	17
2. Rynek pracy a działalność Funduszu Pracy	18
3. Kwalifikowanie bezrobotnych do świadczeń	20
IV. ROBOTY PUBLICZNE:	
A — Całokształt akcji:	
1. Organizacja	21
2. Wytyczne działalności Funduszu Pracy w r. 1934/35	21
3. Kredyty Funduszu Pracy, ich formy oraz kredytobiorcy	22
4. Podział kredytów	23
5. Zatrudnienie i płace	25
B — Poszczególne rodzaje robót:	
1. Studja i projekty techniczne	27
2. Roboty komunikacyjne	28
3. Roboty meljoracyjne	29
4. Urządzenia międzymiastowe	29
5. Inwestycje miejskie	30
6. Budowle publiczne	32
7. Budownictwo mieszkaniowe	32
8. Drobne roboty	33
V. POMOC DORAŻNA:	
1. Cel i koszt akcji	34
2. Metody finansowania	34
3. Środki pieniężne i materiałowe	35
4. Produkty rozdzielone między bezrobotnych	36
5. Bezrobotni objęci akcją pomocy dorażnej	37
6. Odpracowanie świadczeń	37
7. Akcja zlecona	37
VI. AKCJE SPECJALNE:	
1. Zatrudnienie bezrobotnych pracowników umysłowych	38
2. Walka z bezrobociem wśród młodzieży	39
3. Organizacja podstaw samodzielnej egzystencji	40
4. Pomoc społeczno-wychowawcza	41
TABLICE	44

Komitet Naczelny Funduszu Pracy
w roku 1934/1935
Skład osobowy

Data powołania	CHARAKTER REPREZENTACJI	STANOWISKO	IMIĘ I NAZWISKO
11.11.33 r.	Pracodawca do dnia 10.XI.1933 r.	Pracodawca	1. PAN CIESLAW KLARNER
11.11.33 r.	Pracodawca do dnia 10.XI.1933 r.	Pracodawca	2. MIKOŁAJ DOŁANOWSKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	3. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	4. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	5. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	6. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	7. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	8. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	9. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	10. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	11. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	12. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	13. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	14. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	15. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	16. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	17. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	18. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	19. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	20. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	21. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	22. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	23. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	24. PAN JERZY DRECKI
11.11.33 r.	Pracodawca	Pracodawca	25. PAN JERZY DRECKI

W S T Ę P

Okres od dnia 1 kwietnia 1934 r. do 31 marca 1935 r., objęty niniejszym sprawozdaniem, zamyka drugi rok działalności Funduszu Pracy, opartej na Ustawie o Funduszu Pracy z dn. 16 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22, poz. 163) w jej pierwotnym brzmieniu.

Rozporządzeniem Prezydenta Rzplitej z dn. 24 października 1934 r. o połączeniu Funduszu Pracy z Funduszem Bezrobocia (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 849) Funduszowi Pracy przekazany został z dn. 1 kwietnia 1935 r. zakres działania Funduszu Bezrobocia, utworzonego Ustawą z dn. 18 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 650).

Zakres działalności Funduszu Pracy od dn. 1 kwietnia 1935 r. został znacznie rozszerzony, obejmując obok finansowania robót publicznych, pomocy doraźnej na rzecz bezrobotnych oraz akcji kulturalno-oświatowej wśród nich, nowe dziedziny pracy, a mianowicie: publiczne po-

średnictwo pracy, poradnictwo i przysposobienie zawodowe bezrobotnych, zabezpieczenie robotników na wypadek bezrobocia oraz organizowanie zatrudnienia młodzieży na zasadach społeczno - wychowawczych. Odpowiednio do rozszerzonych zadań Funduszu Pracy, zasadniczych zmian doznała również organizacja instytucji.

Sprawozdanie niniejsze, odnosząc się do r. 1934/35, obejmuje węższy zakres działania Funduszu Pracy, aniżeli ten, który mieści się w obecnych jego ramach. Obok sprawozdania niniejszego Fundusz Pracy wydał sprawozdanie z działalności b. Funduszu Bezrobocia za r. 1934 i I kwartał 1935 r. Kontynuacją tych dwóch odrębnych sprawozdań będzie sprawozdanie z działalności Funduszu Pracy za r. 1935/36, obejmujące zakres działania, który w r. 1934/35 rozdzielony był pomiędzy Fundusz Pracy i Fundusz Bezrobocia.

Komitet Naczelny Funduszu Pracy w roku 1934/1935 Skład osobowy

L. p.	IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO	CHARAKTER REPREZENTACJI	Data powołania
1	INŻ. CZESŁAW KLARNER	Prezes Izby Przemysłowo-Handlowej	Prezes do dnia 10.XI.1934 r.	1.IV.33 r.
2	MIKOŁAJ DOLANOWSKI	Poseł	Prezes od dnia 10.XI.1934 r.	1.IV.33 r.
3	INŻ. JERZY DRECKI	Dyrektor Banku Gospodarstwa Krajowego	Zastępca Prezesa	1.IV.33 r.
4	TADEUSZ LECHNICKI	Podsekretarz Stanu	Przedstawiciel Prezesa ¹⁾ Rady Ministrów	1.IV.33 r.
5	JERZY PACIORKOWSKI	Minister Opieki Społecznej	Przedstawiciel Prezesa ²⁾ Rady Ministrów	1.IV.33 r.
6	INŻ. JULJAN PIASECKI	Podsekretarz Stanu	Przedstawiciel Ministra Komunikacji	23.III 34 r.
7	DR. KAZIMIERZ DUCH	Podsekretarz Stanu	Przedstawiciel Ministra Opieki Społecznej	1.IV.33 r.
8	FRANCISZEK DOLEŻAŁ	Podsekretarz Stanu	Przedstawiciel Ministra Przemysłu i Handlu	1.IV.33 r.
9	INŻ. KAZIMIERZ KASIŃSKI	Podsekretarz Stanu	Przedstawiciel Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych	1.IV.33 r.
10	LEONARD KRAWULSKI	Naczelnik Wydziału	Przedstawiciel Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych	18.II.35 r.
11	KAZIMIERZ ROŻNOWSKI	Podsekretarz Stanu	Przedstawiciel Ministra Skarbu	1.IV.33 r.
12	WŁADYSŁAW KORSAK	Podsekretarz Stanu	Przedstawiciel Ministra Spraw Wewnętrznych	18.VI.35 r.
13	ALEKSANDER SZYCHOWSKI	Pułkownik dyplomowany	Przedstawiciel Szefa Sztabu Głównego	18.II.35 r.
14	WŁADYSŁAW JAROSZEWICZ	Komisarz Rządu na m. st. Warszawy		1.IV.33 r.
15	DR. WŁADYSŁAW DZIADOSZ	Wojewoda kielecki		2.VIII.35 r.
16	DR. MICHAŁ GRAŻYŃSKI	Wojewoda śląski		1.IV.33 r.
17	ALEKSANDER HAUKE-NOWAK	Wojewoda łódzki		1.IV.33 r.
18	FRANCISZEK BRANNY	Dyrektor Związku Powiatów	Przedstawiciel powiatowych związków komunalnych	1.IV.33 r.
19	INŻ. JERZY IWANOWSKI	Senator		1.IV.33 r.
20	WIKTOR LEŚNIEWSKI	Dyrektor Związku Izb i Organizacji Rolniczych	Przedstawiciel rolnictwa	1.IV.33 r.
21	MARJAN MALINOWSKI	Poseł	Przedstawiciel robotników	1.IV.33 r.
22	KAZIMIERZ MORA-BRZEZIŃSKI	Senator	Przedstawiciel pracowników umysłowych	1.IV.33 r.
23	INŻ. FELIKS OPPMAN	Radca Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie	Przedstawiciel samorządu gospodarczego	1.IV.33 r.
24	MARCELI POROWSKI	Dyrektor Związku Miast	Przedstawiciel gmin miejskich	1.IV.33 r.
25	INŻ. ZYGMUNT SOWIŃSKI	Poseł		1.IV.33 r.
26	HENRYK STRASBURGER	Prezes Centralnego Związku Przemysłu Polskiego	Przedstawiciel pracodawców	1.IV.33 r.

Komisja Rewizyjna

KAZIMIERZ MORA-BRZEZIŃSKI (Przewodniczący), FRANCISZEK BRANNY, JERZY IWANOWSKI,
MARJAN MALINOWSKI i MARCELI POROWSKI.

¹⁾ Do dnia 1.VIII.1934 r.

²⁾ Od dnia 1.VIII.1934 r.

I. ORGANA FUNDUSZU PRACY I ICH DZIAŁALNOŚĆ

Organizacja i zakres działalności Funduszu Pracy w roku 1934/35, a więc w drugim roku jego istnienia, opierała się na niezmiennych podstawach prawnych, t. j. na Ustawie o Funduszu Pracy z dnia 16 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22, poz. 163) i Statucie, nadanym Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 31 marca 1933 r. (Monitor Polski Nr. 75, poz. 97).

Prezes Funduszu Pracy. Inż. Czesław Klarner, stojący na czele Funduszu Pracy od początku jego istnienia, ustąpił ze stanowiska Prezesa z dniem 10 listopada 1934 r., w którym to dniu dekretem Prezesa Rady Ministrów mianowany został Prezesem Funduszu Pracy poseł na Sejm, mgr. praw, Mikołaj Dolanowski.

Komitet Naczelny W Komitecie Naczelnym zaszedł w roku 1934/35 szereg zmian personalnych. W dniu 18 lutego 1935 roku weszli do Komitetu: Podsekretarz Stanu Władysław Korsak, jako przedstawiciel Ministra Spraw Wewnętrznych, na miejsce Podsekretarza Stanu Mikołaja Dolanowskiego, Naczelnik Leonard Krawulski, jako przedstawiciel Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych i płk. Aleksander Szychowski, jako przedstawiciel Szefa Sztabu Głównego. Z Komitetu Naczelnego ustąpił Podsekretarz Stanu Tadeusz Lechnicki, przedstawiciel Prezesa Rady Ministrów, którego funkcje przejął z dniem 1 sierpnia 1934 roku Minister Opieki Społecznej, Jerzy Paciorkowski, wchodzący od początku w skład Komitetu w charakterze Wojewody kieleckiego. Opróżnione miejsce po ministrze Paciorkowskim zajął nowy Wojewoda kielecki dr. Władysław Dziadosz.

Komitet Naczelny odbył dwa plenarne posiedzenia: w dniu 27 czerwca 1934 roku i 30 marca 1935 roku. — Na zebraniach tych Komitet Naczelny przedyskutował i przyjął do zatwierdzającej wiadomości sprawozdanie Dyrekcji Funduszu Pracy oraz Komisji Rewizyjnej Komitetu Naczelnego za rok 1933/34, omówił plan dalszej działalności Funduszu Pracy, oraz wysłuchał referatu prezesa M. Dolanowskiego w sprawie programu działalności Funduszu Pracy w roku budżetowym 1935/36.

Komisja Rewizyjna Komitetu Naczelnego, w której skład wchodził: senator Kazimierz

Mora-Brzeziński (przewodniczący), poseł Marjan Malinowski i dyrektor Marceli Porowski (członkowie) została uzupełniona na posiedzeniu w dniu 27 czerwca 1934 r. przez dyrektora Franciszka Branego i senatora Jerzego Iwanowskiego. Odbyła ona w ciągu roku 13 posiedzeń. Na wstępie swej działalności Komisja ustaliła formy współpracy z Najwyższą Izłą Kontroli Państwa, poczem zbadała:

- a) rozprawienie kredytów na zatrudnienie i wszystkie związane z tem czynności;
- b) organizację pracy Biura Funduszu Pracy i organizację kontroli Komitetów Lokalnych;
- c) wykonanie preliminarza budżetowego za rok 1933/34 i
- d) wykonanie preliminarza budżetowego za 11 miesięcy roku 1934/35.

Na tem Komisja zakończyła swoją działalność wobec oparcia organizacji Funduszu Pracy z dniem 1 kwietnia 1935 roku na nowych podstawach prawno-organizacyjnych.

Dyrekcja Funduszu Pracy. Skład osobowy Dyrekcji nie uległ w okresie sprawozdawczym zmianie. Stanowisko Naczelnego Dyrektora sprawował poseł dr. Zbigniew Madeyski, zaś Dyrektorami byli Tadeusz Grunwald i inż. Marjan Ponikiewski.

Dyrekcja odbyła w roku 1934/35 ogółem 51 posiedzeń.

Biuro Główne dzieliło się na Wydziały: 1) Prezydjalny, 2) Zatrudnienia, 3) Społeczny i 4) Finansowy. Wydział Prezydjalny obejmował sprawy dotyczące organizacji i administracji ogólnej, sprawy prawne, personalne, prasowe i sprawozdawcze; w jego również ramach prowadzone były prace statystyczno-badawcze, dotyczące stanu bezrobocia, oraz potrzeb inwestycyjnych. Wydział Zatrudnienia opinował plany robót inwestycyjnych, przygotowywał programy robót, prowadził sprawy związane z zawieraniem umów kredytowych, sprawował nadzór nad robotami w zakresie wykonania przez kredytobiorców warunków, włożonych na nich

umowami z Funduszem Pracy. Wydział Społeczny kierował organizacją pomocy doraźnej i społecznej, wreszcie Wydział Finansowy załatwiał sprawy związane z opracowaniem i wykonaniem budżetu, administrował kredytami oraz prowadził rachunkowość i kasowość instytucji.

Personel Biura Głównego liczył w dniu 1 kwietnia 1934 roku 55 osób, w ciągu zaś roku budżetowego 1934/35 wzrósł odpowiednio do rozszerzonej działalności instytucji, osiągając w dniu 31 marca 1935 roku liczbę 71 osób. Tak mała liczebność personelu możliwa była do osiągnięcia jedynie wobec zupełnego pozostawienia kredytobiorcom strony organizacyjno-technicznej robót publicznych, zaś społecznym organizacjom terenowym akcji pomocy doraźnej żywnościowej i opałowej.

Komitety Lokalne. Organami miejscowymi Funduszu Pracy, zgodnie z art. 7 Ustawy z dnia 31.III.1933 r., były Komitety Lokalne, w pierwszym rzędzie wojewódzkie, które w miarę potrzeby tworzyły swe ekspozytury w postaci komitetów powiatowych i miejskich, na terenach zaś o większym nasileniu bezrobocia również i gminnych. Komitety te w myśl § 16 Statutu Funduszu Pracy skupiały przedstawicieli władz administracji ogólnej, samorządu terytorjalnego, robotników, pracowników i pracodawców; były zatem organami współpracy władz administracyjnych i społeczeństwa.

Prawo wyznaczania przedstawicieli administracji oraz samorządu zostało zastrzeżone statutowo właściwej wojewódzkiej władzy administracyjnej. Na czele Komitetów Wojewódzkich stali z reguły wojewodowie, wyjątkowo w ich imieniu wicewojewodowie; na czele komitetów powiatowych i miejskich przedstawiciele administracji państwowej oraz samorządu.

Komitety Lokalne były czynnikiem współpracującym z aparatem administracyjnym Funduszu Pracy w zakresie różnych form pomocy dla bezrobotnych, w szczególności zaś pomocy doraźnej. Na ten cel otrzymywały one kredyty z Funduszu Pracy, posiadały jednak obok nich własne źródła dochodowe, pochodzące z ofiar społeczeństwa, opłat od instytucji samorządowych dobrowolnie przez nie zadeklarowanych i t. p. — Komitety administrowały funduszami, płynącymi z tych dwóch źródeł, organizując akcję pomocy doraźnej i związaną z nią kontrolę bezrobotnych, ubiegających się o świadczenia z Funduszu Pracy.

Komitety Lokalne posiadały swój własny aparat administracyjny, opłacany ze środków przeznaczonych na pomoc doraźną, zasadniczo w granicach własnych dochodów i powoływany bądź bezpośrednio przez wojewodów, bądź w ich imieniu przez lokalne władze administracyjne.

Organa Centralne Funduszu Pracy swoją działalność w zakresie pomocy doraźnej oraz akcji specjalnych o mniejszym znaczeniu prowadziły w terenie przy pomocy wojewodów, jako przewodniczących Komitetów Wojewódz-

kich. Sieć Komitetów Lokalnych w poszczególnych województwach stanowiła organizację o charakterze wybitnie autonomicznym.

W miarę rozwoju działalności Funduszu Pracy obok Komitetów Wojewódzkich zaczęły powstawać Biura Wojewódzkie, jako czynnik administrujący środkami czerpanymi z kasy Funduszu Pracy i współdziałający z Biurem Głównym, pozostający jednak w dalszym ciągu pod zwierzchnictwem wojewódzkich władz administracyjnych.

Z początkiem roku 1934/35 Dyrekcja Funduszu Pracy powzięła uchwałę o wszczęciu kroków, mających na celu wyjednanie zgody władz nadzorczych Funduszu Pracy na przeniesienie personelu biur Komitetów Lokalnych na etat Funduszu Pracy i włączenie budżetów tych Komitetów do ogólnego budżetu Funduszu Pracy. Na takimże stanowisku stanęła również Komisja Rewizyjna Komitetu Naczelnego. Wniosek w tej sprawie, przedstawione na posiedzeniu Komitetu Naczelnego w dniu 27 czerwca 1934 roku, zostały przez Komitet aprobowane.

Dyrekcja przystąpiła do akcji przygotowawczej, przeprowadzając badanie stanu organizacyjno-administracyjnego, składu personalnego Biur Wojewódzkich oraz potrzeb terytorjalnych województw w zakresie działalności biur. Opracowano etaty personalne Komitetów oraz preliminarz budżetowy ich wydatków administracyjnych. Termin przejęcia kierowników Biur Wojewódzkich na etat Funduszu Pracy oznaczony został na dzień 1.VIII.1934 roku. Realizacja jednak tego zamierzenia została wstrzymana decyzją Prezesa Funduszu Pracy, powziętą w porozumieniu z Panem Ministrem Opieki Społecznej, jako przedstawicielem Prezesa Rady Ministrów, wobec zdecydowanego już wówczas połączenia Funduszu Pracy z Funduszem Bezrobocia.

Zebrane w ten sposób materiały posłużyły do zorganizowania aparatu terenowego Funduszu Pracy, opartego na nowych podstawach organizacyjnych z dniem 1 kwietnia 1935 roku.

Istnienie Komitetów Wojewódzkich pozwoliło na wciągnięcie do akcji Funduszu Pracy szerokich sfer społeczeństwa. W pracach Komitetów Wojewódzkich wzięło udział 356 osób, z górną 4.000 osób brało udział w pracach komitetów powiatowych, miejskich, oraz gminnych.

Taka struktura terytorjalna Funduszu Pracy pozwoliła mu dostosować się w maksymalnym stopniu do lokalnych potrzeb akcji pomocy dla bezrobotnych, z drugiej jednak strony utrudniała ona czynnikom kierowniczym Funduszu Pracy wgląd w działalność organów lokalnych, które częstokroć nie stosowały się do decyzji czynników centralnych, przekraczając zakresy określone przez nie ramy działalności. Ujemne strony takiego stanu rzeczy zostały usunięte z chwilą reorganizacji Funduszu Pracy, dokonanej z końcem roku budżetowego 1934/35, która unormowała w sposób dostateczny ścisłe zasady współdziałania czynnika społecznego z aparatem administracyjnym Funduszu Pracy.

II. SPRAWOZDANIE FINANSOWE

A. DOCHODY

1. Struktura dochodów

Wykonanie preliminarza budżetowego Funduszu Pracy za rok 1934/35 wykazuje:

dochody w wysokości	zł. 111.924.389,44
wydatki " "	" 108.674.069,45
różnica	" 3.250.319,99

stanowi rezerwę, z jaką Fundusz Pracy rozpoczął rok budżetowy 1935/36.

Trzeba jednak wziąć pod uwagę, że wykonanie preliminarza budżetowego obejmuje ogół dochodów, jakimi dysponował Fundusz Pracy w r. 1934/35.

Należy do nich również nadwyżka budżetowa z r. 1933/34 w wysokości zł. 2.677.814,44, faktycznie zatem dochód wygospodarowany w r. 1933/34 wyniósł zł. 109.246.575.—.

Wzrost rezerwy, z jaką Fundusz Pracy rozpoczął rok budżetowy 1935/36, w zestawieniu z rokiem 1934/35 wynosi zł. 572.505,55.

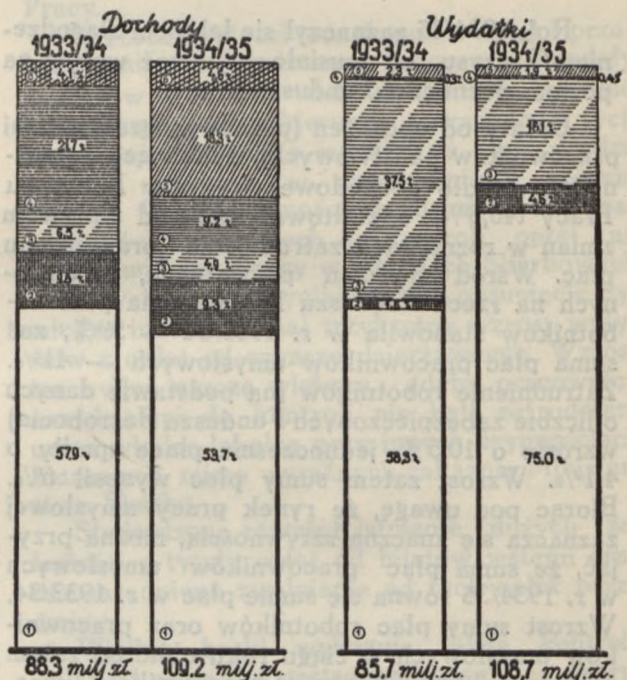
Struktura dochodów znajduje odzwierciedlenie w tablicy 1 na str. 44.

Nowym źródłem dochodowym były wpływy w bonach Funduszu Inwestycyjnego, stanowiące 17,9^o/o ogółu dochodów. Jednocześnie zmniejszyło się bardzo silnie znaczenie dotacji Skarbu Państwa, których udział spadł do 8,9^o/o ogółu dochodów.

W znacznie silniejszym stopniu, niż w roku poprzednim zostały wyzyskane dochody z tytułu spłaty zaległych podatków w naturze (2,5^o/o ogółu dochodów), na co wpłynęła akcja Funduszu Pracy, prowadzona przy pomocy Komitetów Lokalnych, które informowały podatników o możliwościach spłaty zaległości w postaci towarów, zużytkowywanych przez Fundusz Pracy bądź na robotach, bądź też na cele akcji pomocy doraźnej.

Spadło znaczenie wpływów z tytułu obciążenia dochodów samorządu (4,8^o/o wpływów). Wpływy te figurują po raz ostatni w dochodach Funduszu Pracy, opłaty od budżetów związków samorządowych zostały bowiem zniesione Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dn. 24 października 1934 r. o poprawie gospodarki i finansów związków samorządowych (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 846 z 1934 r.).

DOCHODY I WYDATKI FUNDUSZU PRACY

W słupkach 1 i 2 odsetki oznaczają udział poszczególnych źródeł dochodowych w całokształcie wpływów Funduszu Pracy, a mianowicie:

1. obciążenia dochodów pracowników i warsztatów pracy,
2. obciążenia spójzicia,
3. obciążenia dochodów samorządu,
4. dotacje Skarbu Państwa,
5. Fundusz Inwestycyjny,
6. inne dochody Funduszu Pracy.

W słupkach 3 i 4 odsetki oznaczają udział poszczególnych grup wydatków w całokształcie wydatków Funduszu Pracy, a mianowicie:

1. wydatki na roboty publiczne,
2. " " akcje specjalne,
3. " " pomoc doraźną,
4. " " administrację,
5. inne wydatki.

Wzrost w liczbach absolutnych wykazały dwa najbardziej stałe źródła dochodowe Funduszu Pracy, a mianowicie: obciążenia dochodów prywatnych (52,4^o/o) oraz obciążenia spójzicia (9,1^o/o).

2. Wzrost dochodów i jego źródła

W ostatecznym wyniku dochody Funduszu Pracy zwiększyły się do 111.924.389,44 zł. wobec 88.337.933,76 zł. w r. 1933/34.

Na wzrost dochodów złożyły się następujące czynniki:

- 1) zmiany, jakie zaszły w sytuacji gospodarczej kraju,
- 2) uzyskanie nowego źródła dochodów w postaci Funduszu Inwestycyjnego,
- 3) usprawnienie metod ściągania opłat na rzecz Funduszu Pracy przez kontrolę powołanych do tego instytucji.

3. Wpływ czynników ekonomicznych

Rok 1934/35 zaznaczył się lekkim złagodzeniem kryzysu, co musiało wywrzeć wpływ na poziom dochodów Funduszu Pracy.

Opłaty od uposażeń (poza wynagrodzeniami pracowników państwowych), stanowiące najważniejsze źródło dochodowe wpływów Funduszu Pracy (40,8%), kształtowały się pod wpływem zmian w rozmiarach zatrudnienia oraz ruchu płac. Wśród uposażeń prywatnych, obciążonych na rzecz Funduszu Pracy, suma płac robotników stanowiła w r. 1933/34 — 59%, zaś suma płac pracowników umysłowych — 41%. Zatrudnienie robotników (na podstawie danych o liczbie zabezpieczonych Funduszu Bezrobocia) wzrosło o 10,5%, jednocześnie płace spadły o 4,1%. Wzrost zatem sumy płac wynosił 6%. Biorąc pod uwagę, że rynek pracy umysłowej zaznacza się znaczną sztywnością, można przyjąć, że suma płac pracowników umysłowych w r. 1934/35 równa się sumie płac w r. 1933/34. Wzrost sumy płac robotników oraz pracowników umysłowych w ciągu roku obliczać zatem należy na 3,5%. Opłaty od pracowników i warsztatów pracy (łącznie z pracownikami państwowymi) wzrosły w tymże okresie o 12,7%.

Wśród opłat tych, część stanowią wpłaty Skarbu Państwa, dokonywane ryczałtowo w zamian za zwolnienie od opłat uposażeń pracowników państwowych (10,7% ogółu dochodów Funduszu Pracy).

Wobec niezmierności uposażeń pracowników państwowych w ciągu dwulecia 1933/34 i 1934/35 i zupełnej niemal stałości liczby urzędników państwowych w tymże okresie, wzrost dochodów z tytułu opłat od pracowników i warsztatów pracy wziąć należy na karb wyłącznie wzrostu wpływów od pracowników prywatnych.

Po wprowadzeniu odpowiedniej poprawki wzrost ten określić można w przybliżeniu na 16%. Różnica, jaka powstaje między wzrostem dochodów obciążonych na rzecz Funduszu Pracy i rzeczywistym zwiększeniem się jego wpływów, jest niewątpliwie wynikiem usprawnienia systemu ściągania opłat, w pierwszym zaś rzędzie skrócenia okresu, w ciągu którego należno-

ści na rzecz Funduszu Pracy leżą w kasach instytucji, zajmujących się poborem opłat.

Wartość zbytu cukru wzrosła pomiędzy rokiem 1933 i 1934 o 1,2%, piwa o 8,7%; jedynie wartość zbytu żarówek oświetleniowych łącznie z przywozem wykazała spadek o 14,8%. Do porównania zmian, zachodzących w wartości zbytu innych dóbr, których spożycie obciążone zostało opłatami na rzecz Funduszu Pracy — brak danych.

Opłaty od spożycia (których wpływ w roku budżetowym, a więc od kwietnia do marca, odpowiadają w przybliżeniu dochodom, osiąganym w ciągu roku kalendarzowego, t. j. w okresie o 3 miesiące wcześniejszym) wykazały w roku 1934/35 w porównaniu z r. 1933/34 następujący wzrost:

opłaty od cukru	o	6,2%
„ „ piwa	„	3,0%
„ „ żarówek	„	15,2%

W zakresie opłat od piwa miało zatem zapewne miejsce opóźnienie wpłacenia należności do kas Funduszu Pracy. W pozostałych wypadkach wzrost wpływów, większy niżby to wynikało z oddziaływania czynników ekonomicznych, wskazuje na zwiększoną sprawność w dziedzinie ściągania należności.

4. System ściągania opłat

Opłaty na rzecz Funduszu Pracy były inkasowane przez różne instytucje, a mianowicie przez Urzędy Skarbowe, Urzędy Celne, Ubezpieczalnie Społeczne, Fundusz Bezrobocia, gazownie oraz zarządy gmin miejskich, jakoteż przez właścicieli przedsiębiorstw widowiskowych, towarzystwa wyścigów konnych, właścicieli zakładów gastronomicznych. (Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dn. 31 marca 1933 r., wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Skarbu, Przemysłu i Handlu, Komunikacji, Opieki Społecznej oraz Rolnictwa i Reform Rolnych o świadczeniach na rzecz Funduszu Pracy, — Dz. U. R. P. Nr. 22, poz. 176 z r. 1933; Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dn. 22 grudnia 1934; — Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 978 z r. 1934; Zarządzenie Ministra Opieki Społecznej z dn. 24 stycznia 1935 r. — Monitor Polski Nr. 25, poz. 40 z r. 1935).

Opłaty od uposażeń były pobierane początkowo przez Ubezpieczalnie Społeczne, Fundusz Bezrobocia (w górnośląskiej części województwa śląskiego), lub też wpłacane bezpośrednio na rachunek czekowy Funduszu Pracy w P. K. O. (opłaty od urzędników państwowych), a tylko w nieznacznej części wpływały za pośrednictwem Urzędów Skarbowych. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dn. 22.XII.1934 r. przewidywało przekazanie wymiaru i poboru opłat, dokonywanego przez Ubezpieczalnie Społeczne, Funduszowi Bezrobocia. Sprawa ta zosta-

ła uregulowana ostatecznie Zarządzeniem Ministra Opieki Społecznej z dn. 24 stycznia 1935 r., które z dniem 1 lutego 1935 r. przekazało Funduszowi Bezrobocia wymiar i pobór opłat w odniesieniu do osób zatrudnionych w zakładach, podlegających obowiązkowi zabezpieczenia na wypadek braku pracy robotników. Z dniem 1 kwietnia 1935 r. wobec połączenia Funduszu Bezrobocia z Funduszem Pracy czynności te przeszły na Wojewódzkie Biura Funduszu Pracy.

Udział instytucji inkasujących opłaty od uposażeń w ogólnych wpływach z tych opłat podaje załączone zestawienie.

Ubezpieczalnie Społeczne	zł. 32.608.950,15	56,5%
Fundusz Bezrobocia (na Śląsku — w ciągu całego roku 1934/35)	„ 7.556.718,49	13,1%
Fundusz Bezrobocia (od 1 lutego 1935 r.)	„ 1.240.000.—	2,2%
Izby i Urzędy Skarbowe	„ 3.031.480,09	5,4%
Wpłacone bezpośrednio	„ 13.180.831,70	22,8%
R a z e m zł.	57.617.980,43	100,0%

Opłaty od djet poselskich i senatorskich, od wolnych zawodów i od tantjem były wymierzane i pobierane przez Urzędy Skarbowe, przyczem opłaty od wolnych zawodów były wymierzane raz do roku przy obliczaniu państwowego podatku dochodowego, wobec czego wpływy z tego źródła koncentrują się głównie w miesiącach jesiennych.

Opłaty od biletów wstępu były inkasowane przez właścicieli lub kierowników przedsiębiorstw widowiskowych, którzy wpłacali je do kasy gminnej, potrącając sobie za koszty inkasa — 2%. To samo miało miejsce także przy inkasowaniu opłat od zakładów gastronomicznych przez właścicieli tych zakładów.

Opłaty od totalizatora były inkasowane przez towarzystwa wyścigów konnych i wpłacane następnie do kasy gminnej.

Opłaty od cukru, piwa i żarówek pobierały Urzędy Skarbowe, a w przypadku przywozu z zagranicy — Urzędy Celne.

Opłaty od gazu pobierały gazownie i wpłacały następnie do kasy gminnej.

Opłaty od budżetów samorządów były wnoszone bezpośrednio na rachunek czekowy Funduszu Pracy w P. K. O.

Opłaty od czynszu dzierżawnego pobierały Urzędy Skarbowe.

Wpływy z opłat od biletów wstępu, od totalizatora, od gazu i od zakładów gastronomicznych kontrolowały zarządy gmin, które dokonywały także wymiaru i poboru tych opłat, jeżeli one nie zostały wpłacone w terminie. Za czynności te otrzymywały gminy odszkodowanie w wysokości 1% przy opłatach od totalizatora, 3% przy opłatach od biletów wstępu

i 10% przy opłatach od zakładów gastronomicznych.

Kontrola oraz wymiar i pobór pozostałych opłat należały w analogicznych warunkach do Urzędów Skarbowych, Ubezpieczalni Społecznych i Funduszu Bezrobocia, za co Ubezpieczalnie i Fundusz Bezrobocia otrzymywały odszkodowanie w wysokości rzeczywiście poniesionych kosztów, które jednak nie mogą przekroczyć 3% od wpływów. Z dniem 1 kwietnia 1935 r. czynności Funduszu Bezrobocia w zakresie kontroli przeszły na Fundusz Pracy.

Wspomniane wyżej Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dn. 31 marca 1933 r. przewiduje również terminy, w których płatnicy są obowiązani uiszczać należności z tytułu poszczególnych opłat oraz terminy, w których sumy te mają być przekazywane Funduszowi Pracy.

W rzeczywistości jednak pobór opłat i przekazywanie ich Funduszowi Pracy pozostawiały jeszcze w r. 1934/35 wiele do życzenia pomimo energicznej akcji w kierunku usprawnienia tych czynności. Osiągnięto jednak na tej drodze znaczną poprawę w porównaniu z rokiem 1933/34. W szczególności przydzielono 129 pracowników umysłowych do kontroli opłat na rzecz Funduszu Pracy w Urzędach Skarbowych większych miast. Wynikiem tego posunięcia był między innymi niemal trzykrotny wzrost wpływów z opłat od czynszu dzierżawnego. Wzrost ten byłby jeszcze większy, gdyby pracownicy przydzieleni do kontroli nie byli zatrudniani przez władze lokalne przy innych czynnościach biurowych, mimo wyraźnych zakazów Ministerstwa Skarbu.

Stwierdzono również istnienie dużych zaległości z tytułu opłat od biletów wstępu oraz nieuzasadnione zwalnianie od tych opłat przez gminy.

Wielkie braki wykazuje także kontrola opłat od zakładów gastronomicznych, co doprowadziło do powstania znacznych zaległości u właścicieli tych zakładów.

Nie wszystkie wpływy dają się w chwili obecnej rozklasyfikować z całą ścisłością według terenów, z których pochodzą. Tablica 3 daje rozkład terytorjalny znacznej większości wpływów od pracowników i warsztatów pracy oraz niektórych wpływów z tytułu obciążeń spożycia. Z tabliczki tej wynika, że rozkład terytorjalny dochodów Funduszu Pracy jest bardzo nierównomierny, przyczem większość z nich wpływa z terenów przemysłowych, a więc rozkład terytorjalny dochodów przypomina zatem w znacznej mierze geografję bezrobocia, jakoteż kredytów udzielanych przez Fundusz Pracy.

5. Wyjaśnienia szczegółowe do wykonania budżetu

Wykonanie preliminarza budżetowego wykazuje po stronie dochodowej następujące grupy wpływów:

Opłaty ustawowe (§ 1). Na dochody z § 1 złożyły się wpływy z opłat:

- 1) od uposażeń,
- 2) „ djeł poselskich i senatorskich,
- 3) „ wolnych zawodów,
- 4) „ tantjem,
- 5) „ biletów wstępu na widowiska
- 6) „ totalizatora,
- 7) „ cukru,
- 8) „ piwa,
- 9) „ żarówek,
- 10) „ gazu,
- 11) „ zakładów gastronomicznych,
- 12) „ czynszu dzierżawnego.

Ponadto niewielkie wpływy z tych źródeł mogą figurować w § 4 poz. 4 „Inne wpływy” w sumach do wyjaśnienia (sumy do wyjaśnienia wynoszą zł. 28.289,42, w czym mogą się mieścić także inne wpływy prócz opłat z § 1).

Wpłaty Skarbu Państwa z tytułu zwolnienia pracowników państwowych od opłat na Fundusz Pracy (§ 1-a). Suma wpływająca z tej pozycji jest ustalana ryczałtowo zgóry na każdy rok budżetowy (Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 13 marca 1934 r. Dziennik Ustaw R. P. Nr. 29, poz. 235 z r. 1934), podczas gdy w r. 1933/34 opłaty od uposażeń wszystkich pracowników państwowych pobierane były w wysokości 1% przy wypłacie tych uposażeń, a więc podobnie, jak to ma miejsce z pracownikami prywatnymi.

Wpłaty Związków Komunalnych (§ 2). Na pozycję tę składają się opłaty od budżetów zwyczajnych samorządu miejskiego (1% budżetu) i powiatowego (5% budżetu).

Od kwietnia 1935 r. opłaty te zostały zniesione (Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 24 października 1934 r. Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 846 z r. 1934).

B. W Y D A T K I

Odpowiednio do wzrostu dochodów, jaki zaznaczył się w drugim roku działalności Funduszu Pracy, wzrosły również wydatki, wynosząc zł. 108.674.069,45 wobec zł. 85.654.119,32 w r. 1933/34.

Wydatki preliminowane z § 2 „Akcja zatrudnienia” zostały przekroczone o zł. 4.006.440,62, zaś wydatki z § 4 „Różne” — o zł. 36.863,02, co nastąpiło za zgodą Pana Prezesa Rady Ministrów w myśl art. 6 Ustawy Skarbowej z dn. 29 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 19).

Administracja (§ 1). Wydatki na administrację wynoszą zaledwie 4 pro mille ogółu rozchodów Funduszu Pracy. Wydatki, wykazane w wykonaniu preliminarza budżetowego, nie obejmują kosztów administracyjnych Komitetów

Świadczenia z tytułu zaległych podatków (§ 3). W roku 1933/34 świadczenia w naturze za zaległe podatki były zaliczane na poczet dotacji Skarbu Państwa, natomiast od roku 1934/35 stanowią odrębne źródło wpływów, niezależne od dotacji. Świadczenia te stanowią własność Funduszu Pracy na mocy art. 14 i 27 Ustawy o Funduszu Pracy. Na świadczenia złożyły się przede wszystkim materiały (kamień, żwir), środki przewozowe oraz płody rolne (głównie ziemniaki).

Różne (§ 4). Na wpływy te złożyły się:

- 1) odsetki od udzielonych pożyczek,
- 2) zwroty pożyczek,
- 3) ofiary (wykazane są wyłącznie ofiary, zebrane przez Dyрекcję F. P.; dochód z ofiar w Komitetach Wojewódzkich wyniósł zł. 10.486.637,66),
- 4) inne wpływy.

Pozycja ta obejmuje wpływy nieregularne z różnych źródeł oraz sumy do wyjaśnienia, a mianowicie:

kary i odsetki	zł. 89.390,25
dyskonto weksli	„ 8.379,51
procenty od rachunków lokacyjnych w P.K.O.	„ 1.301,52
sumy do wyjaśnienia	„ 28.289,42
różne drobne wpływy	„ 52.435,01
razem	zł. 179.795,71

Lokaty Funduszu Inwestycyjnego (§ 5). Na pozycję tę składają się dwie sumy: dotacja Skarbu Państwa w bonach Funduszu Inwestycyjnego, udzielona Funduszowi Pracy w formie pożyczki oprocentowanej na 1% rocznie, oraz odsetki od tej sumy, które również są wypożyczane Funduszowi Pracy.

Dotacje Skarbu Państwa (§ 6). Poważne źródło dochodów Funduszu Pracy stanowiły dotacje Skarbu Państwa (w r. 1934/35 — zł. 10.000.000.—). W budżecie na rok 1935/36 wpływy z tego źródła nie są przewidziane.

Lokalnych Funduszu Pracy, związanych głównie z akcją pomocy doraźnej oraz z kontrolą uprawnień bezrobotnych do świadczeń Funduszu Pracy w kwocie zł. 1.228.259,48, które zostały pokryte ze środków zebranych przez Komitety we własnym zakresie.

Akcja zatrudnienia (§ 2). Kredyty przeznaczone na zatrudnienie były udzielane w postaci dotacji, bądź też pożyczek bezprocentowych lub nisko oprocentowanych, a mianowicie w wysokości od 1/2% do 3%, w zależności od rentowności finansowanego obiektu.

Kredyty były rozprowadzane bezpośrednio przez Fundusz Pracy oraz za pośrednictwem Wojewódzkich Komitetów Funduszu Pracy, Banku Gospodarstwa Krajowego i Polskiego Banku Komunalnego.

W sumie wydatków na akcję zatrudnienia z § 2 mieści się kwota zł. 2.542.394,11, uzyskana tytułem świadczeń w naturze na spłatę zaległych podatków państwowych, głównie w formie materiałów oraz w mniejszym stopniu robocizny i środków przewozowych. Kredyty te — z reguły w formie dotacji — były przydzielane kredytobiorcom poza zawieraniem z nimi umowami.

Wydatki na akcję zatrudnienia rozkładały się na:

roboty publiczne	zł. 62.792.390,62	
zatrudnienie pracowników umysłowych (poza robotami publicznymi)	„ 1.010.000.—	
inne: udział w T. O. R.	zł. 200.000.—	
drobne	„ 4.050.—	„ 204.050.—
razem	zł. 64.006 440,62	

W sumie wydatków na roboty publiczne mieszczą się również wydatki na zatrudnienie pracowników umysłowych w związku z robotami publicznymi (studja i projekty techniczne), dokonywane zarówno z poz. 9, przeznaczonej specjalnie na ten cel (260.000 zł.), jak i z innych pozycji § 2-go.

Akcja pomocy (§ 3). W sumie wydatków na akcję pomocy mieści się kwota zł. 417.261,33 uzyskana tytułem świadczeń w naturze na spłatę zaległych podatków państwowych w postaci ziemniaków, mąki i innych produktów żywnościowych.

Wydatki na akcję pomocy obejmowały następujące kwoty:

Pomoc doraźna	zł. 19.664.049,30
Akcje specjalne:	
walka z bezrobociem wśród młodzieży	zł. 600.000.—
pomocy w uzyskaniu podstaw samodzielnej egzystencji	„ 748.473,34
pomoc społeczno-wychowawcza	„ 1.540.741,04
razem	zł. 22.553.263,68

Na sumę zł. 748.473,34, stanowiącą koszt pomocy w uzyskaniu podstaw samodzielnej egzystencji, złożyło się zł. 711.873,34 z poz. 1 i zł. 36.000.— z poz. 2 (cement dla ofiar powodzi).

Na akcję pomocy doraźnej zostały użyte ponadto pozostałości produktów z roku 1933/34 w Komitetach Lokalnych oraz przeważająca

część dochodów własnych Komitetów, co stanowi łącznie zł. 11.701.502,41, która to suma nie jest objęta preliminarzem budżetowym Funduszu Pracy.

Różne wydatki (§ 4) stanowiły w przeważnej części zwroty kwot, mylnie wpłaconych na rzecz Funduszu Pracy.

Odsetki (§ 5). Tutaj należą wydatki, związane z posiadaniem przez Fundusz Pracy rachunków otwartych, względnie bieżących w szeregu instytucji, a mianowicie:

prowinje B. G. K.	zł. 36.750,39
„ P. K. O.	„ 3.017,74
„ P. B. K.	„ 2.641,61
odsetki od lokat Funduszu Inwestycyjnego	„ 123.481,95
inne	„ 84.324,26
razem	zł. 250.215,95

Koszta poboru opłat (§ 6) obejmują sumy, wypłacone instytucjom zajmującym się wymiarem oraz poborem opłat na rzecz Funduszu Pracy oraz uposażenia pracowników zatrudnionych w Urzędach Skarbowych w związku z wymiarem, poborem i kontrolą tych opłat.

Wydatki te obejmują następujące grupy:

Prowinje i koszta inkasa:

Ubezpieczenie Społeczne	zł. 1.055.102,82
gminy miejskie i wiejskie	„ 172.833,64
Fundusz Bezrobocia	„ 98.241,53
różne	„ 5.693,40
Koszta egzekucyjne	„ 1.128,74
Koszta poboru opłat przez Urzędy Skarbowe	„ 125.736,06
Razem	zł. 1.458.736,19

Wydatki z lokat Funduszu Inwestycyjnego (§ 7) przypadają na:

roboty publiczne	zł. 18.844.905,—
pomoc w uzyskaniu podstaw samodzielnej egzystencji	„ 1.054.760.—

Wydatki te pod względem treści wiążą się więc zasadniczo z wydatkami z § 2, stanowiąc w budżecie Funduszu Pracy grupę odrębną jedynie z tego tytułu, że składa się na nie specjalne źródło dochodów w postaci Funduszu Inwestycyjnego, którego administracja powierzona została Funduszowi Pracy.

WYKONANIE PRELIMINARZA BUD

za rok

DOCHODY

§	Poz.	WYSZCZEGÓLNIENIE WPŁYWÓW	Preliminowano zł.	Wykonano zł.
1		OGÓLNA SUMA DOCHODÓW	112.110.000	111.924.389,44
		Oplaty ustawowe:	53.916.751	56.876.751,40
	1.	od uposażeń	47.221.751	45.672.638,27
	2.	" diet poselskich i senatorskich	60.000	61.239,60
	3.	" wolnych zawodów	900.000	779.361,26
	4.	" tantjem	200.000	173.008,47
	5.	" biletów wstępu na widowiska	1.370.000	3.150.530,91
	6.	" totalizatora	412.000	426.860,19
	7.	" cukru	1.374.000	1.451.500,08
	8.	" piwa	275.000	281.040,75
	9.	" żarówek	1.000.000	1.406.608,41
	10.	" gazu	367.000	840.841,78
	11.	" załadów gastronomicznych	337.000	380.198,08
	12.	" czynszu dzierżawnego	400.000	2.252.923,60
1a		Wpłaty Skarbu Państwa z tytułu zwolnienia pracowników państwowych od opłat na Fundusz Pracy	11.578.249	11.945.342,16
2		Wpłaty Związków Komunalnych:	8.500.000	5.351.071,57
	1.	1% od budżetów miast wydzielonych	3.400.000	2.254.557,23
	2.	5% od budżetów związków powiatowych	5.100.000	3.096.514,34
3		Świadczenia z tytułu zaległych podatków	1.000.000	2.869.655,44
4		R ó ż n e:	7.115.000	2.180.272,48
	1.	Odsetki od udzielonych pożyczek	800.000	1.074.115,14
	2.	Zwroty pożyczek	1.400.000	923.683,75
	3.	Ofiary	4.915.000	2.677,88
	4.	Inne wpływy	—	179.795,71
5		Lokaty Funduszu Inwestycyjnego:	20.000.000	20.023.481,95
	1.	Dotacje Skarbu Państwa w bonach	19.900.000	19.900.000.—
	2.	Odsetki od lokat Funduszu Inwestycyjnego	100.000	123.481,95
6		Dotacje Skarbu Państwa	10.000.000	10.000.000.—
7		Nadwyżka budżetowa z roku 1933/34	—	2.677.814,44

Kierownik Rachuby:
(—) J. Schodowski

Szef Wydziału Finansowego
(—) S. Pachnowski

ŻETOWEGO FUNDUSZU PRACY

1934/35

WYDATKI

§	Poz.	WYSZCZEGÓLNIENIE WYDATKÓW	Preliminowano zł.	Wykonano zł.
		OGÓLNA SUMA WYDATKÓW	112.110.000	108.674.069,45
1		Administracja:	450.000	448.884,99
	1.	Płace	253.680	262.339,68
	2.	Świadczenia socjalne	21.000	17.197,86
	3.	Przejazdy służbowe	18.000	17.096,45
	4.	Wydatki rzeczowe	65.040	60.136,02
	5.	Kontrola	89.280	89.191,93
	6.	Ruchomości	3.000	2.923,05
2		Akcja zatrudnienia:	60.000.000	64.006.440,62
	1.	Roboty drogowe	22.000.000	28.408.015,74
	2.	" wodno-komunikacyjne	6.000.000	4.445.000.—
	3.	" kolejowe	1.000.000	640.671,50
	4.	Meljoracje	7.000.000	8.163.759,37
	5.	Elektryfikacja i gazyfikacja	—	—
	6.	Budownictwo mieszkaniowe	5.000.000	3.226.700.—
	7.	Urządzenia miejskie	9.000.000	7.198.068,60
	8.	Dokończenie budowy gmachów publicznych	6.000.000	5.700.115.—
	9.	Zatrudnienie pracowników umysłowych .	1.500.000	1.370.000.—
	10.	Drobne roboty — ryczałt	2.500.000	4.854.110,41
3		Akcja pomocy:	29.460.000	22.553.263,68
	1.	Pomoc w uzyskaniu podstaw samodzielnej egzystencji	2.000.000	711.873,34
	2.	Pomoc społeczna	1.600.000	1.540.741,04
	3.	" doraźna	25.860.000	20.300.649,30
4		R ó ż n e:	20.000	56.863,02
5		Odsetki	250.000	250.215,95
6		Koszta poboru opłat	1.930.000	1.458.736,19
7		Roboty z lokat Funduszu Inwestycyjnego:	20.000.000	19.899.665.—
	1.	Drogi lądowe	3.100.000	316.066,50
	2.	Koleje	3.665.000	3.912.928,50
	3.	Elektryfikacja i gazyfikacja	3.150.000	3.540.000.—
	4.	Meljoracje	170.000	1.300.000.—
	5.	Drobne budownictwo mieszkaniowe	2.565.000	3.774.045.—
	6.	Tramwaje	160.000	160.000.—
	7.	Wodociągi, kanalizacje i gazociągi	3.520.000	5.021.000.—
	8.	Chłodnie, rzeźnie i t. p.	250.000	279.000.—
	9.	Różne	785.000	129.000.—
	10.	Wzmoczenie wytwórczości drobnej własności wiejskiej	2.635.000	1.467.625.—

Dyrektor Funduszu Pracy:

(—) M. Dolanowski

BILANS NETTO

za rok budżę

S T A N C Z Y N N Y		Złoty
1. KASA:		
Dyrekcja Funduszu Pracy	78.124,25	
Wojewódzkie Komitety	<u>191.402,32</u>	269.526,57
2. BANKI:		
Pocztowa Kasa Oszczędności	131.187,88	
Bank Gospodarstwa Krajowego	236.327,52	
Państwowy Bank Komunalny	<u>50.054,86</u>	417.570,26
Wojewódzkie Komitety	<u>1.599.964,81</u>	2.017.535,07
3. WEKSLE:		
W portfelu	22.101,18	
W inkasie B. G. K.	<u>20.728,16</u>	42.829,34
4. PAPIERY PROCENTOWE:		
Akcje P. B. K.	5.275,00	
Obligacje Pożyczki Narodowej	<u>13.900,00</u>	19.175,—
5. DŁUŻNICY:		
Dyrekcji Funduszu Pracy	4.827.266,66	
Wojewódzkich Komitetów	<u>2.076.884,59</u>	6.904.151,25
6. FUNDUSZ PRACY ZA LOKATE FUNDUSZU INWESTYCYJNEGO		
		20.023.481,95
7. SUROWCE		
		270.634,46
8. PRODUKTY:		
W Dyrekcji Funduszu Pracy	36.575,00	
W Wojewódzkich Komitetach	<u>632.499,71</u>	669.074,71
9. POŻYCZKI:		
Rozprowadzone bezpośrednio	73.603.103,69	
„ „ przez B. G. K.	6.336.753,05	
„ „ „ P. B. K.	532.000,00	
„ „ „ Wojewódzkie Komitety F. P.	<u>319.469,40</u>	80.791.326,14
$\frac{v}{\%}$ od pożyczek	<u>616.731,24</u>	81.408.057,38
10. RUCHOMOŚCI:		
Dyrekcja Funduszu Pracy	29.835,15	
Wojewódzkie Komitety	<u>81.531,73</u>	111.366,88
11. SUMY MIĘDZYOKRESOWE:		
Dyrekcja Funduszu Pracy	2.146.672,24	
Wojewódzkie Komitety	<u>707.791,10</u>	2.854.463,34
12. INNI DO WYLICZENIA SIĘ: (Wojewódzkie Komitety)		
		1.169.670,57
13. SUMY DO WYJAŚNIENIA: (Wojewódzkie Komitety)		
		742.972,33
		<u>116.502.938,85</u>
Weksle gwarancyjne		794.400,—
Depozyty w Banku Gospodarstwa Krajowego		955.400,—
		<u>118.252.738,85</u>

Kierownik Rachuby:
(—) J. Schodowski

Szeł Wydziału Finansowego:
(—) St. Pachnowski

FUNDUSZU PRACY

towy 1934/35

STAN BIERNY		Złotych
1. KAPITAŁ		80.907.968,02
2. WIERZYCIELE:		
Dyrekcja Funduszu Pracy	2.051.568,89	
Wojewódzkie Komitety	<u>1.449.185,73</u>	3.500.754,62
3. FUNDUSZ INWESTYCYJNY		20.023.481,95
4. AKCEPTY		3.000.000.—
5. SUMY MIĘDZYOKRESOWE:		
Dyrekcja Funduszu Pracy	148.414,57	
Wojewódzkie Komitety	<u>1.904.794,22</u>	2.053.208,79
6. INNI DO WYLICZENIA SIĘ: (Wojewódzkie Komitety)		75.859,77
7. SUMY DO WYJAŚNIENIA: (Wojewódzkie Komitety)		845.586,49
8. AKCJA ZLECONA: (Wojewódzkie Komitety)		29.511,96
9. NADWYŻKA:		
Dyrekcja Funduszu Pracy	3.250.319,99	
Wojewódzkie Komitety	<u>2.816.247,26</u>	6.066.567,25
		116.502.938,85
Różni na weksle gwarancyjne		794.400.—
Depozyty Funduszu Pracy		955.400.—
		118.252.738,85

Dyrektor Funduszu Pracy:
(-) M. Dolanowski

OBJAŚNIENIA DO BILANSU FUNDUSZU PRACY ZA ROK 1934/35

Bilans netto Funduszu Pracy za rok 1934/35 obejmuje wartości majątkowe Dyrekcji Funduszu Pracy łącznie z Komitetami Wojewódzkimi.

STAN CZYNNY:

Kasa i Banki.

Stosunkowo znaczne salda gotówkowe Wojewódzkich Komitetów Funduszu Pracy (zł. 1.791.367,13) są wynikiem konieczności utrzymania pogotowia kasowego pod koniec zimy, jako w okresie największego natężenia akcji pomocy doraźnej.

Weksle.

Na pozycję tę składają się weksle przyjęte przez Fundusz Pracy od związków samorządowych na spłatę zaległości z tytułu opłat od ich budżetów zwyczajnych.

Papiery procentowe.

Pozycja ta obejmuje akcje Polskiego Banku Komunalnego (zł. 5.275.—) oraz obligacje 6% Pożyczki Narodowej, przyjęte od związków samorządowych tytułem opłat od ich budżetów zwyczajnych.

Dłużnicy.

W sumie tej mieści się kwota zł. 3.000.000.— z tytułu krótkoterminowego kredytu wekslowego udzielonego przez Fundusz Pracy Państwowym Zakładom Przemysłowo - Zbożowym oraz kwota zł. 563.541,18 wyasygnowana w roku 1933/34 przez Fundusz Pracy na zlecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z tytułu dopłaty do akcji pomocy dla głodującej ludności wiejskiej.

Lokata Funduszu Inwestycyjnego.

Na sumę tę składają się wpłaty Skarbu Państwa w bonach Funduszu Inwestycyjnego (zł. 19.900.000.—) oraz odsetki od tej sumy (zł. 123.481,95).

Surowce.

Pozycja ta obejmuje pozostałość żyta oraz cukru przeznaczonego do wyrobu mieszanki kawowo-cukrowej.

Produkty.

Pozycja ta obejmuje pozostałość maki, żyta i mieszanki kawowo-cukrowej w Komitetach Wojewódzkich (łącznie na sumę zł.

632.499,71) oraz remanent cementu (zł. 36.575.—).

Pożyczki.

Pozycja ta obejmuje łączną sumę pożyczek udzielonych w latach 1933/34 i 1934/35 w wysokości zł. 80.791.326,14 oraz należne odsetki od tych pożyczek w wysokości zł. 616.731,24.

Sumy międzyokresowe.

Pozycja ta obejmuje wydatki dokonane w r. 1934/35 na poczet roku budżetowego 1935/36.

Inni do wyliczenia się. Sumy do wyjaśnienia.

Na sumy te składają się głównie wydatki na akcję pomocy dokonane przez Komitety Lokalne Funduszu Pracy, a nie zapisane na rachunek pomocy z powodu braku wyliczeń względnie wyjaśnień. Wobec zmiany sposobu księgowania wydatków na akcję pomocy sumy takie nie będą figurowały w bilansach za następne okresy.

STAN BIERNY:

Kapitał.

Pozycja ta obejmuje wykazane w aktywach pożyczki na sumę zł. 80.791.326,14, papiery wartościowe (akcje Polskiego Banku Komunalnego) na sumę zł. 5.275.— oraz ruchomości na sumę zł. 111.366,88.

Akcepty.

Pozycja ta obejmuje sumę zł. 3.000.000.— z tytułu kredytu wekslowego dla Państwowych Zakładów Przemysłowo-Zbożowych, o których była mowa w uwagach do r-ku „Dłużnicy”.

Sumy międzyokresowe.

Pozycja ta obejmuje wpłaty kredytobiorców i płatników opłat, dokonane na poczet roku budżetowego 1935/36.

Sumy do wyjaśnienia. Inni do wyliczenia się. Akcja zlecona.

Rachunki te są związane z akcją pomocy, prowadzoną przez Komitety Wojewódzkie z kredytów, przekazanych przez Dyrekcję Funduszu Pracy, uzyskanych z ofiar, względnie przydzielonych przez władzę administracyjną i związki samorządowe.

III. DZIAŁALNOŚĆ ZEWNĘTRZNA FUNDUSZU PRACY

1. Kierunki działalności

Zgodnie z Ustawą „Fundusz Pracy ma na celu dostarczenie pracy lub środków utrzymania osobom, pozbawionym pracy i nie mającym innych środków do życia, przede wszystkim drogą uruchomienia robót publicznych lub robót o znaczeniu publicznym”. Fundusz Pracy ma zatem dwa główne, ściśle ze sobą związane zadania: społeczne — zatrudnienia możliwie znacznej liczby bezrobotnych bądź na robotach publicznych, bądź przy produkcji materiałów dla tych robót; ekonomiczne — koordynowania publicznego ruchu inwestycyjnego i nadawania mu kierunku, zapewniającego największą możliwie rentowność społeczną poczynionych nakładów.

Roboty publiczne są zatem głównym kierunkiem działalności Funduszu Pracy. Uzupełnienie ich stanowi pomoc doraźna żywnościowa i opała oraz różnorodne akcje specjalne.

Działalność instytucji w jej tendencjach rozwojowych uwewnętrznia się w strukturze jej wydatków¹⁾.

WYDATKI	1933/34		1934/35		Preliminarz 1935/36	
	tys. zł.	% wydatków ²⁾	tys. zł.	% wydatków ²⁾	tys. zł.	% wydatków ²⁾
Roboty publiczne	49.891	58	81.638	75	88.400	81
Pomoc doraźna	32.088	38	19.664	18	17.500	16
Akcje specjalne	1.413	2	4.954	5	2.000	2

Wydatki na roboty publiczne w latach 1933/34 i 1934/35, jakoteż według preliminarza na r. 1935/36 (preliminarz zwyczajny łącznie z preliminarzem nadzwyczajnym z wpływów Po-

¹⁾ Porównaj tablicę 2 (Wydatki Funduszu Pracy Porównyując wydatki w poszczególnych latach należy pamiętać, że w r. 1935/36 Fundusz Pracy zastał połączony z Funduszem Bezrobocia. Do zakresu jego działalności zostało włączone zabezpieczenie na wypadek bezrobocia oraz pośrednictwo i w związku z tym rozszerzono bardzo znacznie jego aparat administracyjny, w szczególności związany ze ściąganiem opłat, wypłatą zasiłków, rejestracją poszukujących pracy i zapośredniczaniem do pracy.

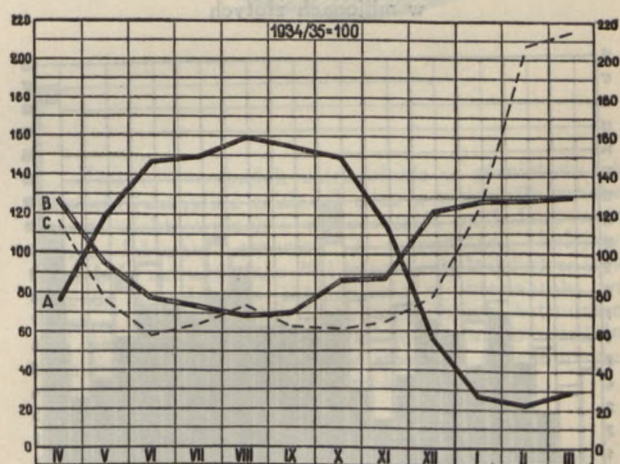
²⁾ Oprócz administracji i zasiłków dla bezrobotnych por. tabl. 2 na str. 45).

życzki Inwestycyjnej) wzrastają w liczbach absolutnych, jednocześnie rośnie ich udział w wydatkach porównywalnych Funduszu Pracy. Równolegle spadają w liczbach bezwzględnych i stosunkowych wydatki na pomoc doraźną. Akcje specjalne wykazują wahania w miarę podejmowania poszczególnych prób w tej dziedzinie i mniejszego lub większego ich powodzenia.

Systematyczne ograniczanie, w miarę możliwości, pomocy doraźnej i skierowanie głównego wysiłku finansowego Funduszu Pracy na roboty publiczne jest podyktowane nie tylko dążeniem do realizowania istotnego sensu Ustawy z dn. 16 marca 1933 r., lecz również tego założenia, że akcja pomocy doraźnej nie powinna przekraczać ram konieczności, i że jedynym właściwym środkiem walki z bezrobociem jest zatrudnienie pozbawionych pracy, jako stwarzające trwałe wartości gospodarcze i pozbawione charakteru upokarzającego, jaki bezrobotni widzą częstokroć w pomocy doraźnej.

Rozkład działalności w ciągu roku. Stosując poszczególne środki walki z bezrobociem, Fun-

ROBOTY PUBLICZNE, POMOC DORAŻNA I ZASIŁKI
DLA BEZROBOTNYCH

Wskaźniki (przeciętna 1934/1935 = 100):

- A — zatrudnienie na robotach publicznych (w robotniko-dniach),
- B — pomoc doraźna (osoby, objęte akcją wraz z członkami rodzin),
- C — działalność zasiłkowa Funduszu Bezrobocia (osoby korzystające z zasiłków).

dużo Pracy musiał brać pod uwagę zarówno sezonowość wahań bezrobocia, jak i możliwość prowadzenia poszczególnych akcji Funduszu Pracy, ponadto też działalność zasiłkową Funduszu Bezrobocia, która pozostawała organizacyjnie poza sferą działalności Funduszu Pracy, była jednak z nią ściśle związana, jako źródło utrzymania części bezrobotnych.

Zatrudnienie bezrobotnych na robotach publicznych (por. tablicę 13), z reguły uniemożliwione na większą skalę w miesiącach zimowych, osiągnęło swój najwyższy poziom w sierpniu 1934 r. (wskaźnik 158,1). Odpowiednio do tego, akcja pomocy doraźnej musiała rozwijać się w szczególnie znacznych rozmiarach w miesiącach zimowych (maksimum w marcu — wskaźnik 129,9), spadając jednocześnie najsilniej wówczas, gdy natężenie pracy na robotach publicznych było największe (por. tablicę 15). Rozmiary akcji pomocy doraźnej musiały być również w pewnej mierze dostosowywane do wahań, jakie zachodziły w rozmiarach akcji zasiłkowej Funduszu Bezrobocia.

Rzecz prosta, taki stan rzeczy zmuszał kierownictwo Funduszu Pracy do odpowiedniej repartycji swoich środków pieniężnych w czasie, do dostosowywania swoich dyspozycji finansowych do zmieniających się ciągle warunków, wymagających niejednokrotnie bardzo szybkich i nie dających się zgóry programowo ustalić decyzji. Toteż niejednokrotnie zachodziła konieczność przesuwania kredytów zarówno w zakresie zatrudnienia, jak i pomocy z terenu na teren, jakoteż uruchomienia znaczniejszych środków w związku z nagłym zaognieniem się sytuacji na rynku pracy. W szczególności pod koniec r. 1934/35 Fundusz Pracy zmuszony był zwiększyć kredyty na pomoc doraźną. Kredyty te musiały pozostawać na dość wysokim po-

ziomie z początkiem r. 1935/36, wobec tego, że resorty państwowe oraz częściowo również instytucje samorządowe, korzystające z kredytów Funduszu Pracy, nie były przygotowane do dostatecznie wczesnego uruchomienia robót pod względem techniczno-organizacyjnym.

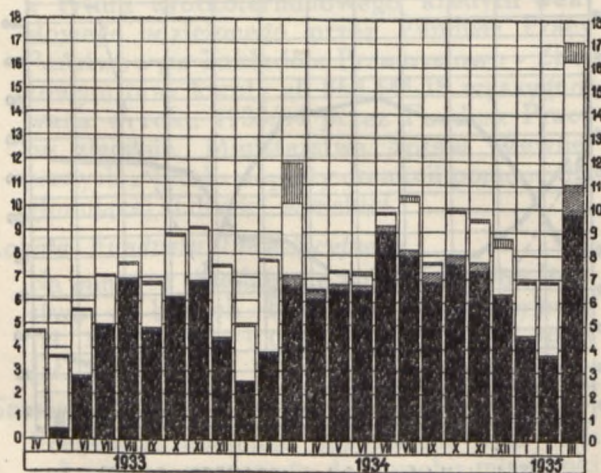
2. Rynek pracy a działalność Funduszu Pracy

Działalność Funduszu Pracy uzależniona była — obok stanu potrzeb inwestycyjnych kraju, których racjonalne zaspokojenie wymagało skoordynowania w programie robót publicznych, finansowanych przez Fundusz Pracy — w głównej mierze od stanu rynku pracy.

Dla Funduszu Pracy stało się niezbędne nietylko stwierdzenie absolutnej liczby bezrobotnych, które natrafia na nieprzewidywalne wprost trudności, ile, możliwie ściśle ujęcie wahań bezrobocia w czasie, w zależności od wpływu konjunktury i sezonu oraz zjawisk, zachodzących na terenie wsi, jakoteż rozmieszczenie bezrobocia w kraju. Statystyka bezrobocia nie mogła być zastąpiona statystyką poszukujących pracy, opracowaną na podstawie danych o liczbie osób, zgłaszających się do biur pośrednictwa pracy, zasięg bowiem poszukujących pracy nie jest identyczny z zasięgiem bezrobocia. Liczba osób, zgłaszających się do biur pośrednictwa pracy, ulega wahaniom w mniejszym bodaj stopniu w zależności od zmian zachodzących w rozmiarach bezrobocia, aniżeli od możliwości uzyskania pomocy społecznej lub pracy na robotach publicznych. Ponadto dane o poszukujących pracy wykazywać muszą rozmieszczenie ich w terenie zależnie od mniejszej lub większej gęstości biur w poszczególnych częściach kraju. Wobec powyższego, Fundusz Pracy przeprowadził badania nad spadkiem zatrudnienia w górnictwie i hutnictwie (wszystkie zakłady przemysłowe), w przemyśle przetwórczym, w elektrowniach i wodociągach, w zakładach wojskowych, w fabrykach amunicji i warsztatach kolejowych (zakłady, liczące 20 i więcej robotników) od chwili największego natężenia zatrudnienia (wrzesień — lipiec 1928 r.), uzupełniając i systematyzując liczby zebrane poprzednio przez Główny Urząd Statystyczny i opracowując na ich podstawie wskaźnik bezrobocia, jakoteż rozmieszczenie bezrobocia na obszarze państwa.

Liczby te stanowią najbardziej precyzyjne, w chwili obecnej, ujęcie bezrobocia, wymagające jednak uzupełnienia przez ujęcie szeregu zjawisk, które w statystyce spadku zatrudnienia nie znajdują odbicia (wahania zatrudnienia w małych zakładach przemysłu przetwórczego, różny na poszczególnych terenach stopień przeludnienia wsi, wpływ czynnika demograficznego i inne). Zjawiska te zostały również opracowane i odpowiednie materiały stały się podstawą planowania działalności Funduszu Pracy,

WYDATKI FUNDUSZU PRACY
w milionach złotych

Czarne pola — roboty publiczne,
Pola skośnie zakreskowane — akcje specjalne.
Białe pola — pomoc doraźna,
Pola zakreskowane pionowo — inne wydatki.

w szczególności w zakresie zatrudnienia bezrobotnych. Obok statystyki bezrobocia i innych materiałów przezeń opracowanych, Fundusz Pracy brał również pod uwagę dane o liczbie poszukujących pracy oraz wszelkie inne dostępne mu materiały.

Bezrobocie w przemyśle osiągnęło największe natężenie w styczniu 1933 r. (wskaźnik 221), potem zaczęło ono spadać. Wskaźnik bezrobocia wynosił w kwietniu 1934 r. — 172, zaś w marcu 1935 r. — 164.

Mimo to, trudno jest mówić o znacznym złagodzeniu sytuacji na rynku pracy z uwagi na zwiększający się wciąż przyrost rąk, zdolnych do pracy, nie znajdujący odzwierciedlenia w da-

nych liczbowych i dający się ująć jedynie w grubym przybliżeniu.

Stan rynku pracy umysłowej, wykazuje z natury rzeczy stosunkowo większą sztywność. Redukcja zatrudnienia w tej sferze, nie dająca się ująć z dostateczną ścisłością, była jednak niewątpliwie stosunkowo mniejsza, aniżeli stopień spadku zatrudnienia wśród pracowników fizycznych.

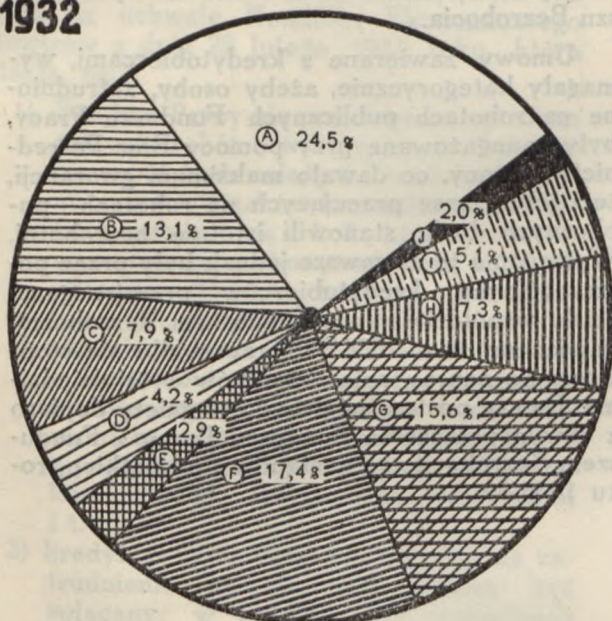
Rozmieszczenie bezrobocia w Polsce jest bardzo nierównomierne, nie ulegając jednak na przestrzeni ostatnich lat szczególnie silnym przesunięciom. „Geografia bezrobocia” musi wywierać daleko idący wpływ na rozdział kredytów Funduszu Pracy.

ROZMIESZCZENIE BEZROBOCIA

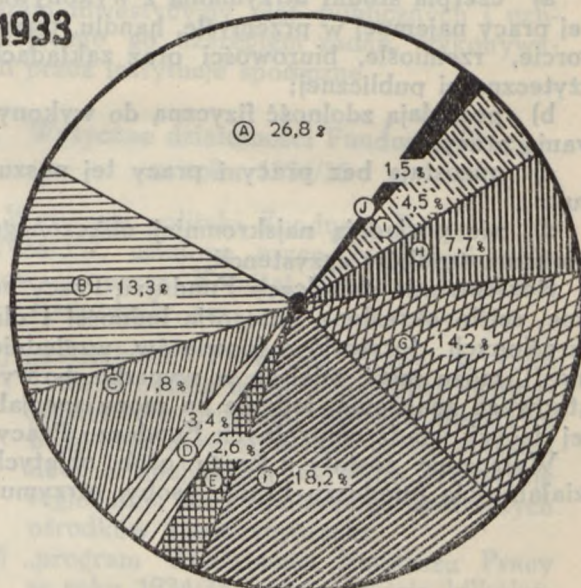
W odsetkach ogólnej liczby bezrobotnych robotników przemysłowych w Polsce

(Przeciętne wrzesień — listopad poszczególnych lat)

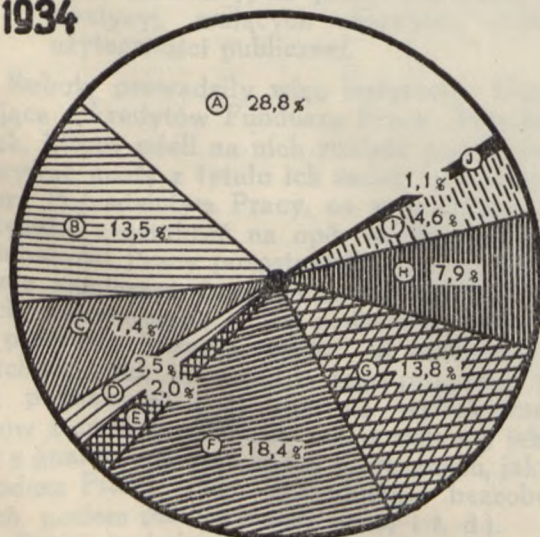
1932

1933

1934

Bezrobocie = spadek zatrudnienia w górnictwie i hutnictwie (wszystkie zakłady) oraz w przemyśle przetwórczym, elektrowniach i wodociągach, zakładach wojskowych, fabrykach amunicji i warsztatach kolejowych (zakłady zatrudniające 20 i więcej robotników) w stosunku do przeciętnego zatrudnienia w miesiącach: wrzesień — listopad r. 1928 (najwyższy poziom zatrudnienia).

Bezrobocie (spadek zatrudnienia) w poszczególnych województwach obliczono w stosunku procentowym do spadku zatrudnienia w całym kraju.

- A — Śląsk,
- B — woj. poznańskie i pomorskie,
- C — m. st. Warszawa,
- D — woj. warszawskie,
- E — „ lubelskie i białostockie,
- F — „ kieleckie,
- G — „ łódzkie,
- H — „ krakowskie,
- I — „ lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie,
- J — „ wileńskie, nowogródzkie, poleskie i wołyńskie.

3. Kwalifikowanie bezrobotnych do świadczeń Funduszu Pracy

Wobec szczupłości środków finansowych w stosunku do rozmiarów bezrobocia, Fundusz Pracy zmuszony był do możliwie ścisłej selekcji kandydatów do pomocy z jego strony, co jedynie mogło zapewnić skuteczność walki z bezrobociem, instruując w tym kierunku swoje organa lokalne i dokonywując pod tym kątem widzenia rozdziału terytorjalnego swoich kredytów.

W październiku r. 1934, wobec ustalenia się współpracy z Funduszem Bezrobocia w zakresie rekrutacji kandydatów do świadczeń, Fundusz Pracy ustalił zasady, na których świadczenia te zarówno w formie zatrudnienia na robotach publicznych, jakoteż i w innej postaci, mają być udzielone.

W myśl zarządzenia władz centralnych Funduszu Pracy, świadczenia przysługują osobom, które:

- a) czerpią środki utrzymania z wykonywanej pracy najemnej w przemyśle, handlu, transporcie, rzemiośle, biurowości oraz zakładach użyteczności publicznej;
- b) posiadają zdolność fizyczną do wykonywania pracy;
- c) pozostają bez pracy i pracy tej poszukują;
- d) nie posiadają najskromniej obliczonego minimum środków egzystencji.

Rozszerzenie świadczeń Funduszu Pracy na inne, ściśle określone kategorie ludności i dla określonych terytorjów (powiatów względnie miast), może mieć miejsce w wypadkach wyjątkowego znaczenia, jedynie na mocy specjalnej decyzji władz centralnych Funduszu Pracy.

Wyłączone zostały z kręgu osób, objętych działalnością Funduszu Pracy, osoby, otrzymu-

jące zabezpieczenia ustawowe w innych postaciach (zasiłki z tytułu bezrobocia, renty inwalidzkiej, emerytury i t. d.), w szczególności zaś osoby, które, nie posiadając środków do życia, podpadają pod zakres działania Ustawy o opiece społecznej, w myśl której piecza nad nimi została powierzona instytucjom samorządu terytorjalnego.

Fundusz Pracy nie posiadał jednolitego aparatu rekrutacyjnego dla celów dostarczenia pracy i pomocy. Przyjmowanie zgłoszeń, kwalifikowanie do celów pomocy doraźnej, przeprowadził Fundusz Pracy przy pomocy Komitetów Lokalnych, posiadających, w szczególności w województwach o największym natężeniu bezrobocia, własny aparat kontrolny, jakoteż przy pomocy pracowników społecznych, związanych z działalnością Komitetów Lokalnych, samorządu, oraz różnorodnych innych metod, które dały się do tego celu zastosować. Natomiast rekrutacja na roboty publiczne odbywała się przy pomocy Biur Pośrednictwa Pracy Funduszu Bezrobocia.

Umowy, zawierane z kredytobiorcami, wymagały kategorycznie, ażeby osoby, zatrudnione na robotach publicznych Funduszu Pracy, były zaangażowane przy pomocy Biur Pośrednictwa Pracy, co dawało maksimum gwarancji, że ogólną masę pracujących na robotach publicznych będą stanowili istotnie bezrobotni. Wymagania te niezawsze jednak były przez poszczególnych kredytobiorców przestrzegane. Ścisłe współdziałanie z Funduszem Bezrobocia, nawiązane w r. 1934/35, przyczyniło się stopniowo do poprawienia stosunków w tej dziedzinie. Dalszy postęp mógł być osiągnięty dopiero z chwilą połączenia Funduszu Pracy z Funduszem Bezrobocia, co nastąpiło z początkiem roku 1935/36.

IV. ROBOTY PUBLICZNE

A. CAŁOKSZTAŁT AKCJI

1. Organizacja

Organizacja robót publicznych, prowadzonych przy pomocy finansowej Funduszu Pracy, polegała na ścisłym podziale pracy między nim a instytucjami, prowadzącymi roboty. Była ona oparta na uchwale Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dnia 28 lutego 1933 roku, która ustaliła, że:

- 1) Fundusz Pracy nie prowadzi we własnym zakresie robót inwestycyjnych; wykonanie robót tych należy do właściwych ministerstw, związków komunalnych, instytucji publicznych i t. d., które projektowane roboty wykonywać będą bądź we własnym zakresie, bądź za pośrednictwem przedsiębiorców;
- 2) warunki udzielania pomocy finansowej z funduszy na produkcyjne zatrudnienie bezrobotnych, określone będą umowami, zawieranymi przez Fundusz Pracy z właściwymi ministerstwami, związkami komunalnymi, instytucjami publicznymi i t. d.;
- 3) kredyt, przyznawany z funduszy na zatrudnienie bezrobotnych, winien być spłacany; w wyjątkowych wypadkach Fundusz Pracy może udzielać bezzwrotnych subwencji na przeprowadzenie inwestycji, mających charakter wyższej użyteczności publicznej.

Roboty prowadziły więc instytucje, korzystające z kredytów Funduszu Pracy. Bezrobotnych, którzy mieli na nich znaleźć pracę, skierowywać miały z tytułu ich zadań ustawowych Biura Pośrednictwa Pracy, co w praktyce napotykało częstokroć na opór kredytobiorców. Funduszowi Pracy pozostawało: 1) skoordynowanie zamierzeń inwestycyjnych ciał publicznych i opracowanie na tej podstawie jednolitego programu inwestycyjnego; 2) finansowanie uruchomionych na zasadzie tego programu robót publicznych i 3) kontrola wykonywania umów z punktu widzenia celów ustawy, jakoteż z punktu widzenia zadań społecznych, jakim Fundusz Pracy służy (zatrudnienie bezrobotnych, poziom płac, warunki pracy i t. d.).

Strona techniczna robót pozostawała zatem

poza zakresem działania Funduszu Pracy. Spoczywały na nim natomiast w całej pełni zadania społeczne w postaci zatrudnienia jaknajwiększej liczby bezrobotnych, oraz ekonomiczne, jako czynnika, koordynującego program inwestycyjny ciał publicznych i uzupełniającego go szeregiem zadań, wykonywanych przez instytucje społeczne.

2. Wytyczne działalności Funduszu Pracy w roku 1934/35

„Wytyczne polityki Funduszu Pracy w roku 1934/35”, ustalone przez Dyрекcję i zaakceptowane przez Komitet Naczelny Funduszu Pracy stwierdzały, że:

- 1) „działalność Funduszu Pracy w roku 1934/35 będzie ujęta w jednolity ogólnopństwowy program, którego podstawą będą programy, zgłaszane przez wojewodów, a obejmujące zarówno inwestycje regionalne, jak i zamierzenia centralnych ośrodków dyspozycyjnych;
- 2) „program działalności Funduszu Pracy w roku 1934/35 będzie częścią kilkoletniego, zgóry na pewien okres dłuższy naprzód ustalonego programu;
- 3) „działalność w roku 1934/35 obejmie kilka tylko, posiadających ogólno-gospodarcze znaczenie, typów inwestycji;
- 4) „drobne roboty o lokalnym ściśle znaczeniu, a uzasadnione szczególnie okolicznościami, będą mogły być finansowane tylko wyjątkowo i to w drodze przyznawania na ten cel specjalnych ryczałtów dyspozycyjnych wojewodom; wyjątek od tej zasady stanowi kredytowanie akcji wykańczania gmachów publicznych, w szczególności szkół”.

Równoległe do przygotowania wojewódzkich programów robót, poszczególne resorty gospodarcze oraz instytucje działające na terenie całego państwa przedstawiały swoje programy robót Funduszowi Pracy, który w ten sposób program inwestycyjny na rok 1934/35 uzgodnił z zainteresowanymi czynnikami centralnymi i lokalnymi, mając na uwadze:

- 1) rozplanowanie robót w terenie, jako też
- 2) dobór robót, zaspakajających najsilniej odczuwane potrzeby inwestycyjne kraju w ramach konieczności dyktowanych przez politykę zatrudnienia bezrobotnych.

Postulat opracowania programów obliczonych na dłuższy okres czasu podyktowany został dążeniem do nadania ruchowi inwestycyjnemu charakteru planowego z możliwie daleko idącym usunięciem zamierzeń doraźnych, obliczonych tylko na krótką metę, a nie podyktowanych zadaniami gospodarczymi o trwałym znaczeniu, przyczynił się do zainicjowania prac nad programem inwestycyjnym, obliczonym na dłuższą metę w instytucjach, które korzystają z kredytów Funduszu Pracy. W roku 1934/35 zrealizowane zostały fragmenty tych programów.

W dalszym ciągu „Wytyczne działalności Funduszu Pracy” ustalały, że „pomoc finansowa Funduszu Pracy dotyczy w zasadzie pokrycia robocizny, w razie szczególnej konieczności pomoc może objąć również pokrycie materiałów”.

Wytyczne ustaliły również, że Fundusz Pracy będzie udzielał kredytów w pierwszym rzędzie w postaci pożyczek, traktując formę dotacyjną jedynie jako wyjątek.

Dążenie do zapewnienia w miarę możliwości formy pożyczkowej kredytu, jako zapewniającej Funduszowi Pracy możliwość spłaty zobowiązań zaciągniętych wobec Skarbu Państwa z tytułu lokat w bonach Funduszu Inwestycyjnego, jakoteż trwałe podstawy działania, skłoniło instytucję do finansowania w możliwie szerokim zakresie inwestycji miejscowych, w szczególności dochodowych, jako stwarzających niezbędne podstawy finansowe dla operacji pożyczkowych. W związku z tem Dyrekcja Funduszu Pracy ustaliła „Zasady finansowania budowy, rozbudowy, względnie wykarczowania rentownych inwestycji w miastach”.

Zasady te ustalały, że:

- 1) „wysokość oprocentowania pożyczek, udzielanych związkom samorządowym nie będzie przekraczała 4⁰/₀. Termin zwrotu pożyczek ustala się w zasadzie na lat 25 dla wszystkich kategorii robót z wyjątkiem budownictwa mieszkaniowego, dla którego może być udzielany kredyt ze spłatą lat 40;
- 2) „kredyty będą zabezpieczane na wpływach z danej inwestycji, a zwrot tych kredytów będzie skuteczniany z nadwyżki wpływów — po pokryciu kosztów eksploatacyjnych;
- 3) „przy udzielaniu kredytów na nowe inwestycje bezpośrednio rentujące się tym związkom samorządowym, które nie mogą przeznaczyć na budowę tych inwestycji własnych środków na materiały w stosunku wymaganym przez władze Funduszu Pracy, Fundusz Pracy nie będzie

stawiał przeszkód na pokrywanie kosztów materiału z kredytów Funduszu Pracy w granicach ustalonych prawomocnie przez organa Funduszu Pracy”.

3. Kredyty Funduszu Pracy, ich formy oraz kredytobiorcy

Umowy zawarte na finansowanie robót publicznych w r. 1934/35 zamykają się sumą zł. 79.515.098,10 wobec zł. 51.112.595.— w r. 1933/34 (por. tablice 6 i 7).

Część kredytów przyznanych, a nie wypłaconych kredytobiorcom, na sumę zł. 1.348.236.— została przeniesiona na r. 1935/36. Pozostałe kredyty przyznane w latach 1933/34 i 1934/35, a nie wypłacone kredytobiorcom zostały anulowane.

Na podstawie umów zawartych w r. 1934/35 wypłacono kredytobiorcom zł. 78.162.812,10, ponadto zaś na podstawie umów z r. 1933/34 — zł. 1.022.089,41. Wartość świadczeń otrzymanych przez kredytobiorców z tytułu zaległych podatków wynosiła zł. 2.452.394,11. Łącznie więc wydatki Funduszu Pracy na roboty publiczne zamykały się sumą zł. 81.637.295,62. Ponadto dysponowali kredytobiorcy sumą zł. 8.720.752.—, która wpłynęła do ich kas w r. 1933/34, nie została jednak przed upływem tego okresu wydatkowana. Fundusz Pracy oddał zatem do dyspozycji resortów państwowych, instytucji samorządowych i innych przezeń finansowanych na cele robót publicznych w r. 1934/35 sumę zł. 90.358.047,62.

Kredytobiorcy uzasadnili sprawozdaniami z zamknięcia robót wydatki, dokonane na robotach:

z umów zawartych w r. 1933/34	zł.	9.287.178,49
„ „ „ „ 1934/35	„	71.599.255,14
razem	zł.	80.886.433,63

Nie zostały objęte sprawozdaniami zamknięcia i wobec tego nie zostały definitywnie uznane przez Fundusz Pracy za dokonane prawidłowo wydatki w wysokości zł. 2.686.898.—¹⁾. Z sum, wypłaconych przez Fundusz Pracy w końcu roku budżetowego nie została wydatkowana na robotach w tymże okresie kwota zł. 6.794.755,99, która to suma pozostała w rękach kredytobiorców jako podstawa finansowa uruchomienia robót z początkiem następnego roku budżetowego.

W szczególności marzec był okresem znacznych wypłat, dokonanych przez Fundusz Pra-

¹⁾ Opóźnianie sprawozdań przez kredytobiorców jest stałą bolączką w działalności Funduszu Pracy, utrudniając jego pracę w dziedzinie finansowania robót. Fundusz Pracy, pomimo wielokrotnych przynagieł, nie otrzymał sprawozdań z zamknięcia robót prowadzonych w r. 1934/35:

przez Ministerstwo Komunikacji na sumę kredytów w wysokości	zł.	454.200.—
przez Ministerstwo Rolnictwa na sumę kredytów w wysokości	„	43.000.—
przez instytucje samorządowe i inne na sumę kredytów w wysokości	„	2.189.698.—

cy na cele robót publicznych (por. wykres na str. 18), które osiągnęły w tym miesiącu zł. 9.811.731,22. Okres zwiększonych wypłat z natury rzeczy poprzedza sezon robót, który rozpoczyna się z chwilą nastąpienia pomyślnych warunków atmosferycznych, zazwyczaj już z początkiem kwietnia. Szybkość likwidacji tych niezbędnych a przejściowych rezerw zależy ponadto od stopnia sprawności technicznej instytucji, prowadzących roboty, który w poszczególnych wypadkach pozostawia wiele do życzenia.

Wysokość sum, znajdujących się w rękach kredytobiorców z końcem roku budżetowego nie wydaje się nadmierna, jako odpowiadająca w przybliżeniu trzytygodniowemu okresowi wypłat, jakie miały miejsce pod koniec ubiegłej zimy. Zjawisko nazbyt późnego wykorzystywania na cele robót uzyskanych kredytów wobec nieprzygotowania ich pod względem technicznym przez poszczególne instytucje, prowadzące roboty, wystąpiło dopiero w następnym okresie budżetowym, t. j. wiosną r. 1935.

Dokładny obraz finansowania robót w r. 1934/35 dają tablice 8 i 9.

Suma zł. 80.886.433,63 wypłacona kredytobiorcom na roboty publiczne stanowi jedynie część środków pieniężnych zużytych na robotach finansowanych przez Fundusz Pracy. Niemal wszystkie instytucje prowadzące roboty rozporządzały ponadto bądź własnymi środkami, bądź uzyskanymi z innych źródeł. Łączne koszty robót, wykonanych przy pomocy finansowej Funduszu Pracy wynosiły zł. 153.532.455,86, Udział Funduszu Pracy w finansowaniu robót wynosił zatem 52,7% ogółu kosztów (por. tabl. 10).

Kredyty objęte umowami zawartymi w r. 1934/35 składały się z: zł. 36.556.718,50, udzielonych w postaci dotacji (45,90%) i zł. 42.958.379,60, udzielonych w postaci pożyczek (54,10%).

W zakresie form kredytu nastąpiło przesunięcie na niekorzyść pożyczek, które w myśl wytycznych, ustalonych uchwałą Komitetu Ekonomicznego w lutym 1933 r., poprzedzającą uruchomienie Funduszu Pracy, miały być zasadniczą formą finansowania robót publicznych przez tę instytucję.

W r. 1933/34 udzielono 88% kredytów w postaci pożyczek¹⁾ i tylko 12% w postaci dotacji. Przyciągnięcie Funduszu Pracy w r. 1934/35 w znacznej mierze do finansowania robót państwowych, przyjęty w tymże roku niemal wyłącznie system finansowania robót państwowych przy pomocy dotacji, jakoteż pewne zwiększenie udziału dotacji w kredytach przeznaczonych dla instytucji samorządowych, wpłynęło w konsekwencji bardzo silnie na ograniczenie pożyczkowej formy kredytu Funduszu Pracy, która stanowi podstawę ciągłości w działalności instytucji.

¹⁾ Część z nich została w r. 1934/35 zamieniona na dotacje.

Z kredytów Funduszu Pracy korzystały w r. 1934/35:

resorty władzy państwowej	zł. 30.640.554.—	38,5%
instytucje samorządowe	„ 39.605.942,28	49,8%
inni kredytobiorcy	„ 9.268.601,82	11,7%
razem	zł. 79.515.098,10	100,0

W r. 1933/34 udział resortów władzy państwowej wynosił 29,6%, samorządu — 64,1, innych instytucji — 6,3%.

Do „innych kredytobiorców” należą: spółki celowe, spółdzielnie, instytucje społeczne, instytucje prywatne z udziałem czynnika publicznego.

W grupie tej korzystały z kredytów w r. 1934/35:

Towarzystwo Osiedli Robotniczych	zł. 3.574.045.—
Towarzystwo Budowy Osiedli w Gdyni	„ 400.000.—
Towarzystwo „Studjum Technologiczne” w W-wie	„ 250.000.—
Y. M. C. A.	„ 150.000.—
16 Towarzystw Przyjaciół Dzielnicy Wielkiej Warszawy	„ 453.014.—
Zakład Elektryfikacyjny Okręgu Lwowskiego	„ 150.000.—
Związek Regulacji Rawy w Katowicach	„ 321.000.—
Zjednoczenie Elektrowni Okręgu Radomsko-Kieleckiego	„ 1.500.000.—
Inne	„ 2.470.542,82
razem	zł. 9.268.601,82

Podział kredytów Funduszu Pracy na podstawie umów zawartych w r. 1934/35 według form kredytu oraz według charakteru prawnego korzystających z niego instytucji obrazują tablice 4 i 5.

4. Podział kredytów

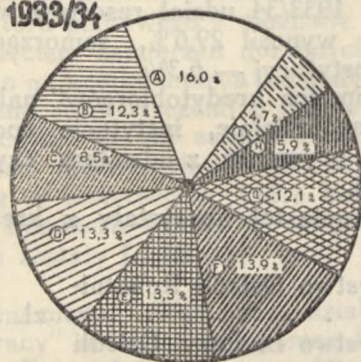
Podział środków finansowych Funduszu Pracy pomiędzy poszczególne tereny (tablice 7 i 9) uwzględniał w pierwszym rzędzie rozmieszczenie bezrobocia. Były ponadto brane pod uwagę interesy szczególne, jak przeludnienie niektórych ośrodków wiejskich, wytwarzające nacisk na rynek pracy w miastach, z drugiej zaś strony takie czynniki, jak np. posiadanie własnych poważnych środków na roboty publiczne w województwie śląskim, ograniczające w pewnej mierze niezbędne rozmiary interwencji Funduszu Pracy w formie zatrudnienia. Nierównomierność rozmieszczenia bezrobocia odbić się musiała na podziale terytorjalnym kredytów Funduszu Pracy, które w ogromnej większości przypadły województwom przemysłowym, mimo niewątpliwie większego nasilenia potrzeb inwestycyjnych w dzielnicach wschodnich.

W dziedzinie doboru rodzajów robót (tablica 6), program Funduszu Pracy uległ w porównaniu z r. 1933/34 pewnym przesunięciom.

FINANSOWANIE ROBÓT PUBLICZNYCH

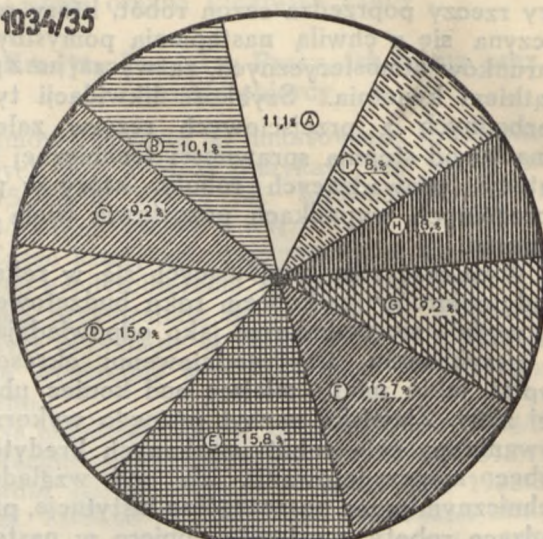
Podział terytorjalny kredytów

1933/34

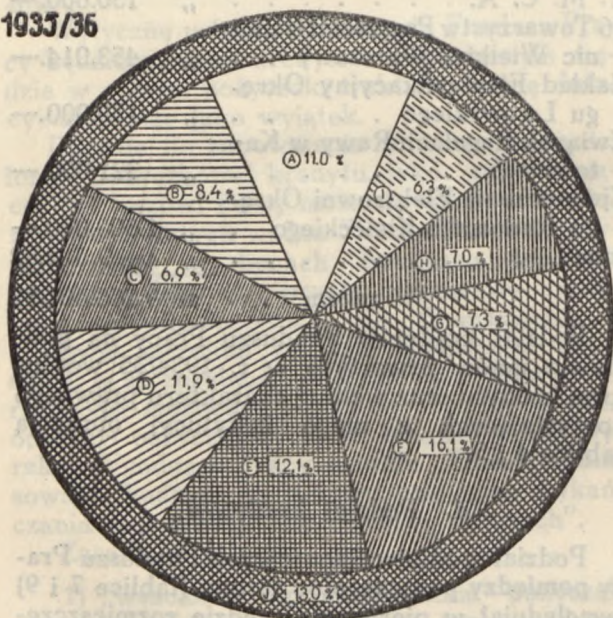
ogółem 51,1 milj. zł.

1934/35

ogółem 79,5 milj. zł.

1935/36

ogółem 91,7 milj. zł.

- A — Śląsk,
- B — woj. poznańskie i pomorskie,
- C — m. st. Warszawa,
- D — woj. warszawskie, lubelskie i białostockie,
- E — „ kieleckie,
- F — „ łódzkie,
- G — „ krakowskie,
- H — „ lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie,
- I — „ wileńskie, nowogródzkie, poleskie i wołyńskie,
- J — nierozdzielone (instytucje działające na terenie całej Polski).

Zwiększony został udział robót komunikacyjnych (z 34,4^o/o do 41,8^o/o ogółu kredytów przyznanych), w szczególności w zakresie dróg bitych oraz mostów z jednoczesnym zmniejszeniem się udziału urządzeń miast (z 35,9^o/o na 28,2^o/o).

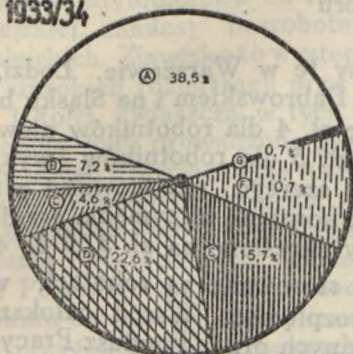
Zmniejszeniu uległ również udział w kredytach Funduszu Pracy robót meljoracyjnych (z 15,7^o/o do 10,7^o/o), oraz akcji wykańczania budowli publicznych (9,4^o/o do 7,6^o/o). Natomiast wobec uruchomienia Towarzystwa Osiedli Robotniczych wzrósł udział kredytów, przeznaczonych na budownictwo mieszkaniowe (z 1,3^o/o do 4,9^o/o).

Na stosunkowo niewielkim, lecz dużego znaczenia, odcinku studjów i projektów technicznych, pozostających w ścisłym związku z robotami publicznymi, zaznaczył się również silny wzrost (0,2^o/o do 1,8^o/o). Pomimo wymienionych tu przesunięć, dobór robót wykazywał niezbędny stopień różnorodności, która jest nie tylko zasadniczym warunkiem możliwie równomiernego zaspokojenia wybitnie zróżnicowanych potrzeb inwestycyjnych ciał publicznych, ale jest również podstawą prawidłowego rozmieszczenia robót, pozwalającego skutecznie zmniejszać nasilenie bezrobocia, rozrzuconego w całym kraju, w szczególności zaś w przemysłowych ośrodkach miejskich.

FINANSOWANIE ROBÓT PUBLICZNYCH

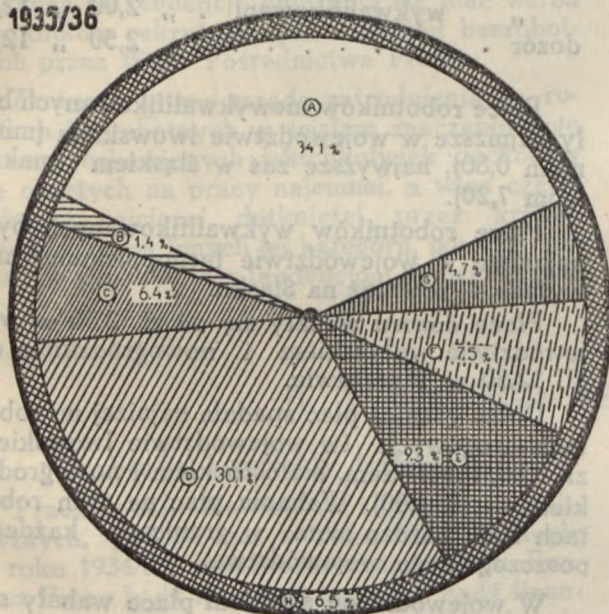
Podział kredytów według kategorii robót

1933/34

ogółem 511 milj. zł.

1935/36

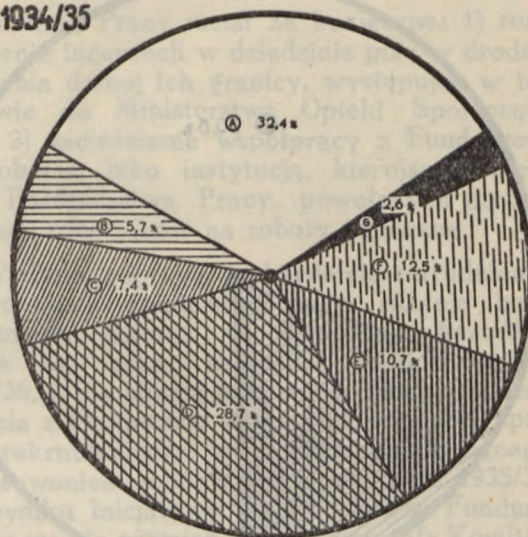
ogółem 917 milj. zł.

5. Zatrudnienie i płace

Na robotach finansowanych przez Fundusz Pracy przepracowano w r. 1934/35 ogółem 18,1 milj. robotniko-dni, wobec 9,8 milj. przepracowanych w r. 1933/34. Liczby te nie obejmują zatrudnienia personelu technicznego oraz administracyjnego na robotach publicznych.

W ścisłym związku z robotami publicznymi pozostawały prace z zakresu studjów i projektów technicznych, na których personel, rekrutujący się z bezrobotnych techników o różnym poziomie wykształcenia przepracował 112 tys. robotniko-dni, zaś pracownicy fizyczni 52 tys. robotniko-dni.

1934/35

ogółem 795 milj. zł.

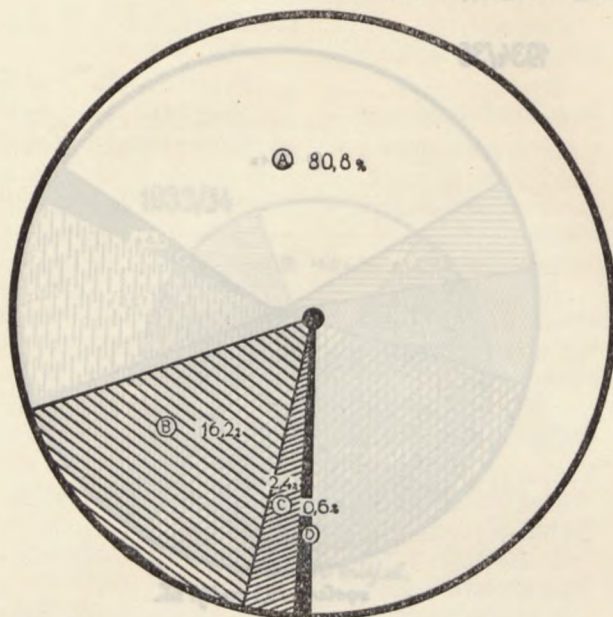
- A — urządzenia miast i międzymiastowe,
- B — koleje,
- C — drogi wodne,
- D — drogi bite,
- E — meljoracje,
- F — budownictwo publiczne i mieszkaniowe,
- G — inne roboty,
- H — nierozdzielone.

Struktura zatrudnienia na robotach publicznych, zgodnie z obliczeniami na str. 56 (tablica 12), opartymi na przeciętnej liczebności poszczególnych kategorii osób zatrudnionych na robotach, wskazuje na znaczny udział w nich robotników niewykwalifikowanych (80,8% ogółu osób zatrudnionych na robotach), podczas gdy udział robotników wykwalifikowanych wynosił 16,2%, zaś udział personelu technicznego (inżynierowie, technicy, majstrowie, dozorczy) — 2,4% i administracyjnego (pracownicy biurowi) — 0,6%.

Wśród poszczególnych kategorii robót struktura zatrudnienia wykazuje znaczne odchylenia.

STRUKTURA ZATRUDNIENIA

na robotach w r. 1934/35

- A — robotnicy niewykwalifikowani,
- B — robotnicy wykwalifikowani,
- C — personel techniczny,
- D — personel administracyjny.

Udział robotników niewykwalifikowanych jest szczególnie wielki na robotach meljoracyjnych (94,0%), komunikacyjnych (83,2%) i na drobnych robotach lokalnych, prowadzonych z ryczałtów wojewodów (83,3%); stosunkowo mniejszy jest natomiast na robotach miejskich — przeciętnie 74,8% wobec 20,2% pracujących na nich robotników wykwalifikowanych, których udział wzrasta jeszcze silniej, jeżeli przejść do robót budowlanych (budowle publiczne — 43,8% oraz budownictwo mieszkaniowe — 51,7%).

Udział personelu technicznego i administracyjnego jest największy na robotach, związanych z budową urządzeń miejskich (5,0%) oraz międzymiastowych (6,6%), nieco mniejszy przy budowie gmachów (4,0%) oraz domów mieszkalnych (4,2%), spada natomiast silnie na robotach komunikacyjnych (2,2%) i meljoracyjnych (2,3%).

Zatrudnienie na robotach ulega silnym **fluktuacjom sezonowym** w związku z wahaniami temperatury powietrza, właściwymi odpowiedniej porze roku (por. tablicę 13). Ponadto w pewnej mierze podlega ono wpływom sprawności technicznej poszczególnych kredytobiorców, w szczególności z początkiem oraz końcem sezonu robót. Wskaźnik zatrudnienia wahał się od 158,1 w sierpniu do 22,0 w lutym.

Z poszczególnych kategorii robót stosunkowo największą równomierność wykazywało zatrudnienie na robotach drogowych i meljoracyjnych, natomiast największa była amplituda wahań zatrudnienia w budownictwie mieszkaniowym.

Płace na robotach, finansowanych przez Fundusz Pracy kształtowały się w r. 1934/35 poza sferą ingerencji Funduszu Pracy, który ustalał jedynie swój maksymalny udział w pokryciu kosztów robocizny, płaconej przez kredytobiorców. Wynosił on:

dla robotników niewykwalifikowanych	zł. 3.—
„ „ wykwalifikowanych	„ 4.—
„ dozoru	„ 5.—

Normy te w Warszawie, Łodzi, Poznaniu, Zagłębiu Dąbrowskiem i na Śląsku były wyższe, wynosząc zł. 4 dla robotników niewykwalifikowanych, zł. 5 dla robotników wykwalifikowanych. W szeregu miejscowości o stosunkowo wysokich kosztach utrzymania granice pokrycia płac były określone na zł. 3,50 do 4,50.

Płace stosowane na robotach wykazywały wielką rozpiętość. Wśród całokształtu robót finansowanych przez Fundusz Pracy wahały się one w granicach następujących:

robotnicy niewykwalifikowani	zł. 0,80 do 7,20
„ wykwalifikowani	„ 2,00 „ 12,50
dozór	„ 2,50 „ 12,50

Płace robotników niewykwalifikowanych były najniższe w województwie lwowskim (minimum 0,80), najwyższe zaś w śląskim (maksimum 7,20).

Płace robotników wykwalifikowanych były najniższe w województwie tarnopolskim, najwyższe — również na Śląsku.

Płace dozoru wahały się od zł. 2,50 w województwie wołyńskim i nowogródzkim do zł. 12,50 w Warszawie.

Dolna granica płac spadała najniżej na robotach drogowych (w województwie lwowskim zł. 0,80, lubelskim, białostockim i nowogródzkim — zł. 1,00). Wahania płac na tych robotach były bardzo silne w granicach każdego poszczególnego województwa.

W województwie śląskim płace wahały się w granicach od zł. 2 do 6, osiągając w ten sposób górną granicę płac dla całej Polski.

Na robotach meljoracyjnych dolna granica płac była nieco wyższa, wynosząc zł. 1,25 (województwo białostockie i lwowskie), rozpiętość płac była również mniejsza (najwyższy poziom w województwie łódzkim — zł. 4).

Natomiast bardzo wielką rozpiętością odznaczały się płace na robotach budowlanych, wynosząc od zł. 0,90 (woj. wołyńskie) do zł. 7,20 (m. st. Warszawa).

Stosunkowo mniejsze były wahania na robotach, związanych z budową urządzeń miejskich, wynosząc od zł. 1,50 (woj. stanisławowskie i wołyńskie) do zł. 5,28 (woj. śląskie). Ta grupa robót odznacza się stosunkowo wysokim poziomem, na jakim ustaliła się dolna granica płac.

Na kształtowanie się płac miały w pewnej mierze wpływ umowy zbiorowe, co ze szczególną ostrością występuje w sferze robót budowlanych, na których wahania płac były najciszej związane z istnieniem lub nieistnieniem w poszczególnych miejscowościach umów zbiorowych, regulujących poziom płac.

Natomiast w całości kształcie robót na poziom płac wywierało znaczny i przytem ujemny wpływ dążenie kredytobiorców do zatrudniania ludności wiejskiej, zamiast bezrobotnych robotników miejskich. Zjawisko to występowało w szczególnie szerokich rozmiarach przy budowie dróg bitych i kolei, zwłaszcza w tych wypadkach, gdy roboty były prowadzone przy pomocy przedsiębiorców. Przyciągnięcie do robót ludności wiejskiej, pomimo zobowiązań, jakie kredytobiorcy zaciągnęli wobec Funduszu Pracy do zatrudniania bezrobotnych skierowanych przez Biura Pośrednictwa Pracy, zdecydowało o utrzymywaniu się na robotach licznej grupy robotników, przygodnie rekrutowanych i zadowalających się rażąco niskimi zarobkami, stanowiącymi dla nich jedynie zarobek uboczny. Zjawisko to musiało w ostatecznym wyniku wpłynąć na tendencję obniżania się płac wśród robotników rekrutowanych z pośród bezrobotnych przez Biura Pośrednictwa Pracy.

Zarówno zatem zasada zatrudnienia na robotach bezrobotnych w ścisłym znaczeniu tego słowa, pozbawionych jakichkolwiek dochodów nie opartych na pracy najemnej, a więc części ludności, najciężej dotkniętej przez kryzys, z wyłączeniem innych jej kategorii, jakoteż dążność do zapobieżenia tendencjom obniżania płac

robotniczych, zmusiły Fundusz Pracy do podjęcia kroków, mających na celu sparaliżowanie niekorzystnego wpływu wymienionych czynników na rynek pracy.

Fundusz Pracy uznał za konieczne: 1) rozszerzenie ingerencji w dziedzinie płac w drodze ustalenia dolnej ich granicy, występując w tej sprawie do Ministerstwa Opieki Społecznej oraz 2) zacieśnienie współpracy z Funduszem Bezrobocia, jako instytucją, kierującą siecią Biur Pośrednictwa Pracy, powołanych do rekrutacji robotników na roboty publiczne.

Wydatna poprawa w dziedzinie zatrudnienia na robotach publicznych osób istotnie bezrobotnych, jakoteż w dziedzinie kształtowania się płac, nastąpiła dopiero w r. 1935/36, t. j. z chwilą połączenia Funduszu Bezrobocia z Funduszem Pracy i uzależnienia aparatu rekrutacyjnego od czynnika, kierującego finansowaniem robót publicznych. W r. 1935/36 w wyniku inicjatywy podjętej przez Fundusz Pracy weszła również w życie uchwała Komitetu Ekonomicznego, ustalająca wytyczne polityki płac na robotach finansowanych przez Fundusz Pracy, pozostająca w związku z dążeniem Funduszu Pracy do rozszerzenia ingerencji w dziedzinie kształtowania się płac pod kątem widzenia utrzymania w pewnych granicach dolnego ich poziomu.

Biura Wojewódzkie Funduszu Pracy powołane zostały do baczenia, aby stawki płac na robotach odpowiadały przeciętnym płacom odnośnych kategorii robotników, zatrudnionych w przemyśle prywatnym danej miejscowości.

B. POSZCZEGÓLNE RODZAJE ROBÓT

1. Studja i projekty techniczne

Prace w zakresie studjów i projektów technicznych, podjęte już w roku 1933/34, uległy w roku 1934/35 znacznemu rozszerzeniu. Fundusz Pracy bądź inicjował te prace, bądź finansował je, starając się w miarę możliwości, nie ograniczać kredytów na tym bardzo ważnym odcinku.

Prace te objęły: plany regionalne, plany zabudowania miast oraz studja i projekty komunikacyjne i meljoracyjne.

Prowadzenie tego rodzaju prac było nieodzownym warunkiem racjonalnego i opartego na pewnym przemyślanym planie zorganizowania robót publicznych, dla których stanowią one stadium wstępne. Wiele miast polskich, w szczególności mniejszych, w pierwszym zaś rzędzie we wschodnich dzielnicach Polski nie posiada planów zabudowania, jako też projektów technicznych, niezbędnych inwestycji, co jest związane z chronicznym brakiem środków pieniężnych, utrudniającym zrationalizowanie planów inwestycyjnych, oraz z brakiem dostatecz-

nie wykwalifikowanego personelu technicznego. Zagadnienie planów regionalnych powstaje w związku z dążeniem do planowości w zagospodarowaniu poszczególnych części kraju.

W zakresie studjów i projektów technicznych Fundusz Pracy zawarł z początkiem roku umów na sumę zł. 1.385.175.—, (1,8% ogólnej sumy kredytów na roboty publiczne wobec 0,2% w r. 1933/34), z której to sumy wypłacano kredytobiorcom:

na plany regionalne	zł. 268.000.—
„ plany rozbudowy miast	„ 557.000.—
„ studja i projekty komunikacyjne	„ 75.700.—
„ studja i projekty meljoracyjne	„ 180.000.—
„ drobne studja i projekty techniczne	„ 159.475.— ¹⁾
razem	zł. 1.240.175.—

¹⁾ Kredyty udzielone Komitetom Wojewódzkim oraz Wojewodom w postaci ryczałtów.

Fundusz Pracy finansował Biura Planów Regionalnych: w Warszawie, Łodzi, Poznaniu, regionów Węglowego, Morskiego, Śląskiego, Huculszczyzny oraz Podhala; udzielił kredytów na plany i pomiary 50 miastom; finansował studia w zakresie dróg i mostów na przestrzeni 232 km., projekty budowy dróg i mostów na przestrzeni 99 km., projekty regulacji rzek na przestrzeni 810 km., oraz projekty odwodnienia na przestrzeni 112 tys. ha. Przy pracach tych pracownicy umysłowi (technicy) przepracowali ogółem 112 tys. robotniko-dni, zaś pracownicy fizyczni (w zakresie pomiarów) 52 tys. robotniko-dni.

Znaczenie społeczne prac w zakresie studiów i projektów technicznych związane jest z zatrudnieniem znacznej liczby pracowników umysłowych.

2. Roboty komunikacyjne

Roboty komunikacyjne wysunęły się w r. 1934/35 na pierwszy plan wśród robót finansowanych przez Fundusz Pracy. Zawarto umów na zł. 33.221.408,49 (41,8^o/o ogółu robót wobec 34,4^o/o w r. 1933/34), natomiast wypłacono kredytobiorcom gotówką zł. 33.123.266,49, ponadto w postaci świadczeń w naturze za zaległe podatki zł. 2.447.619,74, łącznie zatem zł. 35.570.886,23 (43,5^o/o ogólnej sumy kredytów wypłaconych na roboty publiczne).

W dziedzinie rozbudowy komunikacji naczelnym miejscem zajmowało finansowanie dróg bitych. Fundusz Pracy zawarł z tego tytułu umów na ogólną sumę zł. 22.817.149,49 (28,7^o/o ogółu umów wobec 22,6^o/o w r. 1933/34). Wypłacono kredytobiorcom zł. 22.765.707,49 gotówką i zł. 2.447.619,74 w postaci świadczeń w naturze, t. j. razem zł. 25.213.327,23 (30,9^o/o ogółu wydatków na roboty publiczne). Kredytobiorcy wydali na roboty zł. 23.492.927,76.

Zwiększyła się również rola robót wodno-komunikacyjnych w wydatkach Funduszu Pracy. Zawarto umów na sumę zł. 5.903.959.— (7,4^o/o ogółu kredytów wobec 4,6^o/o w r. 1933/34). Wypłacono kredytobiorcom zł. 5.803.959.— (7,1^o/o ogółu kredytów). Kredytobiorcy wydali zł. 5.568.466,28.

Znaczenie robót kolejowych osłabło. Zawarto umów na sumę zł. 4.500.300.— (5,7^o/o ogółu kredytów; w r. 1933/34—7,2^o/o). Wypłacono kredytobiorcom zł. 4.553.600.— (5,5^o/o ogółu kredytów na roboty publiczne); w tym część z tytułu umów zawartych w r. 1933/34. Kredytobiorcy wydali zł. 4.046.397,90.

W zakresie prac komunikacyjnych Fundusz Pracy finansował w pierwszym rzędzie roboty ziemne, pokrywając w minimalnym stopniu koszt materiałów i inne, natomiast niemal w całości pokrywając koszt robocizny bezpośrednio na robotach zużytej.

Na robotach komunikacyjnych przepracowano łącznie 9,6 milj. robotniko-dni, w czym na drogach bitych 5,8 milj., wodnych 1,6 milj., kolejowych 2,2 milj. robotniko-dni.

Wobec wykończenia b. znacznej części odcinków podmiejskich na drogach bitych, roboty te uciekały od miast, co przyczyniło się — obok zaznaczonych wyżej momentów — do ograniczenia liczby robotników miejskich, zatrudnionych na tych robotach. Znaczenie społeczne robót drogowych polegało na zmniejszeniu nacisku wsi na rynek pracy, wyrażającego się w wędrowności ludności wiejskiej do miast w poszukiwaniu zarobków ubocznych.

Z robót kolejowych wymienić należy dokończenie budowy linii Warszawa — Radom, Kraków—Miechów i Płock—Sierpc, dalsze roboty na rozpoczętej w roku poprzednim linii Rybnik—Żory—Pszczyna oraz rozpoczęcie budowy nowych linii Żebrzydowice—Moszczenica, Cieszyn—Żebrzydowice, Szczakowa—Bukowno i Poręba—Zawiercie.

Udział Funduszu Pracy w finansowaniu tych inwestycji był stosunkowo skromny (19°/o kosztów budowy).

Ogólna długość linii, będących w budowie w roku sprawozdawczym wynosi 274 km. Długość linii wykończonych wynosi 191 km.

W dziedzinie urządzeń wodno-komunikacyjnych finansował Fundusz Pracy roboty regulacyjne na Wiśle, Wilji, Czarnej, Przemszy i Brynicy, rozbudowę portów rzecznych w Warszawie, Płocku i Krakowie, budowę zapory na Sole w Porąbce, oraz regulację Prutu, Czere moszu i innych potoków górskich w powiecie bielskim, żywieckim, wadowickim i nowosądeckim. W sumie uregulowano 59 km rzek.

Pozatem były prowadzone różne prace popowodziowe w woj. warszawskim, poleskim, białostockim, krakowskim i lwowskim. Większa część robót popowodziowych mogła być wykonana dopiero na wiosnę 1935 r. po opadnięciu wód, tak, że z przyznanego kredytu zł. 300.000.— wykorzystano do 31 marca 1935 r. zaledwie trzecią część, pozostałe 2/3 zostały przeniesione na rok 1935/36.

W dziedzinie robót na drogach bitych przy pomocy finansowej Funduszu Pracy prowadzono prace konserwacyjne na wszystkich prawie traktach państwowych i budowę nowych nawierzchni na odcinkach traktów: krakowskiego, brzeskiego, poznańskiego, kowieńskiego, na odcinkach dróg: Warszawa — Wyszaków, Pabjanice — Zduńska Wola, Zgierz — Ozorków, Chojny — Rzgów, Łódź — Stryków, Szczerców—Chabielice, Błonki—Grabów, Gojście—Broniszów, Nowy Bieruń—Częstochowa, Miechów — Będzin, Jedlińsk — Radom, Chełm—Hrubieszów, Kurów—Lublin, Białystok — Grodno, Wilno—Kobylnik, Wilno—Lida, Wilno—Oszmiana, Łuck — Włodzimierz, Chwaszczyno — Gdynia, Kraków — Modrzejów, Kraków — Wieliczka, Kosów — Żabie — Worochta, budowę nowych lub gruntowną przebudowę następujących dróg: Rypin — Mława, Gólymin — Strzegocin, Leszno — Cybulice, Lipno — Rypin, Ujma—Zakrzewo, Radomsko—Wielgie Młyny, Łódź—Tomaszów, Pionki—Brzoza, Lublin — Nałęczów, Postawy — Werenki, Oszmia-

na—Lebiedziew, Wilejka—Smorgonie, Hermanowicze—Szarkowszczyzna, Nowogródek—Baranowicze, Pińsk—Luniniec, Różana—Kosów, Koza Wielka—Pisarzewice, Wielichowo—Poręczewo, Mładasko—Grzebienisko, Poznań—Zbąszyń, Lasówka—Jankowice, Stęszewo—Szamotuły, Kórnik—Mosina, Górzno—Lidzbark, Czersk—Tleń, Nowa Karczma—Egiertowo, Sumin—Wardęgowo, Kraplewice—Jeżewo, Osieczek—Piwnica, Herby—Boronów, Katowice—Lubliniec, Łagiewniki—Brzeziny, Katowice—Chorzów, Nowy Bieruń—Przyszowice, Halemba—Orzesze, Rybnik—Żory, Pszów—Jastrzębie, Cieszyn—Bielsko, Skoczów—Pawłowice, Skoczów—Jaworzynka, Oszarpana—Leśniczówka, Ustroń—Równica, Siemianowice—Bańgów, Rydułtowy—Goszowice, Piwniczna—Żegiestów—Muszyna, Limarowa—Zalesie, Kosów—Tatarów, Sarnki—Szumlany, Jabłonów—Kosmacz, Nadwórna—Rafałowa, Dołha—Monasterzec, Kałusz—Dołha Wołniowska.

Ogółem wybudowano przy pomocy finansowej Funduszu Pracy nowych dróg 407 km., poddano gruntownej przebudowie 875 km., t. j. łącznie 1.282 km. Na powyższą liczbę składają się drogi o nawierzchni tłuczniowej 906 km., zwykły bruk 163 km., bruk z kostki kamiennej 62 km., klinkier 55 km., wreszcie ulepszona nawierzchnia różnych systemów 96 km. Oprócz tego przeprowadzono konserwację istniejących dróg ogólnej długości 3.855 km. W związku z robotami drogowymi wybudowano 275 sztuk mostów i przepustów różnej rozpiętości, oraz przeprowadzono gruntowną naprawę 631 sztuk takichże obiektów.

W zakresie przygotowania materiałów do budowy dróg w klinkierniach i kamieniołomach wykonano w roku 1934/35 17 milj. kostek klinkierowych, wyłamano 151.150 m³ kamienia i wyprodukowano 25.000 m³ tłuczni i żwiru.

3. Roboty meljoracyjne

Równoległe do wzrostu robót komunikacyjnych zmniejszył się udział wszelkiego rodzaju prac meljoracyjnych, na które przyznano kredyty w wysokości zł. 8.499.495,50, czyli 10,7% ogółu kredytów Funduszu Pracy w r. 1934/35 wobec 15,7% w pierwszym roku jego działalności. Wyplacono w gotówce zł. 8.465.796.— oraz zł. 4.624,37 z tytułu zaległych podatków w naturze, a więc łącznie zł. 8.470.420,37, czyli 10,4% ogółem sum wyplaconych na roboty publiczne. Kredytobiorcy wydali na roboty (łącznie z sumami wyplaconymi w roku 1933/34) zł. 8.659.208,46.

Roboty meljoracyjne, wykonane przez Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych z udziałem zainteresowanych mieszkańców danych okolic, zorganizowanych w t. zw. spółki wodne lub wałowe, objęły: 1) regulację 94 rzek niespławnych, 2) obwałowanie większych rzek, jak Wisła, Warta, Kamienna, Wilja i Dunajec na długości około 75 km i 3) osuszenie terenów za pomocą kanałów i rowów odwadniających. Jako ważniejsze z tych robót (poza obwałowa-

niami wymienionych już rzek) wskazać należy regulację Bzury, Utraty, Łydyni, Ochni, Płonki, Orzyca, Pisi, Słudwi, Raciażnicy, Sierpienicy, Dobrzyńki, Warty, Pysznej, Strawy, Jasieni, Kamiennej, Krzyny, Zielawy, Białki, Bystrzycy w obrębie Lublina, Szkwy, Rogozy, Nurca, Nieśluchy, Narewki, Turji w obrębie Kowla, Miały, Latyni, Górnej Orli, kanałów Książskiego i Mosińskiego, Strugi Toruńskiej, Chociny, Drwęcy, Rawy, Pełtwi, Tyśmienicy, osuszenia terenów w Warszawie, Brasławiu, na Wisłoczysku w powiecie rzeszowskim i doliny Seretu.

Całokształt wyników technicznych robót meljoracyjnych określają następujące liczby: przeprowadzono regulację rzek i kanałów 388 km, wykonywując przytem 1.243 tys. m³ robót ziemnych, wybudowano 24 mosty różnej rozpiętości.

W dziedzinie obwałowań usypano 108 km. nowych wałów, wykonywując przytem 820 tys. m³ robót ziemnych, przeprowadzono roboty konserwacyjne istniejących wałów na długości 86 klm, wybudowano 12 mostów i przepustów. W zakresie robót odwadniających wykopano 170 km. kanałów i rowów, wykonywując przy tych robotach 276 tys. m³ robót ziemnych. Powierzchnia osuszonych terenów wynosi 1.739 ha.

Charakterystyczną cechą robót meljoracyjnych jest znaczny udział robocizny bezpośrednio na samych robotach zużytej 67% kosztów budowy). Odsetek kosztów, przypadający na materiały (a więc i udział zawartej w nich robocizny) jest stosunkowo niewielki. Obok konieczności gospodarczych, w pewnej mierze doraźnych (prace popowodziowe), o silniejszym uwzględnieniu prac meljoracyjnych na pewnych terenach decydowała możliwość zatrudnienia z kredytów Funduszu Pracy znaczniejszej liczby miejscowej ludności. Charakter tych prac niezawsze pozwalał się dostosować do rozmieszczenia bezrobocia, Fundusz Pracy finansował jednak w miarę możliwości roboty, leżące w pobliżu centrów miejskich, będących większymi skupieniami bezrobocia. W pewnej części jednak pracowała na tych robotach miejscowa ludność rolnicza. Ponadto były one wykorzystywane dla zatrudnienia iunaków.

Na robotach meljoracyjnych przepracowano ogółem 2,5 milionów robotniko-dni.

4. Urządzenia międzymiastowe

Na urządzenia międzymiastowe przyznano w r. 1934/35 kredyty na sumę zł. 3.347.000.— (4,2% ogółu kredytów wobec 2,6% w r. 1933/34).

Sumę tę wyplacono kredytobiorcom w całości. Wydatki w tym dziale obejmują zł. 2.547.000.— na elektryfikację i zł. 800.000.— na gazyfikację. Kredytobiorcy wydali na robotach zł. 3.308.252,68.

Prowadzono w r. 1934/35 jedynie roboty elektryfikacyjne.

Finansowano budowę linii wysokiego i niskiego napięcia, prowadzoną przez Zjednoczenie Elektrowni Okręgu Radomsko - Kieleckiego („ZEORK”) na terenie woj. kieleckiego oraz przez Związek Elektryfikacyjny Międzykomunalny woj. Warszawskiego („ZEMWAR”) w woj. warszawskim, w okręgu lwowskim przez Zakład Elektryczny Okręgu Lwowskiego, od Tarnowa do Żabna i Dąbrowy przez Państwową Fabrykę Związków Azotowych w Mościcach, na wschód od Jaworzna przez Jaworznicckie Kopalnie Węgla, oraz w południowych powiatach woj. tarnopolskiego przez Związek Samorządowy powiatu Trembowelskiego. Ogólna długość wybudowanych linii wynosi 391 km. Gazociągów w roku 1934/35 nie wykonywano, natomiast naskutek wydania w roku poprzednim promesy na dokończenie gazociągu Jasło—Mościce, odpowiednia kwota musiała być wstawiona do budżetu.

Przepracowano bezpośrednio na robotach 151 tys. robotniko-dni. Znaczny udział robocizny tkwi ponadto w kosztach materiałów. Znaczenie społeczne tej grupy robót polega przytem na trwałem zatrudnieniu robotników oraz sił technicznych przy wybudowanych instalacjach oraz w związanych z nimi zakładach.

5. Inwestycje miejskie

Inwestycje miejskie obejmują grupę robót wybitnie zróżniczkowanych. Ogólna suma kredytów, przyznanych na całokształt tych prac wynosiła w r. 1934/35-ym zł. 22.489.716,11. Udział ich wśród ogółu kredytów, przyznanych przez Fundusz Pracy, zaznaczył się spadkiem z 36^{0/0}, przypadających na rok 1933/34, do 28^{0/0}. Wypłacono kredytobiorcom zł. 22.353.245,61, zaś wydatki faktyczne, dokonane na robotach do końca roku budżetowego, wyniosły (łącznie z kredytami uzyskanymi w roku poprzednim) zł. 24.436.949,37.

Stosunkowo znaczny udział Funduszu Pracy w finansowaniu tego typu inwestycji uzasadniony był względami zarówno natury ekonomicznej, jak i socjalnej. Pod względem gospodarczym roboty te odpowiadały tendencjom instytucji do wykańczania inwestycji, które zostały podjęte w latach poprzednich i nie mogły być dokończone z braku środków pieniężnych, nie były zatem eksploatowane, — bądź całkowicie, bądź w znacznej części, — zamrażając znaczne kapitały publiczne. Znaczenie prac miejskich dla rynku pracy polega na zatrudnieniu wyłącznie bezrobotnych, skupionych z reguły w ośrodkach miejskich. Udział robocizny w kosztach budowy wynosi przeciętnie 43^{0/0}; podnosi się on znacznie w stosunku do sum, wypłaconych przez Fundusz Pracy, który ponosił w przeważającej mierze wydatki na robociznę.

Udział robocizny w kosztach budowy waha się silnie wśród poszczególnych rodzajów robót (por. tablica 10, str. 54).

We wszystkich niemal rodzajach robót materiały, używane na robotach pochodzą w głównej mierze z silnie uprzemysłowionych części kraju. Są to przeważnie wytwory przemysłu metalurgicznego, metalowego, jakoteż mineralnego. Znaczny udział robocizny, zawartej w materiałach, przyczynia się więc w dużym stopniu do łagodzenia bezrobocia na tych terenach. Duża różnorodność robót miejskich daje ponadto możliwość dostosowywania programu robót do zadań Funduszu Pracy w zakresie zatrudnienia, przez odpowiedni dobór zawodów robotniczych z pośród najsilniej dotkniętych bezrobociem, jakoteż dobór rodzajów robót odpowiednio do rozmieszczenia ośrodków produkcji, dostarczających materiałów na roboty.

Ogółem przepracowano na robotach miejskich 4,4 milionów robotniko-dni.

Wśród poszczególnych typów robót największą rolę odgrywała **budowa wodociągów i kanalizacji**. Wydatki Funduszu Pracy na ten cel wyniosły łącznie zł. 9.793.490,44, t. j. 12^{0/0} ogółu wydatków na roboty publiczne i niemal połowę wydatków na roboty miejskie.

Udział robocizny wynosi na robotach kanalizacyjnych 44%, na wodociągowych 29^{0/0}. Ten rodzaj robót posiada poważny wpływ na zatrudnienie w hutach żelaznych, w odlewniach i w cementowniach, zużywając poważne ilości rur stalowych i żeliwnych, kamionkowych i betonowych, żelaza różnych typów, cementu, drzewa i t. p.

W r. 1934/35-ym finansowano budowę urządzeń, które rozpoczęte zostały w roku 1933 w Łodzi, Białymstoku, Brześciu n/Bugiem, Łucku, Kruszwicy, Cieszynie, Siemianowicach, Chrzanowie, Sanoku i Rzeszowie, rozpoczęcie budowy wodociągów w Łomży, Łowiczu, Sochaczewie, Druskienikach, Wadowicach, Krzeszowicach i Brzeżanach, rozpoczęcie budowy kanalizacji w Grodnie, Trzebini, Przemyślu i Borysławiu, oraz rozbudowę i przebudowę istniejących urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych w Warszawie, Radomsku, Piotrkowie Trybunalskim, Częstochowie, Będzinie, Busku, Sosnowcu, Dąbrowie Górniczej, Zawierciu, Lublinie, Wilnie, Równem, Poznaniu, Gmieźnie, Inowrocławiu, Ostrowiu, Chodzieży, Toruniu, Nowem Mieście, Grudziądzu, Choinicach, Starogardzie, Tczewie, Katowicach, Bielsku, Tarnowskich Górach, Szczakowej i Stanisławowie.

Wybudowano ogółem 76 km. kanałów, ułożono 127 km. rurociągów, wykonano 16 studzien artezwjskich, przyłączy wodociągowych domowych 263, przyłączy kanalizacyjnych 60, różnych budowli, jak stacje pomp, wieże ciśnień, filtry i t. p. 35,5 tys. m³.

Wydatki na **gazyfikację** wyniosły zł. 504.500.—. Udział robocizny bezpośrednio zużytej jest tu nieznaczny (22^{0/0}). Roboty te mają natomiast znaczny wpływ na zatrudnienie w odlewniach żeliwa.

Udział Funduszu Pracy w tej dziedzinie ograniczył się do finansowania rozbudowy ga-

zociągów w gęsto zaludnionych dzielnicach większych miast, pozbawionych dotychczas gazu, i w nowopowstałych dzielnicach mieszkaniowych. Ułożono gazociągi w Warszawie, Łodzi, Radomiu, Lublinie, Ostrowiu Wielkopolskim i Grudziądzu o długości ogólnej 49 km.

Elektryfikacja miast pochłonęła złotych 391.900.—. Przy małym wpływie na zatrudnienie w czasie samej budowy, ten dział robót powoduje zwiększenie zatrudnienia w przemyśle metalowym, elektrotechnicznym i w hutach żelaznych, zużywając znaczne ilości aparatów elektrotechnicznych, przewodów miedzianych, konstrukcji żelaznych oraz słupów.

W rozbudowie miejskich urządzeń elektrycznych Fundusz Pracy ograniczył się do finansowania budowy elektrowni we Włodzimierzu Wołyńskim, rozbudowy elektrowni w Trembowli, Złoczowie i Tarnopolu, oraz rozbudowy sieci elektrycznej w Worochcie, Brodach i Mikulińcach. Wykonano ogółem około 5 km. sieci wysokiego napięcia, 90 km. sieci niskiego napięcia, 900 przyłążeń domowych oraz wybudowano 3.601 m³ różnych budowli, jak elektrownie, stacje transformatorów i t. p.

Wydatki na **urządzenia komunikacyjne** w miastach wyniosły zł. 265.880.—.

Fundusz Pracy finansował w roku sprawozdawczym budowę nowych linii tramwajowych w Warszawie i Krakowie o łącznej długości 3,5 km., oraz urządzenie pola wlotów w Suwałkach o powierzchni 155,7 tys. m².

Wydatki na **urządzenia aprowizacyjne, jak chłodnie, rzeźnie, hale targowe i targowiska** wyniosły zł. 1.064.000.—. Dział ten obejmuje głównie roboty budowlane oraz ziemne, toteż udział robocizny bezpośrednio na robotach zużytej jest znaczny, wynosząc 44% kosztów produkcji. Znaczny jest również odsetek robocizny, zawartej w materiałach (drzewo, cegła, kamień, żelazo, cement, płyty betonowe i inne).

W okresie sprawozdawczym budowane były przy pomocy finansowej Funduszu Pracy rzeźnie w Pułtuskach, Płocku, Piotrkowie Trybunalskim, Kaliszu, Tomaszowie Mazowieckim, Chęcinach, Bodzentynie, Orli, Brańsku, Drohiczynie Poleskim, Łunińcu, Zaleszczykach i Podwoleńskich. Finansowano budowę hal targowych w Ciechocinku, Białymstoku, Kosowie i Jagielnicy, zabrukowanie targowisk w Tomaszowie Mazowieckim, Pabjanicach, Zduńskiej Woli, Częstochowie, Zawierciu, Hrubieszowie i Kościerzynie.

Wykonano budynków rzeźni i hal targowych razem 55.999 m³, zabrukowano powierzchnię 192.200 m².

Wydatki na **urządzenia zdrowia publicznego i wychowania fizycznego** wyniosły zł. 1.769.200.—. I w tym również dziale, z uwagi na znaczny udział robót ziemnych, znaczny jest udział w kosztach budowy robocizny bezpośrednio na robotach wyłożonej (42%).

Roboty wykonane są bardzo różnorodne: stadiony sportowe i boiska w Warszawie, Żyrardowie, Łomży, Nakle, Drohobyczu i Borystawiu; pływalnie i kąpieliska w Płocku, Żyrardowie, Zamościu, Tomaszowie Lubelskim, Kosowie Poleskim, Pińsku, Ostrowiu Wielkopolskim, Rawiczu, Grudziądzu, Kartuzach, Katowicach i Lwowie; domy sportowe w Przasnyszu, Pułtuskach, Katowicach i Stanisławowie; parki w Żelazowej Woli oraz w Białymstoku schroniska turystyczne i domy wypoczynkowe w Dolinie Chochołowskiej, na Jaworzynie, w Dolinie Kościeliskiej, pod Chomiakiem, pod Popiwanem, pod Spyciami, w Jamnej, w Zaleszczykach i na Kostrzycy.

Ogólny rezultat robót: 30 ha. stadionów, boisk i plaż, 5,3 tys. m³ kąpielisk i pływalni, 66 tys. m³ różnych budynków i 1 skocznia.

Wydatki na **nawierzchnie ulic** wyniosły zł. 6.358.225,17. Obok kanalizacji i wodociągów był to główny kierunek, w którym zostały skierowane środki pieniężne Funduszu Pracy przeznaczone na roboty miejskie. Udział tych kredytów wśród ogółu wydatków na roboty publiczne stanowił pokaźny odsetek, bo 7,8%.

Roboty tej kategorii przeważnie nie wymagają prowadzenia długotrwałych studjów wobec czego dają się uruchomić doraźnie. To też finansowane były często w wyniku doraźnych potrzeb w związku ze znacznym nasileniem bezrobocia, jakie zaznaczyło się na poszczególnych terenach.

Udział robocizny bezpośrednio na robotach zużytej w kosztach własnych osiągnął najwyższy odsetek z pośród wszystkich kategorii robót miejskich (57,3%).

Roboty uliczne przy pomocy finansowej Funduszu Pracy prowadzone były w szeregu większych i mniejszych miast, między innymi: w Warszawie, Łodzi, Pabjanicach, Lublinie, Siedlcach, Białymstoku, Druskiennikach, Łucku, Równem, Poznaniu, Gnieźnie, Kościanie, Tczewie, Gdyni, Grudziądzu, Katowicach, Chorzowie, Krakowie, Lwowie. Wykonano razem 59,5 km. nowych ulic, dokonano gruntownej przebudowy nawierzchni ulic na długości 140,5 km., założono zieleńce o powierzchni 34 tys. m². Ponadto wykonano 209,8 tys. m³ robót ziemnych.

Przygotowanie terenów budowlanych pod nowe dzielnice mieszkalne, a więc rozplanowanie i wykonanie niezbędnych prac terenowych, przeprowadzenie ulic i zaopatrzenie ich w potrzebne urządzenia, jak: kanalizacja, wodociągi, światło, stało się koniecznością wobec szybkiego rozwoju miast.

Przygotowano i uzbrojono tereny budowlane w Łodzi, Dąbrowie Górniczej, Radomiu, Lidzie, Łucku, Bydgoszczy, Grudziądzu, Gdyni, Chełmży, Panewnikach, Krakowie i Lwowie.

Fundusz Pracy wydał na ten cel zł. 2.205.050.—. Ogółem przygotowano i uzbrojono terenów budowlanych 1.379 tys. m².

6. Budowle publiczne

Działalność Funduszu Pracy w zakresie finansowania budownictwa publicznego wyraziła się w postaci kredytów, przeznaczonych niemal wyłącznie na roboty rozpoczęte, na których ukończenie brak było środków pieniężnych. Finansowanie budowy nowych gmachów należało do wyjątków.

W r. 1934/35 zawarto umów na sumę zł. 6.065.966,82 (7,6% ogółu kredytów, w r. 1933/34 — 9,4%). Wypłacono na ten cel (częściowo na podstawie umów, zawartych w poprzednim roku) zł. 6.284.081,82. Kredytobiorcy wydali na robotach (łącznie z sumami otrzymanymi w r. 1933/34) zł. 7.596.624,58.

Budowano i wykańczano 142 budynki szkolne na obszarze całego państwa, przeważnie szkół powszechnych na wsi, 15 szpitali i ośrodków zdrowia i 47 różnych gmachów publicznych, w tej liczbie budowano gmachy: Instytutu Technologii Chemicznej w Warszawie, audytorjów Uniwersytetu Warszawskiego, Urzędu Wojewódzkiego Warszawskiego, Giełdy Mięśnej w Warszawie, Starostwa w Częstochowie, ratusza w Sosnowcu, teatru w Kaliszu. Ogólna kubatura wykonanych budynków wynosi 897,5 tys. m³.

Przepracowano 1,1 miljonów robotniko-dni.

7. Budownictwo mieszkaniowe

Finansowanie budownictwa mieszkaniowego Fundusz Pracy podjął na szerszą skalę dopiero w r. 1934/35. Punktem wyjścia tej akcji stała się uchwała Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dnia 1 lutego 1934 r., opierająca publiczną akcję budowy mieszkań najtańszych, w szczególności robotniczych, na zupełnie nowych podstawach.

Komitet Ekonomiczny postanowił:

„1) Podjąć akcję budowy domów o mieszkaniach pierwszej potrzeby, przeznaczonych dla ludności mniej zamożnej, to znaczy robotników oraz rzemieślników i pracowników umysłowych, których dochód miesięczny nie przekracza zł. 250.—.

2) Na finansowanie budowy domów o mieszkaniach pierwszej potrzeby przeznaczone będą środki, przewidziane na kredytowanie budownictwa mieszkaniowego w planie robót na rok 1934 Funduszu Pracy oraz Funduszu Inwestycyjnego w łącznej sumie około 5 milj. zł.

Celem wykonania podejmowanej akcji budowy mieszkań robotniczych powołana będzie specjalna spółka z ogr. odp. o kapitale zakładowym zł. 500.00.—, której zadaniem będzie prowadzenie budowy domów o mieszkaniach pierwszej potrzeby, eksploatacja ich i sprzedaż, oraz pobudzenie inicjatywy budowy tanich domów i pomoc dla instytucji pokrewnych.

3) Kredyty, przeznaczone na finansowanie budownictwa domów o mieszkaniach pierwszej potrzeby, udzielane być mogą jedynie na budowę domów:

a) jednorodzinnych, które są wznoszone w celu sprzedaży na warunkach, odpowiadających możliwościom płatniczym kategorii osób, wymienionych w p. 1 zasad niniejszych oraz

b) jednorodzinnych i zbiorowych, które są wznoszone w celu wynajmu mieszkań za czynszem, nie przekraczającym możliwości płatniczych tychże kategorii osób.

4) Domy, o których mowa w p. 1, posiadać mają wyłącznie mieszkania pierwszej potrzeby, skromnie wyposażone o powierzchni użytkowej nie większej, niż 42 m² w domach jednorodzinnych oraz 36 m² w domach zbiorowych. Celem zmniejszenia kosztów nabywania domów, względnie wynajmu mieszkań wskazana jest również budowa mieszkań mniejszych, przeznaczonych dla mniej licznych rodzin, a mianowicie o powierzchni od 30 do 36 m² w domach jednorodzinnych i od 24 do 30 m² w domach zbiorowych.

Maksymalny kredyt na budowę domu nie może przekraczać sumy, uzyskanej z przemnożenia zł. 5.000.—, względnie zł. 4.000.— przez liczbę mieszkań w tym domu, jakoteż w żadnym wypadku 80% kosztów budowy tego domu łącznie z gruntem. Powoływana spółka ustali, w jakich miejscowościach będą obowiązywały normy zł. 5.000.—, względnie zł. 4.000.—.

Oprocentowanie kredytu wynosi 2% w stosunku rocznym; czynsz nie powinien przekraczać przeciętnie zł. 20.— miesięcznie za jedno mieszkanie“.

Na mocy tej uchwały została zawiązana spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, pod nazwą Towarzystwo Osiedli Robotniczych; kapitał tej spółki w ogólnej wysokości zł. 500.000.— wniosły:

Fundusz Pracy	zł. 200.000.—
Bank Gospodarstwa Krajowego	„ 200.000.—
Dyrekcja Naczelna Lasów Państwowych	„ 50.000.—
Instytucje ubezpieczeń społecznych	„ 50.000.—

W myśl statutu T. O. R. bądź samo buduje osiedla, bądź też działa za pośrednictwem innych instytucji, ograniczając się do pobudzenia, instruowania, kredytowania i kontrolowania budowy osiedli robotniczych.

Akcja budowlana, prowadzona przy pomocy T. O. R., nie może być obliczona na zysk. Kredyty na ten cel mogą uzyskiwać związki samorządowe lub instytucje społeczne, ewentualnie zakłady przemysłowe, dające rękojmię traktowania tej działalności zgodnie z zadaniami T. O. R.

T. O. R. stało się zatem placówką, przy pomocy której Fundusz Pracy dysponował w roku 1934/35 większością swoich kredytów, przeznaczonych na budownictwo.

Suma umów zawartych objęła zł. 3.574.045.— dla T. O. R. oraz zł. 319.400.— dla innych instytucji, łącznie zatem zł. 3.893.445.—, t. j. 4,9%

ogółu kredytów na roboty publiczne wobec 1,5% w r. 1933/34. Wypłacono zaś łącznie zł. 3.697.195.— (wraz z kredytami przyznaniem w pierwszym roku działalności Funduszu Pracy). Wydano na robotach zł. 2.016.025,80.

Udział robocizny bezpośrednio wyłożonej na robotach budowlanych jest stosunkowo niewielki (w r. 1934/35 30% kosztów budowy w budownictwie mieszkaniowym i 34% w budownictwie gmachów publicznych); znaczny jest natomiast jej udział, zawarty w wartości różnorodnych materiałów. Ten typ robót ma zasadnicze znaczenie dla poziomu zatrudnienia w cegielniach, tartakach, cementowniach, hutach żelaznych, w przemyśle metalowym oraz we wszelkiego rodzaju zakładach instalacyjnych.

Wyniki ogólne charakteryzuje kubatura domów, wybudowanych przez T. O. R. — 72,8 tys. m.³ oraz przez inne instytucje — 43,5 tys. m.³. T. O. R. przydzieliło nowym mieszkańcom do końca r. 1934/35 — 983 mieszkania, ponadto wykończyło — 363, nie ukończyło budowy 1.753 mieszkań. Wśród otrzymujących mieszkania było 84% rodzin robotniczych, 13% niższych funkcjonariuszy i 3% pracowników umysłowych.

8. Drobne roboty

Aby umożliwić wojewódzkim władzom bezpośrednią doraźną akcją zatrudnienia w wypadkach szczególnie ostrego napięcia bezrobocia, oraz finansowanie poszczególnych drobnych ro-

bót, mających duże znaczenie lokalne gospodarcze lub społeczne, które w ogólnym programie robót nie zostały pomieszczone z powodu ich niewielkich rozmiarów i wybitnie miejscowego znaczenia, Fundusz Pracy przyznał ryczałtowe kredyty na zatrudnienie do dyspozycji wojewodów.

Większość robót, wykonywanych z tych ryczałtów, została objęta kategoriami robót omówionymi wyżej, niektóre jednak, z uwagi na swój specyficzny charakter, nie znalazły miejsca w klasyfikacji robót, prowadzonych przez Fundusz Pracy zgodnie z jego programem. Do takich drobnych robót należą, między innymi: roboty związane z podniesieniem dochodowości drobnych gospodarstw rolnych, budowa różnorodnych obiektów, potrzebnych dla rozwoju mleczarstwa, sadownictwa, produkcji lnu, budowa śpichrzów, przygotowanie miejscowości podgórskich do ruchu turystycznego i t. p.

Akcja taka była zapoczątkowana tytułem próby w północnych powiatach Wileńszczyzny, w pow. wieluńskim, radomszczańskim, na obszarze w widłach Wisły i Sanu oraz na Huculszczyźnie, wiążąc się ściśle z działalnością Funduszu Pracy w zakresie organizacji podstaw samodzielnej egzystencji ludności wiejskiej (por. str. 40 — akcja wiejska).

Na drobne roboty wydatkowano razem zł. 674.291,59, co stanowi 0,8% sumy wydanej na roboty publiczne. Przepracowano na nich 151 tys. robotniko-dni.

V. POMOC DORAŻNA

1. Cel i koszt akcji

Akcja pomocy dorażnej żywnościowej i opalowej przyjęta została przez Fundusz Pracy od instytucji, które przed powstaniem go zajmowały się łagodzeniem skutków bezrobocia. Dla instytucji tych akcja pomocy dorażnej była celem zasadniczym. Fundusz Pracy na czoło swych zadań wysunął przede wszystkim walkę z bezrobociem w postaci zatrudnienia na robotach publicznych, stawiając na drugim jedynie planie łagodzenie skutków bezrobocia przez udzielanie zapomóg. Niemniej jednak ograniczone środki finansowe, pozwalające zatrudnić pewną tylko część bezrobotnych, z drugiej zaś strony warunki atmosferyczne, ograniczające zakres robót publicznych w miesiącach zimowych, wywołały konieczność kontynuowania akcji pomocy dorażnej w ograniczonych jednak rozmiarach. Akcja ta, z natury rzeczy od robót publicznych tańsza, stawia sobie jako cel zaspokojenie najniezbędniejszych jedynie potrzeb bezrobotnego, byle tylko umożliwić mu przetrwanie najcięższego okresu.

Poniższe zestawienie obrazuje rozmiary wydatków na pomoc dorażną w roku 1934/35:

kredyty udzielone Komitetom	
Wojewódzkim	zł. 19.246.787,97
świadczenia otrzymane przez	
Komitety w wojewódzkie z tytułu zaległych podatków	„ 417.261,33
wydatki z dochodów własnych Komitetów	„ 11.701.502,41
razem	zł. 31.365.551,71

W roku 1934/35 Fundusz Pracy, podobnie jak w pierwszym roku swej działalności, dążył raczej do ograniczenia akcji zasiłkowej, co znalazło wyraz w spadku o 39% sum wydanych na pomoc dorażną w stosunku do roku 1933/34.

2. Metody finansowania akcji

Polityka Funduszu Pracy w dziedzinie pomocy dorażnej wychodzić musiała z odrębnych założeń, aniżeli polityka zatrudnienia. Jeśli działalność Funduszu Pracy w zakresie inwestycji miała z konieczności charakter wybitnie scentralizowany, to akcja pomocy dorażnej musiała być zorganizowana odmiennie. Decydujące

znaczenie miała w tej dziedzinie możliwość przeniknięcia do warstw najbardziej potrzebujących pomocy. Akcja ta wymagała dokładnej znajomości warunków miejscowych i ścisłego kontaktu ze społeczeństwem. Powtórnie, akcja pomocy traktowana była nie jako cel sam w sobie, a raczej jako niezbędne uzupełnienie innych akcji z chwilą, gdy z tych, lub innych względów nie mogły one osiągnąć zamierzonego celu. Stąd wynikała konieczność uelastycznienia polityki pomocy w zależności od zmian, jakie zachodziły w stosunkach życiowych bezrobotnych na poszczególnych terenach. Potrzeby terenu w zakresie pomocy nie dawały się zaspakajać metodami jednolitemi dla całego kraju. Konieczna była zatem decentralizacja akcji pomocy. Funduszowi Pracy pozostawało określenie pewnych ogólnych danych dla akcji pomocy prowadzonej w terenie, oraz wypełnienie niektórych specyficznych zadań, których podejmowanie przez czynniki centralne dawało niewątpliwie korzyści.

Dotyczy to w pierwszym rzędzie zakupu na cele pomocy tych towarów, których podaż na rynku nosi charakter skoncentrowany. Należy tu przede wszystkim cukier, wchodzący do zakresu zasadniczych artykułów, objętych akcją pomocy dorażnej z uwagi na jego wielką wartość odżywczą, a który jest w normalnych warunkach niemal zupełnie niedostępny dla bezrobotnego ze względu na wysoką cenę rynkową, i węgiel, jako podstawowy artykuł opałowy. W tym zakresie należało koncentracji podaży przeciwstawić koncentrację popytu i uzyskać w ten sposób warunki zakupu, które przy transakcjach rozproszkowanych nie mogły być osiągnięte. Pozwoliło to Funduszowi Pracy neutralizować w znacznym stopniu wysoki poziom cen monopolowych.

Drugim terenem, gdzie Fundusz Pracy już raczej z warunków zewnętrznych był zmuszony iść po linii centralizacji transakcji, były zakupy mąki. Wiążącą była tu uchwała Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dnia 22.VI.34 r., w myśl której zakupy żyta na cele związane z działalnością Funduszu Pracy muszą być dokonywane wyłącznie za pośrednictwem Państwowych Zakładów Przemysłowo-Zbożowych po przeciętnej cenie giełdowej.

Na ekonomiczniejsze wyzyskanie sum, wydatkowanych przez Fundusz Pracy na zakup

produktów, wpływała również udzielona przez Ministerstwo Komunikacji 50% - wa ulga od taryfy obowiązującej przy przesyłkach węgla, środków żywności, odzieży, kuchen i ich części składowych, naczyń oraz urządzeń kuchennych i stołowych, nadawanych za zaświadczeniami Komitetów Wojewódzkich w celach akcji pomocy dla bezrobotnych.

Dalszym momentem, gdzie występowała centralizacja dyspozycji było normowanie toku akcji ze strony instytucji centralnej z pozostawieniem jednak organom terenowym (Komitetom Wojewódzkim) pola do dostosowania akcji do celów i warunków miejscowych, zależnych

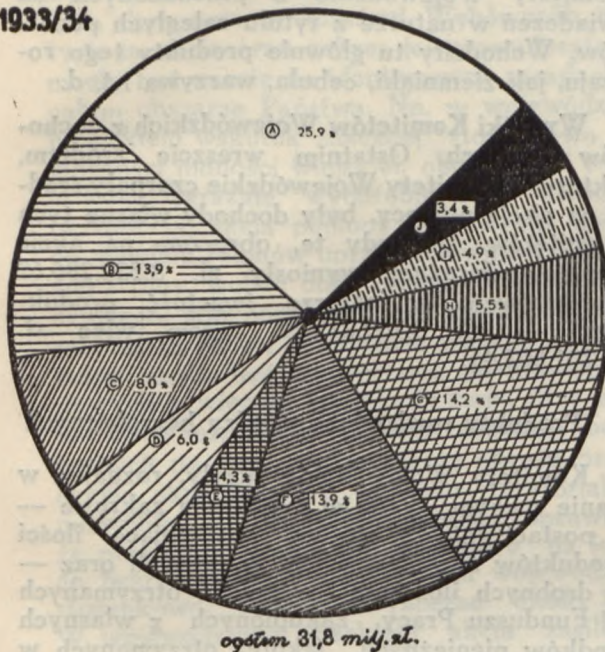
od terenu, od pory roku oraz od charakteru społecznego ludności objętej akcją.

Po ustaleniu wytycznych polityki pomocy przez organa centralne, po dostarczeniu pewnych kredytów pieniężnych i produktów zakupionych centralnie, następną fazą pomocy spoczywała już w rękach Komitetów Lokalnych. Decyzje wychodziły od władz administracyjnych (województwie, starostowie), z którymi współpracowały ciała, złożone z przedstawicieli miejscowego społeczeństwa w postaci Komitetów Lokalnych, jakie Fundusz Pracy powołał do życia w celu wykonania włożonych na nie zadań odpowiednio do warunków lokalnych.

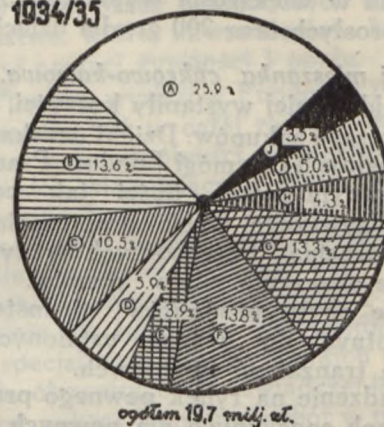
POMOC DORAŻNA DLA BEZROBOTNYCH

Podział terytorjalny kredytów

1933/34

1934/35

Podział terytorjalny dotyczy kredytów udzielonych Komitetom Wojewódzkim i świadczeń w naturze z tytułu zaległych podatków.

- A — Śląsk,
- B — woj. poznańskie i pomorskie,
- C — m. st. Warszawa,
- D — woj. warszawskie,
- E — „ lubelskie i białostockie,
- F — „ kieleckie,
- G — „ łódzkie,
- H — „ krakowskie,
- I — „ lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie,
- J — „ wileńskie, nowogrodzkie, poleskie i wołyńskie,

3. Środki pieniężne i materiałowe

Kredyty Funduszu Pracy. W roku 1934/35 Fundusz Pracy udzielał Komitetom Wojewódzkim kredytów w formie gotówkowej lub w postaci gotowych produktów, t. j. mąki żytniej, cukru, mieszanki cukrowo-kawowej i węgla.

Kredyty te wynosiły:

Kredyty udzielone w gotówce	zł. 13.362.560,29
Równowartość pieniężna dostarczonych produktów, t. j.	
mąki	zł. 4.538.987,48
cukru	„ 117.270,26
mieszanki cukrowo-kawowej	„ 501.173,89
węgla	„ 726.796,05
Razem	zł. 19.246.787,97

W zestawieniu tem w równowartości mąki policzony jest koszt zakupu ziarna i przewozu do młynów w wysokości złotych 3.721.856,85 i koszt przemiału i workowania w wysokości złotych 817.130.63. Równowartość cukru policzona jest loco cukrownia, mieszanki cukrowo-kawowej — loco zakład przetwórczy i węgla — loco kopalnia.

Mąka i chleb. Jak już wspomniano, swoboda dyspozycji Funduszu Pracy przy zakupach żyta, a przez to wykorzystanie możliwości koniunkturalnych i lokalnych zostały ograniczone uchwałą Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dnia 22.VI.34 r., zobowiązującą Fundusz Pracy do zakupu mąki przez Państwowe Zakłady Przemysłowo-Zbożowe. W tym więc wypadku centralizacja zakupów umożliwiła Funduszowi Pracy tylko uzyskanie cen uprzywilejowanych przy zakupie worków i kalkulacji

wypieku chleba. Przemiału dokonywano na mąkę 72%. Ze względu na brak notowań giełdowych tego właśnie gatunku mąki, obliczano ceny parytetowe według notowań dnia zakupu. Koszt przemiału wynosił zł. 2.50 do 2.80 za 100 kg ziarna. Ceny mąki kształtowały się od 1.VI.34 r. do 1.XI.34 r. przeciętnie na poziomie zł. 13.— za 100 kg, po tym okresie zł. 20.— za 100 kg. Cena przeciętna w roku 1934/35 wyniosła zł. 15,80. Ogółem Fundusz Pracy rozdysponował w omawianym okresie na cele pomocy doraźnej 25.655 tonn mąki, co odpowiada około 35 tysiącom tonn żyta wobec 36.017 tonn mąki czyli około 50 tysięcy tonn żyta w roku 1933/34.

Wypieku chleba dokonywały Komitety we własnym zakresie. Koszt wypieku wyniósł 5 do 8 gr. za 1 kg. Chleb wydawano według norm wynoszących w większości wypadków 250 gr. dla osób dorosłych oraz 200 gr. dla dzieci.

Cukier i mieszanka cukrowo-kawowa. Przy tej akcji najdobitniej wystąpiły korzyści, płynące z koncentracji zakupów. Dzięki uzyskaniu zupełnie specjalnych cen mógł Fundusz Pracy rozdać bezrobotnym pewne ilości tak cennego produktu odżywczego. Obok ograniczenia kosztów zaopatrzenia bezrobotnych w żywność, niewatpliwe znaczenie miało również pewne rozszerzenie zbytu produktów niedostępnych dla bezrobotnych po cenach ustalonych dla normalnych transakcji rynkowych.

Wprowadzenie na rynek pewnego produktu na warunkach specjalnych dla pewnych tylko warstw konsumentów pociąga za sobą konieczność ustalenia rygorów któreby uniemożliwiły przeniknięcie tego towaru na wolny rynek w formie odstępowania go innym konsumentom. Z tego względu specjalna instrukcja Funduszu Pracy unormowała ściśle postępowanie z cukrem. Instrukcja ta przewidywała ścisłą ewidencję przychodu i rozchodu cukru. Poza tem roztoczona została kontrola własna Funduszu Pracy i organów kontroli skarbowej.

Rozdawnictwo cukru odbywało się w sposób dwojaki, jako cukru w czystej formie, bądź też jako t. zw. mieszanki cukrowo-kawowej typu wojskowego, zawierającej 60% cukru nie dającego się oddzielić i 36% palonej kawy zbożowej. Mieszankę produkowano w kostkach 50 gr. Kostka taka służyła do przygotowania gorącej, słodkiej kawy w litrze wody. Cukier w czystej formie używany był tylko do słodzenia potraw i napojów, rozdawanych na miejscu dzieciom bezrobotnych, przedewszystkiem zaś dzieciom w wieku szkolnym. Mieszankę natomiast rozdawano bezrobotnym dorosłym. Norma cukru lub mieszanki wynosiła 15 do 25 gr. cukru na osobę.

Na rok 1934/35 uzyskał Fundusz Pracy od Pana Ministra Skarbu zwolnienie 1.250 tonn cukru od podatku spożywczego, który mógł zakupić po ustalonej jeszcze poprzednio cenie ulgowej, łącznie z częścią podatku scalonego. Cena zakupu tego cukru wyniosła zł. 20.43 za 100 kg. Cena skrzyni mieszanki cukrowo-kawowej o wadze 50 kg. wyniosła zł. 17,50. Ogółem

udzielono Komitetom Wojewódzkim 570 tonn cukru i 1.422 tonny mieszanki cukrowo-kawowej.

Węgiel. Przy zakupie węgla stosowana była centralizacja zakupów, podobnie jak przy zakupie cukru. Akcja opałowa w formie przydziału węgla prowadzona była tylko w tych województwach, gdzie kalkulowała się ona lepiej niż korzystanie z miejscowego drzewa. Na kampanję zimową roku 1934/35 Fundusz Pracy uzyskał 28% rabatu od cen cennikowych. Ogółem rozdysponowano 41.665 tonn węgla.

Świadczenia z tytułu zaległych podatków. Poza kredytami w gotówce i w naturze, przyznanymi przez Fundusz Pracy, korzystały Komitety Wojewódzkie z przekazanych im świadczeń w naturze z tytułu zaległych podatków. Wchodziły tu głównie produkty tego rodzaju, jak ziemniaki, cebula, warzywa i t. d.

Wydatki Komitetów Wojewódzkich z dochodów własnych. Ostatnim wreszcie źródłem, z którego Komitety Wojewódzkie czerpały środki na akcję pomocy, były dochody własne tych Komitetów. Dochody te, obrócone na akcję pomocy doraźnej, wyniosły zł. 8.532.286.62 w gotówce, w naturze (wartość produktów) — zł. 3.169.215,79, razem więc zł. 11.701.502,41.

4. Produkty rozdzielone między bezrobotnych

Komitety Wojewódzkie zużyły, rozdając w stanie suchym — lub w mniejszym zakresie — w postaci gotowej strawy, następujące ilości produktów żywnościowych, opałowych oraz — w drobnych ilościach — innych, otrzymanych od Funduszu Pracy, zakupionych z własnych środków pieniężnych, jakoteż otrzymanych w postaci ofiar:

PRODUKTY	Ilość	PRODUKTY	Ilość
Mąka żytnia	42.324 tonn	Mięso	7,4 tonn
„ pszena	847 „	Jarzyny	39,4 „
Chleb	5.107 „	Struclę	34,3 „
Ziemniaki	59.012 „	Maggi	2,3 „
Sól	665 „	Kawa	3,0 „
Cukier	677 „	Jaja	925 szt.
Mieszanka cukrowo-kawowa	1.256 „	Mleko	79.404 ltr.
Węgiel	66.375 „	Skóra	11,1 tonn
Zboże różne	651 „	Obuwie	2 767 par
Mieszanka zbożowa	2,1 „	Ubranie	13.887 szt.
Kasza	242 „	Bielizna	14.820 „
Ryż	36,1 „	Materiały bawełniane	1.332 m.
Groch i fasola	293 „	Drzewo	62.515 m ²
Tłuszcze	18,3 „	Nafta	8.559 ltr.
Wędliny	5,0 „	Mydło	41,1 tonn
		Bony apteczne	676 szt.

Zestawienie niniejsze obejmuje produkty faktycznie w roku omawianym rozdane, a więc po uwzględnieniu remanentów roku 1933/34 i pozostałości na r. 1935/36. Stąd w poszczegól-

nych produktach zachodzić mogą pewne różnice pomiędzy danymi w omawianym zestawieniu, a tablicą 14 na str. 58, obejmującą produkty, dostarczone Komitetom Wojewódzkim przez Fundusz Pracy w r. 1934/35, nie zaś faktycznie przez nie zużyte na pomoc doraźną.

Dobór produktów rozdanych bezrobotnym różnił się w poszczególnych województwach dość znacznie, zależąc, w pewnej mierze, od rodzaju ofiar w naturze, otrzymanych przez Komitety Lokalne, od przyzwyczajeń miejscowej ludności oraz od względów kalkulacyjnych, które nie były identyczne na wszystkich terenach.

5. Bezrobotni, objęci akcją pomocy doraźnej

Tablica 15 na str. 59 podaje miesięczne liczby bezrobotnych wraz z członkami rodzin, objętych akcją pomocy doraźnej. Wybór osób, objętych tą akcją oraz zakres jej prowadzenia nie mogły być oparte na identycznych zasadach na całym obszarze Państwa. Np. w województwie lubelskim wskutek znacznej stosunkowo możliwości ludności wiejskiej, obok której istnieją kilka wyraźnie wyodrębnionych ośrodków bezrobocia, akcja pomocy ograniczona została do niewielu rejonów przemysłowych. Z drugiej strony, wobec dość silnego kontaktu rodzinnego, jaki pozostał dotąd między ludnością robotniczą miast, a ludnością wiejską akcja pomocy mogła być ograniczona do miesięcy zimowych, a więc od grudnia do maja, gdyż w pozostałych miesiącach istniała migracja bezrobotnych na wieś. Ograniczenie okresu prowadzenia akcji oraz jej zasięgu terytorjalnego pozwoliło na jej intensyfikację, sprawiając, że przeciętny wydatek miesięczny na jednego bezrobotnego wypadł w tym województwie stosunkowo wysoko, wynosząc około 10 zł. W województwie śląskim akcja zasiłkowa obejmowała typowy proletarijat przemysłowy. Musiała ona być prowadzona również w miesiącach letnich. Przeciętny wydatek był tu stosunkowo mały, wynosząc przeszło 3 zł., wobec tego, że województwo śląskie rozporządza znacznymi funduszami na cele analogiczne do akcji doraźnej Funduszu Pracy. Dalej, jako trzeci typ możnaby wymienić województwa północno-wschodnie, gdzie akcja zasiłkowa w znacznej części musiała objąć ludność wiejską. Wreszcie odmienny charakter musiała mieć pomoc doraźna, udzielana wyjątkowo w najbardziej przeludnionych ośrodkach rolniczych (np. pow. wiełuński).

Wśród rodzin, objętych akcją pomocy doraźnej Funduszu Pracy, najwięcej, bo 38% było rodzin małych, t. j. posiadających 2—3 osób. Rodzin średnich, posiadających 4—5 osób było 30%. Osób samotnych było 22%, rodzin dużych, t. j. posiadających 6 i więcej osób było 10%.

6. Odpracowanie świadczeń

Dla pozbawienia akcji pomocy doraźnej charakteru filantropijnego, Fundusz Pracy starał

się, w miarę możliwości, o wprowadzenie zasady odpracowania względnie zapracowania świadczeń, mając na uwadze odebranie akcji tej charakteru upokarzającego, na który bezrobotni, zwłaszcza zaś elementy o większym stopniu uspołecznienia, są szczególnie wrażliwi, — i danie im możliwości pracy, której bez własnej winy zostali pozbawieni. Z drugiej strony chodziło o ograniczenie akcji o charakterze ściśle konsumcyjnym i zastąpienie jej akcją o znaczeniu produkcyjnym, zmierzającą do wytwarzania pewnych wartości gospodarczych.

W ten sposób zacierała się granica między akcją zatrudnienia a akcją pomocy doraźnej w ścisłym tego słowa znaczeniu. W znacznej bowiem i wzrastającej stale części, akcja pomocy doraźnej opierana była na tytule pracy wykonywanej przez bezrobotnych na rzecz społeczeństwa, której ekwiwalentem były świadczenia w postaci żywności i opału.

Pomimo wysiłków Funduszu Pracy akcja ta nie mogła być w całej rozciągłości przeprowadzona, w szczególności w większych ośrodkach miejskich, stanowiących silnie skoncentrowane skupienia bezrobocia. Roboty, na których stosowane było zapracowanie względnie odpracowanie świadczeń, musiały być bowiem z konieczności stosunkowo proste, a zatem odpowiednie dla ludzi bez odpowiednich kwalifikacji specjalnych. Wobec wielkich mas bezrobotnych, otrzymujących świadczenia z Funduszu Pracy, zakres tego typu robót w poszczególnych miastach bywał niekiedy niedostateczny, tembardziej, że trudna sytuacja finansowa samorządu miejskiego zmuszała je do ograniczania drobnych robót miejskich do niezbędnych jedynie rozmiarów, jeśli tylko rozszerzenie ich zakresu pociągało za sobą pewne wydatki na materiały i narzędzia pracy.

W niektórych ośrodkach, w szczególności z początku prowadzenia akcji odpracowania świadczeń, napotykała ona na sprzeciw bądź poszczególnych organizacji robotniczych, bądź też na niechęć, pojawiającą się w sferze samych bezrobotnych. Z biegiem czasu jednak akcja odpracowania i zapracowania świadczeń wyraźnie się utrwalała.

Ogólna liczba odpracowanych robotniko-dni wyniosła około 2.904 tys. Wartość odpracowanych świadczeń wyniosła powyżej 30% wartości świadczeń udzielonych.

7. Akcja zlecona

Zgodnie z uchwałą Komitetu Ekonomicznego Ministrów Fundusz Pracy rozdzielił w okresie sprawozdawczym 2.470 tonn mąki razowej o wartości 419.900 zł. Ponadto w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych Fundusz Pracy dokonał przydziału na potrzeby najouboższej ludności wiejskiej 2.040,5 tonn soli iadalnej po 23,5 zł. za 100 kg. i 679,6 tonn soli bydłowej po 5,5 zł. za 100 kg.

VI. AKCJE SPECJALNE

1. Zatrudnienie bezrobotnych pracowników umysłowych

Akcja specjalna zatrudnienia pracowników umysłowych miała na celu zapalenie, w miarę możliwości tej luki, jaka się wytworzyła w dziedzinie walki z bezrobociem wobec tego, że roboty publiczne zatrudniały, z natury rzeczy, stosunkowo małą liczbę pracowników umysłowych.

Akcja ta prowadzona była drogą udzielania dotacji dla różnorodnych instytucji, nie obliczonych na zysk, uruchamiających nowe prace i zatrudniających z kredytów Funduszu Pracy pracowników, pozostających dotąd bez pracy. Nie mogła być zatem finansowana normalną działalność tych instytucji, nie prowadząca do zwiększenia zatrudnienia. Nie mogły również korzystać z kredytów Funduszu Pracy instytucje państwowe, dla których Fundusz Pracy stałby się mógł łatwo jedynie kasą pomocniczą. Pomoc pieniężna, zgodnie z przepisami ustalonymi przez Fundusz Pracy, przeznaczona była wyłącznie na opłatę robocizny przy pracach, których program został uprzednio uzgodniony z Funduszem Pracy. Angażowanie pracowników umysłowych do prac w instytucjach, finansowanych przez Fundusz Pracy, odbywało się przez Biura Pośrednictwa Pracy Funduszu Bezrobocia (z wyjątkiem pracowników o bardzo specjalnych kwalifikacjach). Mogli być zatrudnieni jedynie bezrobotni pracownicy umysłowi, nie mający innych środków utrzymania i nie korzystający ze świadczeń instytucji ubezpieczeniowych.

Fundusz Pracy pokrywał zasadniczo od 4—12 zł. za dzień pracy, względnie od 100—300 zł. miesięcznie. Płace te mogły być uzupełniane przez pracodawców w granicach, ustalonych w porozumieniu z Funduszem Pracy. Akcja ta była prowadzona bądź bezpośrednio przez Biuro Główne, bądź za pośrednictwem Komitetów Wojewódzkich. Ten ostatni system miał na celu zdecentralizowanie akcji, stwarzając pewną przeciwwagę uprzywilejowania stolicy, jakie musiałoby powstać w razie wyłącznie bezpośredniego finansowania instytucji, korzystających z kredytów Funduszu Pracy, które w znacznej części zresztą działają na terenie całego państwa.

Doświadczenia, poczynione jednak z finansowaniem zatrudnienia pracowników umysłowych

za pośrednictwem Komitetów Wojewódzkich, zmusiły Fundusz Pracy do ograniczenia kredytów, udzielonych Komitetom, które w poszczególnych wypadkach nie stosowały się w dostatecznej mierze do instrukcji władz centralnych Funduszu Pracy, zużywając kredyty, udzielone przez Fundusz Pracy, niezgodnie z ich przeznaczeniem i zalegając z wyliczeniem się z otrzymanych sum.

Z kredytów na ten cel korzystało sześć Komitetów Wojewódzkich (m. st. Warszawa, województwa: śląskie, kieleckie, łódzkie, wileńskie i wołyńskie).

Bezpośrednio Biuro Główne Funduszu Pracy zawarło umowy z 26 instytucjami na zatrudnienie bezrobotnych pracowników umysłowych. Wśród nich pięć instytucji (Instytut Spraw Społecznych, Komisja Badań Naukowych Ziemi Wschodnich, Biuro Ekonomiczno-Statystyczne przy Centrali Kredytu Bezprocentowego, Wydział Ekonomiki Drobnych Gospodarstw Wiejskich w Puławach i Biuro Badania Gospodarstw najmniejszych przy Związku Izb i Organizacji Rolniczych) prowadziło prace o charakterze badawczym, związane bezpośrednio z zainteresowaniami Funduszu Pracy. Prace te dotyczyły głównie badań w dziedzinie bezrobocia i środków walki z niem, jakoteż sytuacji ludności małorolnej i bezrolnej. Pochłonęły one większość kredytów, wypłaconych bezpośrednio przez Fundusz Pracy i obok zatrudnienia bezrobotnych pracowników umysłowych okazały się niewątpliwie celowe z uwagi na ich wartość praktyczną. Pozatem prowadzone były różnorodne prace techniczne, oświatowe, bibliotekarskie i t. d.

W niewielkich rozmiarach Fundusz Pracy zatrudnił bezpośrednio pracowników umysłowych.

Kredyty na zatrudnienie pracowników umysłowych obejmowały sumy:

wypłacone za pośrednictwem Komitetów Wojewódzkich	zł.	234.167.—
wypłacone bezpośrednio 26 instytucjom	„	746.333.—
wypłacone bezpośrednio pracownikom umysłowym	„	29.500.—
razem	zł.	1.010.000.—

Ogólne rozmiary zatrudnienia pracowników umysłowych z kredytów tych wyniosły 4,7 tys. pracowniko-miesiący.

Poza akcją specjalną zatrudnienia pracowników umysłowych ta kategoria bezrobotnych była zatrudniana przez Fundusz Pracy przy różnorodnych rodzajach robót z innych kredytów.

W związku z robotami publicznymi uruchomione zostały prace w zakresie studjów i projektów technicznych kosztem zł. 1.240.175.—, przyczem przepracowano 4,5 tys. pracowniko-miesiący. Celem uruchomienia tych prac, obok zaspokojenia palących potrzeb gospodarczych, było zatrudnienie znaczniejszej liczby bezrobotnych techników. Suma wydatkowana na ten cel objęta jest zestawieniem kredytów, udzielonych na roboty publiczne.

Walka z bezrobociem pracowników umysłowych prowadzona była również w ramach organizacji podstaw samodzielnej egzystencji, obejmując zatrudnienie instruktorów w zakresie wybitnie specjalnych dziedzin gospodarki rolnej, kosztem zł. 253.040.— oraz w formie uruchomienia różnorodnych innych prac, przy których zatrudnieni byli buchalterzy, akwizytorzy, dekoratorzy, przewodnicy turystyczni i t. d.

Przy poborze i kontroli opłat na rzecz Funduszu Pracy zatrudnionych było 129 pracowników umysłowych kosztem zł. 125.736,06. Wydatek ten został zaliczony do kosztów poboru opłat.

Wreszcie na robotach publicznych, finansowanych przez Fundusz Pracy (poza związaniem z niemi pracami w zakresie studjów i projektów technicznych), obok robotników, zatrudniony był specjalnie do tego celu powołany personel administracyjny (personel biurowy), na który przypadało 0,6% ogółu zatrudnionych na tych robotach oraz personel techniczny (inżynierowie, technicy, majstrowie i dozorczy), na który przypadało 2,4% ogółu zatrudnionych. Wśród personelu technicznego nie wszyscy jednak byli w ścisłym tego słowa znaczeniu, pracownikami umysłowymi. Mimo to, zacytowane tutaj liczby dają przybliżone pojęcie o udziale pracowników umysłowych w robotach publicznych finansowanych przez Fundusz Pracy.

Fundusz Pracy usiłował zatem zwalczać bezrobocie wśród pracowników umysłowych przy pomocy bardzo różnorodnych metod, odpowiednio do skomplikowanej struktury zawodowej tej grupy ludności. W ten sposób udało się zatrudnić pracowników, należących do możliwie różnorodnych kategorii specjalistów, nie zaspakajając, naturalnie, choćby tylko większości, różnorodnych potrzeb w tej dziedzinie. Szczególne trudności, nieomal nieprzezwyciężalne, nastęrczało zatrudnienie niewykwalifikowanych pracowników umysłowych, pozbawionych pracy w biurach, jakoteż pracowników handlowych, nie posiadających kwalifikacji specjalnych.

W zakresie pomocy doraźnej, pracownicy

umysłowi byli uprawnieni do korzystania z niej narówni z pracownikami fizycznymi. W rzeczywistości korzystali z niej w stosunkowo mniejszym stopniu.

Miarą wysiłku finansowego Funduszu Pracy, w zakresie interwencji na rynku pracy umysłowej, nie jest suma zł. 1.010.000.—, wydatkowana na akcję specjalną zatrudnienia pracowników umysłowych. Wydatki ogólne na ten cel, w zakresie różnorodnych akcji, przy których bądź wyłączenie, bądź w ogromnej większości byli zatrudnieni pracownicy umysłowi, sięgają w r. 1934/35 — 3.000.000.— zł. Nie mniejszą, jakkolwiek nie dającą się ściśle ustalić sumą mierzyć należy interwencję Funduszu Pracy na rynku pracy umysłowej w ramach robót publicznych (poza pracami w zakresie studjów i projektów technicznych). Do kosztów tej interwencji należałoby również zaliczyć trudny do stwierdzenia i niewątpliwie dość znaczny odsetek wydatków na akcję pomocy doraźnej żywnościowej i opałowej.

2. Walka z bezrobociem wśród młodzieży

W roku 1934/35 Fundusz Pracy wziął czynny udział w walce z bezrobociem wśród młodzieży. Zasadniczą metodą działania na tym odcinku stało się zatrudnienie na robotach publicznych, jednakże konieczność nadania tej akcji charakteru wychowawczego nakazała ściśle wyodrębienie tego zagadnienia z akcją zatrudnienia dorosłych pracowników bezrobotnych. Udział Funduszu Pracy w tej dziedzinie polegał na finansowaniu Stowarzyszenia Opieki nad Niezatrudnioną Młodzieżą i współpracy z tą instytucją, w szczególności w zakresie ustalenia programu robót, na których młodzież miała być zatrudniona oraz warunków pracy na tych robotach.

Stowarzyszenie Opieki nad Niezatrudnioną Młodzieżą (S. O. M.) powołane zostało do życia jesienią 1933 r., zaś zarządzeniem Ministra Opieki Społecznej z dnia 5 października 1933 r. Stowarzyszeniu polecone zostało ześrodkowanie w swych rękach całokształtu akcji organizacyjnej w dziedzinie walki z bezrobociem wśród młodzieży.

W chwili powstania tej instytucji istniały dwie organizacje o podobnym charakterze, o ograniczonym jednakże zasięgu, a mianowicie: „Obozy Pracy” Związku Strzeleckiego na terenie województw centralnych i wschodnich, oraz „Ochotnicze Drużyny Robocze” na terenie Śląska.

Związek Strzelecki zlikwidował Obozy Pracy wiosną, natomiast Ochotnicze Drużyny Robocze istniały do marca 1935 r.

W dniu 1 marca 1934 r. zawarte zostało porozumienie pomiędzy Ministerstwem Opieki Społecznej a Dyrekcją Funduszu Pracy, w myśl którego:

„Pozostająca bez pracy młodzież winna być zatrudniona na robotach publicz-

nych w zorganizowanych Ochotniczych Drużynach Roboczych, zapewniających młodzieży odpowiednie warunki pracy, wychowania, rozwoju fizycznego, moralnego i obywatelskiego oraz przysposobienia zawodowego.

Jako instytucję zdolną do objęcia na zasadach wyłączności sprawy zatrudnienia młodzieży na terenie całego państwa uznaje się Stowarzyszenie Opieki nad Niezatrudnioną Młodzieżą.

Kredyty na działalność w zakresie zatrudnienia Ochotniczych Drużyn Roboczych, Ministerstwo Opieki Społecznej i Fundusz Pracy przydzielają bezpośrednio lub pośrednio Stowarzyszeniu Opieki nad Niezatrudnioną Młodzieżą.

Podstawą działalności S. O. M. stały się zatem środki pieniężne, dostarczane przez Ministerstwo Opieki Społecznej z jednej strony, oraz z drugiej strony przez Fundusz Pracy.

Z tego tytułu Fundusz Pracy udzielił Stowarzyszeniu Opieki nad Niezatrudnioną Młodzieżą dotacji w wysokości zł. 600.000.— na pokrycie kosztów organizacyjnych, stwierdzając tem samem, że bezrobocie wśród młodzieży wchodzi do zakresu akcji specjalnych, finansowanych przez Fundusz Pracy.

Pomoc ze strony Funduszu Pracy przeznaczona została na przeprowadzenie akcji rekrutacyjnej, dostarczenie umundurowania, obuwia, bielizny, pościeli, oraz namiotów dla młodzieży, skupionej w S. O. M.

Stowarzyszenie Opieki nad Niezatrudnioną Młodzieżą zorganizowało ze swej strony kadry instruktorskie, wzięło zatem w swoje ręce w pierwszym rzędzie stronę wychowawczą i organizacyjną tej akcji. Natomiast Fundusz Pracy ze swej strony ustalił w porozumieniu z S. O. M. program robót, na których mieli być zatrudnieni junacy. Program ten stanowił część ogólnego programu robót Funduszu Pracy. Z tego tytułu Fundusz Pracy płacił Stowarzyszeniu Opieki nad Niezatrudnioną Młodzieżą po zł. 2,50 dziennie za każdy dzień pracy junaka, potrącając odpowiednie sumy z kredytów (dotacji, względnie pożyczek), wypłacanych bezpośrednio kredytobiorcom na roboty, na których junacy byli zatrudnieni. Ponadto Fundusz Pracy wypłacał S. O. M. po zł. 2.— dziennie za każdy dzień nieprzepracowany jednego junaka tytułem zwrotu kosztów utrzymania drużyn junackich w dniach, w których roboty nie mogły być prowadzone wobec siły wyższej (święto, niepogoda i t. p.). Kredyty, udzielane na odpowiednie roboty publiczne były przez Fundusz Pracy zmniejszane o sumy, wypłacane z tego tytułu S. O. M.

Przy wyborze robót uwzględniano w pierwszym rzędzie warunki zdrowotne, oraz charakter pracy odpowiedni dla młodzieży. Nie mogła ona być zbyt ciężka dla młodego elementu, skupionej w drużynach S. O. M. Przeważały

zatem roboty ziemne i wodne, częściowo zaś meljoracyjne. Junacy zatrudniani byli przy budowie portu w Piaszowie, zapory na Sole, oraz w szeregu punktów przy regulacji rzek, ponadto przy budowie dróg bitych i nasypów kolejowych. Fundusz Pracy wypłacił Stowarzyszeniu Opieki nad Niezatrudnioną Młodzieżą:

za dni przepracowane przez junaków	zł. 1.011.718,25
za dni stracone skutkiem siły wyższej	„ 55.017,—
razem	zł. 1.066.735,25

Sumy, wydane przez Fundusz Pracy z tytułu zatrudnienia młodzieży na robotach publicznych zawarte są (zarówno za dni przepracowane, jak i stracone) w ogólnym zestawieniu wydatków na roboty publiczne.

Co się tyczy Ochotniczych Drużyn Roboczych, istniejących na Śląsku, to Fundusz Pracy w roku 1934/35 nie brał bezpośredniego udziału w finansowaniu tej akcji, natomiast młodzież skupiona w nich, pracowała na robotach Funduszu Pracy, przyczem prace O. D. R. opłacały bezpośrednio instytucje prowadzące roboty i korzystające z kredytów Funduszu Pracy.

3. Organizacja podstaw samodzielnej egzystencji

Działalność, zmierzająca do wytworzenia podstaw samodzielnej egzystencji dla niektórych kategorii bezrobotnych, została podjęta przez Fundusz Pracy na początku roku 1934/35. Celem tej akcji było tworzenie nowych warsztatów pracy i podniesienie poziomu warsztatów już istniejących i nie zapewniających swoim właścicielom najskromniej obliczonego minimum egzystencji. Okres 1934/35 miał być wyzyskany dla wypróbowania różnorodnych metod, które w przyszłości mogłyby być przeprowadzone na większą skalę. Przyjęto zasadę, że nowoutworzone placówki pracy nie mogą stanowić konkurencji dla placówek już istniejących i muszą wytwarzać wyroby lub spełniać usługi, dotychczas w Polsce, czy w danej okolicy niewytwarzane zupełnie, lub wytwarzane w stopniu niewystarczającym. Pomoc Funduszu Pracy jest w zasadzie zwrotna i może mieć tylko charakter przejściowy.

Wobec trudności wypełnienia pierwotnych zamierzeń, zależnych w znacznym stopniu od sprawności poszczególnych organizacji społecznych, z którymi Fundusz Pracy współdziałał, sumy preliminowane początkowo na akcję organizacji podstaw samodzielnej egzystencji, uległy w toku wykonania budżetu znacznej redukcji i niektóre z pośród zamierzonych akcji nie mogły być wogóle uruchomione (akcja rzemieślnicza, osadnictwo rzemieślnicze).

Największą pozycję stanowią wydatki na **akcję wiejską**, której celem było zwiększe-

nie produkcji drobnych gospodarstw wiejskich i tem samem zahamowanie dopływu bezrobotnych ze wsi do miast. Akcja wiejska objęła szereg miejscowości wybranych, w których stan rynku pracy kształtował się szczególnie niepomyślnie, przyczem ze względu na próbny charakter akcji w roku 1934/35, starano się wybrać miejscowości możliwie typowe dla większych ośrodków i rozrzucone po całym kraju. Przeprowadzono szereg inwestycji, a więc przede wszystkim meljorację, budowę śpichrzów gminnych i studzien. Wydatki na ten cel, w kwocie zł. 412.865.— zostały zaliczone do „robót publicznych”. Udzielano ponadto kredytów na maszyny i narzędzia (przedewszystkiem tkackie i łąkarskie), na inwestycje rolne, na instruktorów w różnorodnych, wybitnie specjalnych dziedzinach gospodarki rolnej, słabo rozwiniętych w Polsce, a wykazujących znaczną rentowność poczynionych nakładów oraz na przemysł ludowy. Kredyty były udzielane w większej części w formie pożyczek.

Osadnictwo podmiejskie było przeprowadzone na terenie pod Lidą, obejmującym 46 ha, dokąd przesiedlono kilkanaście rodzin bezrobotnych rzemieślników z Zawiercia, którzy następnie znaleźli zatrudnienie w mieście. Gospodarzem uzasadnieniem tej akcji, prowadzonej narazie eksperymentalnie był wielki brak wykwalifikowanych rzemieślników na terenie ziem wschodnich.

Przy pomocy finansowej Funduszu Pracy zostały utworzone biura, zatrudniające bezrobotnych księgowych dla potrzeb małych warsztatów pracy, dla których posiadanie własnych pracowników buchalteryjnych byłoby zbyt kosztowne. Zorganizowano również spółdzielnie: dekoratorów wystaw i wnętrz, akwizytorów oraz kurs przewodników turystycznych. Akcja ta była prowadzona za pośrednictwem Instytutu Oświaty Pracowniczej.

Inne formy akcji nie miały większego znaczenia.

Wydatki na organizację podstaw samodzielnej egzystencji obejmują następujące grupy:

Akcja wiejska:

przemysł ludowy	zł. 149.360.—
inwestycje rolne	„ 258.500.—
akcja parcelacyjno-osadnicza	„ 400.000.—
instruktorzy	„ 253.040.—
inne formy akcji wiejskiej	„ 26.400.—
zł. 1.087.300.—	
Osadnictwo podmiejskie	120.000.—
Tworzenie placówek pracy dla bezrobotnych	119.885.—
Inne formy organizacji podstaw samodzielnej egzystencji	96.988,34
Kredyty niewykorzystane w roku 1934/35	379.060,—
Razem	zł. 1.803.233,34

W formie pożyczek udzielono kredytów na sumę zł. 1.125.245.—, zaś w formie dotacji zł. 677.988,34.

Dość znaczna część kredytów nie została wyzyskana przez kredytobiorców w r. 1934/35 (zł. 379.060.—), jako wypłacona pod koniec r. 1934/35 na ostatnie stadium prac, których wykonanie miało miejsce dopiero w r. 1935/36.

Ponadto, wydatki nie objęte niniejszem zestawieniem, a uwzględnione w odpowiednich kategoriach robót publicznych wynoszą (według rodzaju przeznaczenia):

meljoracje	zł. 193.365.—
studnie higieniczne i urządzenia sanitarne	„ 28.000.—
śpichrze, suszarnia lnu, mleczarnia, rzeźnia	„ 161.500.—
inne drobne roboty	„ 30.000.—
razem	zł. 412.865.—

4. Pomoc społeczno-wychowawcza

W tej dziedzinie największe znaczenie ma **akcja ogrodów działkowych**, która pochłonęła większość wydatków na pomoc społeczno-wychowawczą. Fundusz Pracy zmierzał w granicach możliwości do wytworzenia podstaw samodzielnej egzystencji i trwałego zatrudnienia w ten sposób różnorodnych grup bezrobotnych. Akcja tego rodzaju nie mogła przy szczupłych środkach finansowych dać odczuwalnych już dziś wyników, stanowiąc raczej pole eksperymentalne, pozwalające gromadzić doświadczenia dla szerszej działalności na przyszłość. Popierając ogródki działkowe dla bezrobotnych, Fundusz Pracy szedł drogą pośrednią między doraźnym zatrudnieniem bezrobotnych, a stwarzaniem dla nich stałych warsztatów pracy. Ogrody działkowe stały się maleńkimi warsztatami zastępczymi. Praca bezrobotnych na nich miała przede wszystkim charakter wybitnie wychowawczy, czyniąc wyłom w demoralizującej beczynności ludzi, nie mających pracy. Ogródki, na których spożywca-działkowiec pracował sam, dzięki oszczędności na robociznie, dostarczały bezrobotnym żywności przy wybitnie niskich kosztach jej produkcji, dawały zatem niewątpliwy zysk gospodarstwu społecznemu.

Fundusz Pracy ograniczał się do finansowania akcji, której kierownictwo spoczywało w rękach Towarzystwa Ogrodów Działkowych.

Wydatki na ten cel wyniosły zł. 978.180.— (w r. 1933/34 zł. 514.000.—), w czem:

inwestycje terenowe, dzierżawa, nasiona, nawozy i t. p.	zł. 924.180.—
organizacja biblioteczek dla działkowców	„ 4.000.—
kredyt dla Kasy Pożyczek Bezpocentowych dla działkowców	„ 50.000.—
razem	zł. 978.180.—

Kredyty te w formie dotacji, udzielane za pośrednictwem Komitetów Wojewódzkich Funduszu Pracy, wpływają bezpośrednio do kas organizacji lokalnych. Z sumy ogólnej tylko zł. 52.500.— zostało wypłacone przez Biuro Główne na akcje prowadzone na terenie całego kraju.

Akcja była popierana również przez zarządy miejskie, dzięki czemu ogólne wydatki (zł. 1.400.691,57) przekroczyły znacznie sumy, przekazane na ten cel przez Fundusz Pracy.

Akcja ogrodów działkowych była prowadzona w 16 województwach (z wyjątkiem województwa tarnopolskiego), obejmując 233 kolonie o obszarze łącznym 931,24 ha, położone w 104 miejscowościach. Wielkość działek waha się w granicach 100 — 3.500 m².

Dla ułatwienia racjonalnej uprawy działek przez bezrobotnych zorganizowano osiem biblioteczek, zawierających fachowe podręczniki ogrodnicze.

Nadto, przy pomocy finansowej Funduszu Pracy urządzono dwumiesięczny kurs dla instruktorów-ogrodników, którzy następnie zostali umieszczeni na terenach, najbardziej potrzebujących pomocy instruktorskiej. Wydatki na ten cel, w wysokości zł. 46.576.— poczynione były na rachunek „zatrudnienie pracowników umysłowych”, dlatego też nie figurują w

wyżej zamieszczonym zestawieniu wydatków na ogrody działkowe. W niektórych miejscowościach instruktorami są ogrodnicy zarządów miejskich.

Dotacja na Kasę Pożyczek Bezprocentowych dla działkowców w sumie zł. 50.000.— została wykorzystana dopiero w roku 1935/36.

Ogólna wartość plonów, według szacunków przybliżonych wynosi około zł. 650.000.—, czyli przeciętnie zł. 17,72 na 100 mtr.².

Pozatem w ramach akcji pomocy społeczno-wychowawczej prowadzona była **akcja kulturalno - oświatowa**, polegająca na organizowaniu dla bezrobotnych świetlic, czytelni, ognisk pracy, przedstawień teatralnych i t. p. Prowadzenie tej akcji spoczywało w rękach organizacji społecznych, działających w terenie. Subsydia były udzielane na cele ściśle określone, z unikaniem wydatków personalnych i administracyjnych.

Akcja była prowadzona w 16 województwach, przyczem ogólny koszt wyniósł zł. 562.561,04.

Wydatki na pomoc społeczno-wychowawczą wyniosły zatem:

na ogrody działkowe	zł. 978.180.—
na akcję kulturalno-oświatową „	562.561,04
razem	zł. 1.540.741,04

TABLICA 1. DOCHODY FUNDUSZU PRACY

Ź R Ó D Ł O	O S I A G N I Ę T E				PRELIMINOWANE	
	1933/34		1934/35		1935/36	
	tys. zł.	%	tys. zł.	%	tys. zł.	%
A. Obciążenia dochodów prywatnych:						
pracowników i warsztatów pracy . . .	51.132	57,9	57.618	51,5	54.978	48,8
poselskich i senatorskich	43	—	61	—	60	0,1
wolnych zawodów	487	0,6	779	0,7	800	0,7
administracji przedsiębiorstw	126	0,1	173	0,2	150	0,1
Razem	51.788	58,6	58.631	52,4	55.988	49,7
B. Obciążenia dochodów samorządu . .	5 706	6,5	5.351	4,8	—	—
C. Obciążenia spożycia:						
cukru	1.366	1,6	1.451	1,3	1.400	1,2
piwa	273	0,3	281	0,2	275	0,2
żarówek	1.221	1,4	1.407	1,3	1.100	1,0
gazu	983	1,1	841	0,8	700	0,6
w zakładach gastronomicznych	302	0,3	380	0,3	300	0,3
mieszkań	1.232	1,4	2.253	2,0	2.650	2,4
widowisk	2.935	3,3	3.151	2,8	2.600	2,3
gier	356	0,4	427	0,4	360	0,3
Razem	8.668	9,8	10.191	9,1	9.385	8,3
D. Spłata podatków zaległych w naturze	912	1,0	2.870	2,5	1.000	0,9
E. Dotacje Skarbu Państwa	19.172	21,7	10.000	8,9	—	—
F. Spłata kredytów:						
kapitał	182	0,2	924	0,8	800	0,7
odsetki	15	—	1.074	1,0	400	0,4
Razem	197	0,2	1.998	1,8	1.200	1,1
G. Dochody nieregularne	315	0,4	154	0,2	4.400	3,9
H. Wpływy o nieustalonym tytule prawnym	1.050	1,2	28	0,0	—	—
I. Pozostałość po Funduszu Pomocy Bezrobotnym	530	0,6	—	—	—	—
K. Fundusz Inwestycyjny:						
wpłaty Skarbu Państwa	—	—	19.900	17,8	20.000	17,7
odsetki od udzielonych pożyczek . .	—	—	123	0,1	300	0,3
Razem	—	—	20.023	17,9	20.300	18,0
L. Pożyczka Inwestycyjna	—	—	—	—	20.400	18,1
M. Nadwyżka budżetowa z poprzedniego roku	—	—	2.678	2,4	—	—
Ogółem ¹⁾	88.338	100,0	111.924	100,0	112.673	100,0
N. Dochody z tytułu zabezpieczenia na wypadek bezrobocia	—	—	—	—	34.727	30,8
Ogółem	—	—	—	—	147.400	130,8

¹⁾ Przy obliczaniu procentowego udziału poszczególnych źródeł dochodowych Funduszu Pracy wśród całości jego wpływów finansowych wzięte zostały pod uwagę jedynie dochody występujące we wszystkich trzech okresach budżetowych, jako porównalne. Dochody z tytułu zabezpieczenia jako nieporównalne (występują dopiero od dnia 1.4.1935 r.) zostały ujęte, jako odrębną grupą.

TABLICA 2. WYDATKI FUNDUSZU PRACY

PRZEZNACZENIE	DOKONANE				PRELIMINOWANE	
	1933/1934		1934/1935		1935/1936	
	tys. zł.	%	tys. zł.	%	tys. zł.	%
I. GRUPA ¹⁾						
A. Roboty publiczne	49.891	58,4	81.638	75,4	88.400 ⁴⁾	81,3
B. Pomoc doraźna	32.088	37,6	19.664	18,1	17.500	16,1
C. Akcje specjalne:						
zatrudnienie pracowników umysłowych	724	0,9	1.010	0,9	—	—
walka z bezrobociem wśród młodzieży	—	—	600 ³⁾	0,6	—	—
organizacja podstaw samodzielnej egzystencji	—	—	1.803	1,7	1.200	1,1
pomoc społeczno-wychowawcza	689	0,8	1.541	1,4	800	0,7
R a z e m	1.413	1,7	4.954	4,6	2.000	1,8
D. Koszta finansowe:						
odsetki	280	0,3	250	0,2	390	0,4
koszta poboru opłat	1.181	1,4	1.459	1,4	350	0,3
R a z e m	1.461	1,7	1.709	1,6	740	0,7
E. Inne	522	0,6	261	0,3	90	0,1
O g ó ł e m	85.375	100,0	108.226	100,0	108.730	100,0
II. GRUPA ²⁾						
F. Zasiłki z tytułu zabezpieczenia na wypadek bezrobocia	—	—	—	—	31.050	28,6
G. Administracja	279	0,3	448	0,4	7.620 ⁵⁾	7,0
O g ó ł e m	279	0,3	448	0,4	38.670	35,6
OGÓŁEM WYDATKI I i II GRUPY	85.654	100,3	108.674	100,4	147.400	135,6

¹⁾ Wydatki porównalne w latach 1933/34, 1934/35 i 1935/36.

²⁾ Wydatki nieporównalne na przestrzeni trzech lat działalności Funduszu Pracy.

³⁾ Wydatki organizacyjne. Wydatki na zatrudnienie młodzieży tkwią w pozycji „Roboty publiczne” (por. rozdział VI, Akcje specjalne, str. 40).

⁴⁾ W tem: 68.000.— tys. zł. na podstawie preliminarza zwyczajnego i 20.400.— tys. zł. na podstawie preliminarza dodatkowego (z wpływów Pożyczki Inwestycyjnej).

⁵⁾ Budżety dawnego Funduszu Pracy nie obejmowały w latach 1933/34 i 1934/35 wydatków administracyjnych w terenie, ograniczając się do ujęcia wyłącznie wydatków Biura Głównego. Natomiast budżet Funduszu Bezrobocia obejmował całokształt tych wydatków, na które preliminowano w roku 1934/35-ym 5.136 tys. zł. Obecnie z chwilą połączenia tych instytucji wydatki administracyjne zostały w całości ujęte w preliminarzu budżetowym.

**TABLICA 3. WPŁYWY Z NIEKTÓRYCH OPŁAT NA RZECZ FUNDUSZU PRACY
W ROKU 1934/35**

Rozkład terytorjalny

WOJEWÓDZTWO	Opłaty od uposażeń ¹⁾		Opłaty od spożycia ²⁾							
			G a z		Zakłady gastronomiczne		Bilety wstępu na widowiska		Totalizator	
	tys. zł.	%	tys. zł.	%	tys. zł.	%	tys. zł.	%	tys. zł.	%
M. st. Warszawa	7.266	22,7	335	40,6	177	44,6	1.077	36,2	386	89,0
Śląskie	8.156	25,4	58	7,1	47	11,8	201	6,8	—	—
Poznańskie	2.095	6,5	185	22,4	44	11,1	242	8,1	9	2,1
Pomorskie	1.154	3,6	37	4,5	11	2,8	81	2,7	—	—
Warszawskie	724	2,3	—	—	1	0,2	37	1,2	—	—
Kieleckie	2.648	8,3	2	0,2	7	1,8	130	4,4	—	—
Łódzkie	3.851	12,0	70	8,5	32	8,0	402	13,5	—	—
Lubelskie	531	1,7	8	1,0	6	1,4	99	3,3	2	0,5
Białostockie	494	1,5	—	—	12	3,0	67	2,3	—	—
Wileńskie	347	1,1	1	0,1	17	4,2	81	2,7	—	—
Nowogródzkie	130	0,4	—	—	1	0,1	6	0,2	—	—
Poleskie	181	0,6	—	—	2	0,6	19	0,7	—	—
Wołyńskie	269	0,8	—	—	2	0,6	43	1,5	—	—
Krakowskie	2.064	6,4	59	7,2	23	5,8	178	6,0	—	—
Lwowskie	1.607	5,0	64	7,7	14	3,4	252	8,5	36	8,4
Stanisławowskie	399	1,2	6	0,7	2	0,6	46	1,5	—	—
Tarnopolskie	163	0,5	—	—	—	—	11	0,4	—	—
O g ó ł e m:	32.079	100,0	825	100,0	398	100,0	2.972	100,0	433	100,0

¹⁾ Zainkasowane przez Ubezpieczalnię Społeczne i Fundusz Bezrobocia na Śląsku w I — III kwartale 1934/35 r. Całkowity wpływ z opłat od uposażeń (art. 15 ustawy z dnia 16 marca 1933 r. o Funduszu Pracy) wynosi zł. 45.672.638,27 poza opłatami od urzędników państwowych, dokonywanymi bezpośrednio przez Ministerstwo Skarbu.

²⁾ Wpływy z miast o ludności powyżej 20.000 mieszkańców. Całkowite wpływy wynosiły: 1) od gazu zł. 840.841,78; 2) od zakładów gastronomicznych zł. 380.198,08; 3) od biletów wstępu na widowiska zł. 3.150.530,91; 4) od totalizatora zł. 426.860,19. Tablica zawiera część wpływów zamieszczonych pod pozycją 4 § 4 (Różne inne wpływy) wykonania preliminarzą budżetowego (str. 12), które zostały rozklasyfikowane w późniejszym czasie.

TABLICA 4. FORMY KREDYTÓW NA ROBOTY PUBLICZNE

Umowy zawarte w r. 1934/35

RODZAJ ROBÓT	D o t a c j e				P o ż y c z k i				R a z e m			
	Resorty władzy państwowej	Samorząd	Inni kre- dytobiorcy	Suma ogólna	Resorty władzy państwowej	Samorząd	Inni kre- dytobiorcy	Suma ogólna	Resorty władzy państwowej	Samorząd	Inni kre- dytobiorcy	Ogólna suma kredytów
	w t y s i ą c a c h z ł o t y c h											
1. STUDJA I PROJEKTY TECHNICZNE	76	445	82	603	129	653	—	782	205	1.098	82	1.385
2. KOMUNIKACJA:												
a) koleje	18	495	—	513	2.647	1.340	—	3.987	2.665	1.835	—	4.500
b) drogi wodne	3.931	352	—	4.283	—	1.301	320	1.621	3.931	1.653	320	5.904
c) drogi bite	11.253	4.132	—	15.385	4.904	2.529	—	7.433	16.157	6.661	—	22.818
3. MELJORACJE	886	2.110	59	3.055	5.126	212	106	5.444	6.012	2.322	165	8.499
4. URZĄDZENIA MIĘDZY- MIASTOWE	—	—	—	—	1.100	597	1.650	3.347	1.100	597	1.650	3.347
5. URZĄDZENIA MIAST	—	7.741	1.088	8.829	—	13.061	600	13.661	—	20.802	1.688	22.490
6. BUDOWLE PUBLICZNE	380	1.652	1.215	3.247	100	2.510	209	2.819	480	4.162	1.424	6.066
7. BUDOWNICTWO MIESZ- KANIOWE	70	—	50	120	—	—	3.774	3.774	70	—	3.824	3.894
8. DROBNE ROBOTY	20	386	116	522	—	90	—	90	20	476	116	612
OGÓŁEM:	16.634	17.313	2.610	36.557	14.006	22.293	6.659	42.958	30.640	39.606	9.269	79.515

RODZAJ ROBÓT	W o d s e t k a c h o g ó ł u											
	d o t a c y j				p o ż y c z e k				k r e d y t ó w			
1. STUDJA I PROJEKTY TECHNICZNE	12,6	73,8	13,6	100,0	16,5	83,5	—	100,0	14,8	79,3	5,9	100,0
2. KOMUNIKACJA:												
a) koleje	3,5	96,5	—	100,0	66,4	33,6	—	100,0	59,2	40,8	—	100,0
b) drogi wodne	91,8	8,2	—	100,0	—	80,2	19,8	100,0	66,6	28,0	5,4	100,0
c) drogi bite	73,1	26,9	—	100,0	66,0	34,0	—	100,0	70,8	29,2	—	100,0
3. MELJORACJE	29,0	69,1	1,9	100,0	94,2	3,9	1,9	100,0	70,8	27,3	1,9	100,0
4. URZĄDZENIA MIĘDZY- MIASTOWE	—	—	—	—	32,9	17,8	49,3	100,0	32,9	17,8	49,3	100,0
5. URZĄDZENIA MIAST	—	87,7	12,3	100,0	—	95,6	4,4	100,0	—	92,5	7,5	100,0
6. BUDOWLE PUBLICZNE	11,7	50,9	37,4	100,0	3,6	89,0	7,4	100,0	7,9	68,6	23,5	100,0
7. BUDOWNICTWO MIESZ- KANIOWE	58,3	—	41,7	100,0	—	—	100,0	100,0	1,8	—	98,2	100,0
8. DROBNE ROBOTY	3,8	74,0	22,2	100,0	—	100,0	—	100,0	3,3	77,8	18,9	100,0
OGÓŁEM:	45,5	47,4	7,1	100,0	32,6	51,9	15,5	100,0	38,5	49,8	11,7	100,0

TABLICA 5. KREDYTOBIORCY FUN

Umowy zawarte

RODZAJ ROBÓT	Resorty władzy państwowej			S A M O								
				Skarbiński			Związki samorządowe					
	dota- cje	po- życzki	razem	dota- cje	po- życzki	razem	wojewódzkie			powiatowe		
							dota- cje	po- życzki	razem	dota- cje	po- życzki	razem
1. STUDJA I PROJEKTY TECHNICZNE	76	129	205	—	—	—	170	—	170	5	30	35
2. KOMUNIKACJA:												
a) koleje	18	2.647	2.665	—	940	940	—	—	—	—	—	—
b) drogi wodne	3.931	—	3.931	—	1.301	1.301	—	—	—	3	—	3
c) drogi bite	11.253	4.904	16.157	—	1.973	1.973	—	406	406	4.050	150	4.200
Razem	15.202	7.551	22.753	—	4.214	4.214	—	406	406	4.053	150	4.203
3. MELJORACJE	886	5.126	6.012	—	—	—	—	—	—	228	76	304
4. URZĄDZENIA MIĘDZY- MIASTOWE:												
a) elektryfikacja	—	300	300	—	—	—	—	250	250	—	107	107
b) gazyfikacja	—	800	800	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	—	1.100	1.100	—	—	—	—	250	250	—	107	107
5. URZĄDZENIA MIAST:												
a) kanalizacja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	23
b) wodociągi	—	—	—	—	150	150	—	—	—	3	211	214
c) gazyfikacja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) elektryfikacja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) urządzenia komunika- cyjne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) chłodnie, rzeźnie i tar- gowiska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) urządzenia zdrowia pu- blicznego i wychowa- nia fizycznego	—	—	—	—	—	—	73	—	73	97	—	97
h) nawierzchnie ulic	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	30
i) przygotowanie terenów budowlanych	—	—	—	—	330	330	—	—	—	10	—	10
Razem	—	—	—	—	480	480	73	—	73	140	234	374
6. BUDOWLE PUBLICZNE:												
a) szkoły	250	100	350	—	300	300	—	—	—	293	18	311
b) szpitale	—	—	—	—	—	—	150	—	150	178	—	178
c) inne	130	—	130	—	—	—	1	—	1	49	324	373
Razem	380	100	480	—	300	300	151	—	151	520	342	862
7. BUDOWNICTWO MIESZ- KANIOWE	70	—	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. DROBNE ROBOTY	20	—	20	—	—	—	27	—	27	62	90	152
OGÓŁEM tys. złotych.	16.634	14.006	30.640	—	4.994	4.994	421	656	1.077	5.008	1.029	6.037
OGÓŁEM (w %-ach ogól- nej sumy kredytów)	20,9	17,6	38,5	—	6,3	6,3	0,5	0,8	1,3	6,3	1,3	7,6

DUSZU PRACY W ROKU 1934 / 35

w tysiącach złotych

R Z A D									I n n i			O g ó ł kredytobiorców			L. p.
G m i n y						R a z e m									
miejskie			wiejskie												
dota- cje	po- życzki	razem	dota- cje	po- życzki	razem	dota- cje	po- życzki	razem	dota- cje	po- życzki	razem	dota- cje	po- życzki	razem	
270	623	893	—	—	—	445	653	1.098	82	—	82	603	782	1.385	1.
															2.
495	400	895	—	—	—	495	1.340	1.835	—	—	—	513	3.987	4.500	a)
349	—	349	—	—	—	352	1.301	1.653	—	320	320	4.283	1.621	5.904	b)
82	—	82	—	—	—	4.132	2.529	6.661	—	—	—	15.385	7.433	22.818	c)
926	400	1.326	—	—	—	4.979	5.170	10.149	—	320	320	20.181	13.041	33.222	Razem
1.882	136	2.018	—	—	—	2.110	212	2.322	59	106	165	3.055	5.444	8.499	3.
															4.
—	240	240	—	—	—	—	597	597	—	1.650	1.650	—	2.547	2.547	a)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	800	800	b)
—	240	240	—	—	—	—	597	597	—	1.650	1.650	—	3.347	3.347	Razem
															5.
197	5.256	5.453	—	—	—	197	5.279	5.476	—	100	100	197	5.379	5.576	a)
61	4.078	4.139	—	—	—	64	4.439	4.503	25	—	25	89	4.439	4.528	b)
—	505	505	—	—	—	—	505	505	—	—	—	—	505	505	c)
10	393	403	—	—	—	10	393	403	—	—	—	10	393	403	d)
—	160	160	—	—	—	—	160	160	12	—	12	12	160	172	e)
116	920	1.036	—	30	30	116	950	1.066	—	—	—	116	950	1.066	f)
713	333	1.046	—	—	—	883	333	1.216	594	—	594	1.477	333	1.810	g)
5.884	12	5.896	—	—	—	5.914	12	5.926	457	—	457	6.371	12	6.383	h)
547	660	1.207	—	—	—	557	990	1.547	—	500	500	557	1.490	2.047	i)
7.528	12.317	19.845	—	30	30	7.741	13.061	20.802	1.088	600	1.688	8.829	13.661	22.490	Razem
															6.
208	1.158	1.366	339	222	561	840	1.698	2.538	166	160	326	1.256	1.958	3.214	a)
400	34	434	—	—	—	728	34	762	180	30	210	908	64	972	b)
31	414	445	3	40	43	84	778	862	869	19	888	1.083	797	1.880	c)
639	1.606	2.245	342	262	604	1.652	2.510	4.162	1.215	209	1.424	3.247	2.819	6.066	Razem
															7.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	3.774	3.824	120	3.774	3.894	7.
296	—	296	1	—	1	386	90	476	116	—	116	522	90	612	8.
11.541	15.322	26.863	343	292	635	17.313	22.293	39.606	2.610	6.659	9.269	36.557	42.958	79.515	OGÓLEM
14,5	19,3	33,8	0,4	0,4	0,8	21,7	28,1	49,8	3,3	8,4	11,7	45,9	54,1	100,0	OGÓLEM %

TABLICA 6. FINANSOWANIE ROBÓT PUBLICZNYCH

Umowy zawarte
Podział rzeczowy kredytów

RODZAJ ROBÓT	1933/34		1934/35		1935/36 ²⁾					
					z budżetu zwyčajnego		z budżetu nadzwyczajnego		r a z e m	
	na sumę tys. zł.	%	na sumę tys. zł.	%	na sumę tys. zł.	%	na sumę tys. zł.	%	na sumę tys. zł.	%
1. STUDJA I PROJEKTY TECHNICZNE	84	0,2	1.385	1,8	1.194	1,6	—	—	1.194	1,3
2. KOMUNIKACJA:										
a) koleje	3.685	7,2	4.500	5,7	1.170	1,6	200	1,0	1.370	1,4
b) drogi wodne	2.354	4,6	5.904	7,4	6.037	8,2	—	—	6.037	6,4
c) drogi bite oraz mosty	11.555	22,6	22.818	28,7	27.274	36,9	1.053	5,1	28.327	30,1
Razem	17.594	34,4	33.222	41,8	34.481	46,7	1.253	6,1	35.734	37,9
3. MELJORACJE:										
a) regulacja rzek niespław- nych	4.786	9,4	4.363	5,5	7.480	10,1	1.283	6,3	8.763	9,3
b) obwałowanie rzek	2.636	5,1	2.941	3,7						
c) kanały i rowy	625	1,2	1.195	1,5						
Razem	8.047	15,7	8.499	10,7	7.480	10,1	1.283	6,3	8.763	9,3
4. URZĄDZENIA MIĘDZY- MIASTOWE:										
a) elektryfikacja	720	1,4	2.547	3,2	466	0,6	80	0,4	546	0,6
b) gazyfikacja	600	1,2	800	1,0	—	—	—	—	—	—
c) wodociągi	—	—	—	—	1.000	1,4	—	—	1.000	1,1
Razem	1.320	2,6	3.347	4,2	1.466	2,0	80	0,4	1.546	1,7
5. URZĄDZENIA MIAST:										
a) kanalizacja	5.475	10,8	5.576	7,0	8.602	11,7	8.894	43,6	17.496	18,6
b) wodociągi	3.987	7,8	4.528	5,7						
c) gazyfikacja	323	0,6	505	0,6						
d) elektryfikacja	6	0,0	403	0,5	—	—	50	0,2	50	0,1
e) urządzenia komunika- cyjne	1.190	2,3	172	0,2	—	—	60	0,3	60	0,1
f) chłodnie, rzeźnie, tar- gowiska	405	0,8	1.066	1,3	79	0,1	1.340	6,6	1.419	1,5
g) urządzenia zdrowia pu- blicznego i wychowania fizycznego	781	1,5	1.810	2,3	330	0,4	94	0,4	424	0,4
h) nawierzchnie ulic	3.948	7,7	6.383	8,0	3.931	5,3	6.423	31,5	10.354	11,0
i) przygotowanie terenów budowlanych	2.228	4,4	2.047	2,6	503	0,7	200	1,0	703	0,7
Razem	18.343	35,9	22.490	28,2	13.445	18,2	17.061	83,6	30.506	32,4
6. BUDOWLE PUBLICZNE:										
a) szkoły	3.158	6,2	3.214	4,0	924	1,3	—	—	924	1,0
b) szpitale	278	0,5	972	1,2	315	0,4	300	1,5	615	0,6
c) inne	1.367	2,7	1.880	2,4	449	0,6	100	0,5	549	0,6
Razem	4.803	9,4	6.066	7,6	1.688	2,3	400	2,0	2.088	2,2
7. BUDOWNICTWO MIESZ- KANIOWE	678	1,3	3.894	4,9	5.000	6,8	—	—	5.000	5,3
8. DROBNE ROBOTY	244	0,5	612	0,8	2.931	4,0	323	1,6	3.254	3,4
9. NIEROZDZIELONE ¹⁾	—	—	—	—	6.109	8,3	—	—	6.109 ¹⁾	6,5
OGÓŁEM	51.113	100,0	79.515	100,0	73.794	100,0	20.400	100,0	94.194	100,0

¹⁾ Kredyty przyznane na zatrudnienie młodzieży Stowarzyszeniu Opieki nad Niezatrudnioną Młodzieżą.

²⁾ Stan na dzień 1 grudnia 1935 r.

TABLICA 7. FINANSOWANIE ROBÓT PUBLICZNYCH

Umowy zawarte

Podział terytorjalny kredytów

WOJEWÓDZTWO	1933/34		1934/35		1 9 3 5 / 3 6 ²⁾					
	na sumę tys. zł.	%	na sumę tys. zł.	%	z budżetu zwyczajnego		z budżetu nadzwyczajnego		r a z e m	
					na sumę tys. zł.	%	na sumę tys. zł.	%	na sumę tys. zł.	%
M. st. Warszawa	4.347	8,5	7.298	9,2	5.489	8,9	1.006	5,0	6.495	7,9
Śląskie	8.200	16,0	8.781	11,0	8.439	13,7	1.900	9,3	10.339	12,6
Poznańskie	3.219	6,3	3.894	4,9	3.513	5,7	1.243	6,1	4.756	5,8
Pomorskie	3.067	6,0	4.125	5,2	2.173	3,5	910	4,5	3.083	3,8
Warszawskie	4.687	9,2	7.523	9,5	4.766	7,8	1.426	7,0	6.192	7,6
Kieleckie	6.809	13,3	12.567	15,8	9.074	14,8	2.368	11,6	11.442	14,0
Łódzkie	7.095	13,9	10.080	12,7	10.748	17,5	4.387	21,5	15.135	18,5
Lubelskie	1.364	2,7	2.491	3,1	1.710	2,8	475	2,3	2.185	2,7
Białostockie	703	1,4	2.527	3,2	1.873	3,0	907	4,5	2.780	3,4
Wileńskie	691	1,4	2.034	2,5	1.340	2,2	582	2,8	1.922	2,2
Nowogródzkie	299	0,6	521	0,7	729	1,2	390	1,9	1.119	1,4
Poleskie	645	1,3	1.251	1,6	576	0,9	560	2,7	1.136	1,4
Wołyńskie	725	1,4	2.636	3,3	785	1,3	974	4,8	1.759	2,2
Krakowskie	6.210	12,1	7.296	9,2	5.311	8,6	1.600	7,8	6.911	8,4
Lwowskie	2.049	4,0	3.825	4,8	2.906	4,7	880	4,3	3.786	4,6
Stanisławowskie	886	1,7	1.746	2,2	1.163	1,9	460	2,3	1.623	2,0
Tarnopolskie	117	0,2	920	1,1	896	1,5	332	1,6	1.228	1,5
Razem	51.113	100,0	79.515	100,0	61.491	100,0	20.400	100,0	81.891	100,0
Nierozdzielone ¹⁾	—	—	—	—	12.303	20,0	—	—	12.303	15,0
O g ó ł e m:	51.113	100,0	79.515	100,0	73.794	120,0	20.400	100,0	94.194	115,0

1) Kredyty przyznane instytucjom działającym na terenie całego Państwa (Towarzystwo Osiedli Robotniczych, Polski Bank Komunalny oraz Stowarzyszenie Opieki nad Niezatrudnioną Młodzieżą).

2) Stan na dzień 1 grudnia 1935 r.

TABLICA 8. FINANSOWANIE ROBÓT PUBLICZNYCH W ROKU 1934/35

Podział rzeczowy kredytów.

RODZAJ ROBÓT	Zawarto umów		Wypłacono kredytobiorcom						Kredytobiorcy wydali na roboty z kredytów Funduszu Pracy ²⁾	
			z tytułu zawartych umów		w postaci świadczeń w naturze ¹⁾		Razem			
	na sumę tys. zł	%	tys. zł.	%	tys. zł.	%	tys. zł.	%	tys. zł.	%
1. STUDJA I PROJEKTY TECHNICZNE	1.385	1,8	1.240	1,6	—	—	1.240	1,5	1.170	1,4
2. KOMUNIKACJA:										
a) koleje	4.500	5,7	4.554	5,7	—	—	4.554	5,5	4.046	5,0
b) drogi wodne	5.904	7,4	5.804	7,3	—	—	5.804	7,1	5.568	6,9
c) drogi bite oraz mosty	22.818	28,7	22.765	28,9	2.448	99,8	25.213	30,9	23.493	29,0
Razem	33.222	41,8	33.123	41,9	2.448	99,8	35.571	43,5	33.107	40,9
3. MELJORACJE:										
a) regulacja rzek niespławnych	4.363	5,5	4.363	5,5	5	0,2	4.368	5,3	4.541	5,6
b) obwałowanie rzek	2.941	3,7	2.917	3,7	—	—	2.917	3,6	2.975	3,8
c) kanały i rowy	1.195	1,5	1.185	1,5	—	—	1.185	1,5	1.144	1,4
Razem	8.499	10,7	8.465	10,7	5	0,2	8.470	10,4	8.660	10,8
4. URZĄDZENIA MIĘDZYMIASTOWE:										
a) elektryfikacja	2.547	3,2	2.547	3,2	—	—	2.547	3,1	2.508	3,1
c) gazyfikacja	800	1,0	800	1,0	—	—	800	1,0	800	1,0
Razem	3.347	4,2	3.347	4,2	—	—	3.347	4,1	3.308	4,1
5. URZĄDZENIA MIAST:										
a) kanalizacja	5.576	7,0	5.340	6,8	—	—	5.340	6,5	5.596	6,9
b) wodociągi	4.528	5,7	4.453	5,6	—	—	4.453	5,5	5.862	7,2
c) gazyfikacja	505	0,6	505	0,6	—	—	505	0,6	487	0,6
d) elektryfikacja	403	0,5	392	0,5	—	—	392	0,5	386	0,5
e) urządzenia komunikacyjne	172	0,2	266	0,3	—	—	266	0,3	279	0,3
f) chłodnie, rzeźnie, targowiska	1.066	1,3	1.064	1,4	—	—	1.064	1,3	1.146	1,4
g) urządzenia zdrowia publicznego i wychowania fizycznego	1.810	2,3	1.770	2,2	—	—	1.770	2,2	1.381	1,7
h) nawierzchnie ulic	6.383	8,0	6.359	8,0	—	—	6.359	7,8	7.018	8,8
i) przygotowanie terenów budowlanych	2.047	2,6	2.205	2,8	—	—	2.205	2,7	2.281	2,8
Razem	22.490	28,2	22.354	28,2	—	—	22.354	27,4	24.436	30,2
6. BUDOWLE PUBLICZNE:										
a) szkoły	3.214	4,0	3.243	4,1	—	—	3.243	4,0	4.743	5,9
b) szpitale	972	1,2	1.114	1,4	—	—	1.114	1,4	1.245	1,5
c) inne	1.880	2,4	1.928	2,4	—	—	1.928	2,3	1.609	2,0
Razem	6.066	7,6	6.285	7,9	—	—	6.285	7,7	7.597	9,4
7. BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE	3.894	4,9	3.697	4,7	—	—	3.697	4,6	2.016	2,5
8. DROBNE ROBOTY	612	0,8	674	0,8	—	—	674	0,8	592	0,7
OGÓLEM	79.515	100,0	79.185	100,0	2.453	100,0	81.638	100,0	80.886	100,0

1) Świadczenia w naturze za zaległe podatki (art. 27 ustawy z dnia 16 marca 1933 r. o Funduszu Pracy).

2) Łącznie ze świadczeniami w naturze za zaległe podatki.

TABLICA 9. FINANSOWANIE ROBÓT PUBLICZNYCH W ROKU 1934/35

Podział terytorjalny kredytów.

WOJEWÓDZTWO	Zawarto umów		Wypłacono kredytobiorcom						Kredytobiorcy wydali na roboty z kredytów Funduszu Pracy ²⁾	
			z tytułu zawartych umów		W postaci świadczeń w naturze ¹⁾		Razem			
	na sumę tys. zł.	%	tys. zł.	%	tys. zł.	%	tys. zł.	%	tys. zł.	%
M. st. Warszawa	7.298	9,2	6.944	8,8	—	—	6.944	8,5	6.792	8,4
Śląskie	8.781	11,0	8.874	11,2	—	—	8.874	10,9	10.887	13,5
Poznańskie	3.894	4,9	3.837	4,8	120	4,9	3.957	4,9	4.037	5,0
Pomorskie	4.125	5,2	4.091	5,2	17	0,7	4.108	5,0	3.921	4,8
Warszawskie	7.523	9,5	7.486	9,5	277	11,3	7.763	9,5	6.943	8,6
Kieleckie	12.567	15,8	12.657	16,0	460	18,8	13.117	16,1	12.584	15,6
Łódzkie	10.080	12,7	9.876	12,5	188	7,7	10.064	12,3	9.868	12,2
Lubelskie	2.491	3,1	2.523	3,2	528	21,5	3.051	3,7	3.055	3,8
Białostockie	2.527	3,2	2.562	3,2	28	1,1	2.590	3,2	2.474	3,1
Wileńskie	2.034	2,5	1.935	2,4	287	11,7	2.222	2,7	2.156	2,7
Nowogródzkie	521	0,7	533	0,7	23	0,9	556	0,7	536	0,7
Poleskie	1.251	1,6	1.224	1,6	44	1,8	1.268	1,6	1.223	1,5
Wołyńskie	2.636	3,3	2.636	3,3	159	6,5	2.795	3,4	2.567	3,2
Krakowskie	7.296	9,2	7.475	9,4	102	4,1	7.577	9,3	7.575	9,3
Lwowskie	3.825	4,8	3.864	4,9	14	0,6	3.878	4,7	3.588	4,4
Stanisławowskie	1.746	2,2	1.763	2,2	67	2,7	1.830	2,2	1.664	2,0
Tarnopolskie	920	1,1	905	1,1	139	5,7	1.044	1,3	1.016	1,2
Ogółem:	79.515	100,0	79.185	100,0	2.453	100,0	81.638	100,0	80.836	100,0

¹⁾ Świadczenia w naturze za zaległe podatki (art. 27 ustawy z dnia 16 marca 1933 r. o Funduszu Pracy)

²⁾ Łącznie ze świadczeniami w naturze za zaległe podatki.

TABLICA 10. WYKONANIE ROBÓT, PROWADZONYCH PRZY POMOCY FUNDUSZU PRACY
w roku 1934/35

RODZAJ ROBÓT	K O S Z T A R O B Ó T						Zatrudnienie
	Całkowite	Udział Funduszu Pracy		R o b o c i z n a			robotniko- dni w tysiącach
		w tysiącach złotych	w % ogółu kosztów	w tysiącach złotych	w % ogółu kosztów	w % udziału Funduszu Pracy	
1. STUDJA I PROJEKTY TECHNICZNE	1.320	1.170	88,6	287 ¹⁾	21,6	24,4	52
2. KOMUNIKACJA:							
a) koleje	21.103	4.046	19,2	8.974	42,5	221,8	2.240
b) drogi wodne	8.309	5.568	67,0	4.947	59,5	88,8	1.597
c) drogi bite i mosty	48.959	23.493	48,0	17.415	35,6	74,1	5.770
Razem	78.371	33.107	42,2	31.336	40,0	94,6	9.607
3. MELJORACJE:							
a) regulacja rzek niespławnych	6.337	4.541	71,7	4.176	65,9	92,0	1.344
b) obwałowanie rzek	4.206	2.975	70,7	2.912	69,2	97,9	939
c) kanały i rowy	1.279	1.144	89,4	864	67,6	75,5	258
Razem	11.822	8.660	73,3	7.952	67,3	91,8	2.541
4. URZĄDZENIA MIĘDZYMIASTOWE:							
a) elektryfikacja	3.478	2.508	72,1	727	20,9	29,0	151
b) gazyfikacja	800	800	100,0	—	—	—	—
Razem	4.278	3.308	77,3	727	17,0	22,0	151
5. URZĄDZENIA MIAST:							
a) kanalizacja	8.280	5.596	67,6	3.625	43,8	64,8	865
b) wodociągi	9.023	5.862	65,0	2.605	28,9	44,4	657
c) gazyfikacja	1.264	487	38,5	285	22,5	58,5	44
d) elektryfikacja	719	386	53,7	86	12,0	22,3	31
e) urządzenia komunikacyjne	579	279	48,2	152	26,3	54,5	32
f) chłodnie, rzeźnie, targowiska	1.727	1.146	66,4	762	44,1	66,5	191
g) urządzenia zdrowia publicznego i wychowania fizycznego	2.858	1.381	48,3	1.207	42,2	87,4	352
h) nawierzchnie ulic	10.756	7.018	65,3	6.165	57,3	87,8	1.710
i) przygotowanie terenów budowlanych	3.540	2.281	64,4	1.867	52,7	81,9	515
Razem	38.746	24.436	63,1	16.754	43,2	68,6	4.397
6. BUDOWLE PUBLICZNE:							
a) szkoły	8.532	4.743	56,8	2.809	32,9	59,2	644
b) szpitale	2.621	1.245	47,5	897	34,2	72,0	149
c) inne	3.616	1.609	44,5	1.342	37,1	83,4	302
Razem	14.769	7.597	52,1	5.048	34,2	66,4	1.095
7. BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE	3.176	2.016	63,5	943	29,7	46,8	144
8. DROBNE ROBOTY	1.050	592	49,3	455	43,3	76,9	151
O g ó ł e m:	153.532	80.886 ²⁾	52,7	63.502	41,4	78,5	18.138

1) Płace robotników; większość kosztów prowadzenia studjów stanowi wynagrodzenie pracowników umysłowych.

2) Łącznie ze świadczeniami w naturze za zaległe podatki.

TABLICA 11. WYNIKI TECHNICZNE ROBÓT FINANSOWANYCH PRZEZ FUNDUSZ PRACY
w roku 1934/35

RODZAJ ROBÓT	W Y N I K I T E C H N I C Z N E	Udział %-wy Funduszu Pracy w kosztach budowy
1. STUDJA I PROJEKTY TECHNICZNE	Plany i pomiary w 50 miastach, studja w zakresie dróg i mostów na przestrzeni 232 km., projekty budowy dróg i mostów 99 km., projekty regulacji rzek na przestrzeni 810 km., projekty odwodnienia 111,8 tys. ha	88,6
2. KOMUNIKACJA:		
a) koleje	Wykończono linii 191 km., w robocie linii 274 km.	19,2
b) drogi wodne	Wyregulowano rzek 59 km.	67,0
c) drogi bite oraz mosty	Nowych dróg 407 km., odbudowano dróg 875 km., konserwacja dróg 3,855 km., nowych mostów i przepustów 275, odbudowano mostów i przepustów 631	48,0
3. MELJORACJE:		
a) regulacja rzek niespławnych	Wyregulowano rzek 388 km.	71,7
b) obwałowanie rzek	Nowych wałów 107,7 km.; roboty konserwacyjne na przestrzeni 86,5 km.	70,7
c) kanały i rowy	Kanałów odwadniających i nawadniających oraz rowów 170 km.	89,4
4. URZĄDZENIA MIĘDZY- MIASTOWE:		
a) elektryfikacja	Sieci elektrycznej 391 km., budowli 5,2 tys. m ³	72,1
b) gazyfikacja ¹⁾	—	100,0
5. URZĄDZENIA MIAST:		
a) kanalizacja	Kanałów 76 km., budowli 325 m ³ , połączeń z siecią kanalizacyjną 60	67,6
b) wodociągi	Rurociągów 127,3, budowli 35,2 tys. m ³ , połączeń z siecią 263, studzien 16	65,0
c) gazyfikacja	Gazociągów 49,5 km., instalacji domowych 88	38,5
d) elektryfikacja	Sieci elektrycznej 94,7 km.	53,7
e) urządzenia komunikacyjne	Linji tramwajowych 3,5 km.	48,2
f) chłodnie, rzeźnie, targowiska	Budowli 56 tys. m ³ . Targowiska o powierzchni 192,2 tys. m ²	66,4
g) urządzenia zdrowia publicznego i wychowania fizycznego.	Budowli 66 tys. m ³ . Stadiony i boiska o powierzchni 299,7 tys. m ² , kąpieliska i baseny pływackie o powierzchni 5,3 tys. m ² i skocznia	48,3
h) nawierzchnie ulic.	Nowych ulic 59,5 km. Odbudowano 140,5 km.	65,3
i) przygotowanie terenów budowlanych	Przygotowano i uzbrojono 1,379 tys. m ² terenów	64,4
6. BUDOWLE PUBLICZNE:		
a) szkoły	Zbudowano 30, wykończono 121	56,8
b) szpitale	Zbudowano 4, wykończono 12	47,5
c) inne	Wybudowano gmachów o kubaturze 353,3 tys. m ³	44,5
7. BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE	Wybudowano domów o kubaturze 116,3 tys. m ³	63,5

¹⁾ Kredyty wypłacone za roboty wykonane w r. 1933/34.

TABLICA 12. STRUKTURA ZATRUDNIENIA NA ROBOTACH FINANSOWANYCH PRZEZ FUNDUSZ PRACY

w roku 1934/35

R O D Z A J R O B Ó T	Ogółem	Personel administra- cyjny	Personel techniczny	R o b o t n i c y	
				Wykwalifi- kowani	Niewykwalifi- kowani
				w o d s e t k a c h	
1. KOMUNIKACJA:	100,0	0,5	1,7	14,6	83,2
a) koleje	100,0	1,1	2,4	7,3	89,2
b) drogi wodne	100,0	0,7	1,6	8,8	88,9
c) drogi bite	100,0	0,4	1,5	17,7	80,4
2. MELJORACJE	100,0	0,5	1,8	3,7	94,0
3. URZĄDZENIA MIĘDZYMIASTOWE	100,0	0,8	5,8	16,6	76,8
3. URZĄDZENIA MIAST:	100,0	0,8	4,2	20,2	74,8
a) kanalizacja	100,0	1,1	4,4	28,6	65,9
b) wodociągi	100,0	1,1	5,8	20,4	72,7
c) gazyfikacja	100,0	0,3	4,0	25,2	70,5
d) elektryfikacja	100,0	1,0	8,1	26,2	64,7
e) urządzenia komunikacyjne	100,0	2,3	2,6	11,1	84,0
f) chłodnie, rzeźnie, targowiska	100,0	0,3	3,0	29,0	67,7
g) urządzenia zdrowia publicznego i wy- chowania fizycznego	100,0	1,4	5,1	25,9	67,6
h) nawierzchnie ulic	100,0	0,6	3,8	13,5	82,1
i) przygotowanie terenów budowlanych	100,0	0,1	2,9	17,9	79,1
5. BUDOWLE PUBLICZNE	100,0	0,8	3,2	43,8	52,2
6. BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE	100,0	1,1	3,1	51,7	44,1
7. DROBNE ROBOTY	100,0	1,1	2,0	13,6	83,3
O G Ó Ł E M:	100,0	0,6	2,4	16,2	80,8

U w a g i: Rozmiary zatrudnienia grup pracowników, objętych niniejszym zestawieniem, obliczono na podstawie przeciętnej z zatrudnienia tych grup w poszczególnych miesiącach r. 1934/35 według stanu na koniec miesiąca. Odsetki oznaczają udział poszczególnych grup pracowników w ogólnej liczbie zatrudnionych przy danym rodzaju robót.

TABLICA 13. WAHANIA ZATRUDNIENIA ROBOTNIKÓW¹⁾ NA ROBOTACH,
FINANSOWANYCH PRZEZ FUNDUSZ PRACY

Wskaźniki: przeciętna zatrudnienia w r. 1934/35 = 100

RODZAJ ROBÓT	1		9		3		4		1 9 3 5			Przepracowa- wano w cią- gu roku ro- botniko-dni w tysiącach	
	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II		III
1. KOMUNIKACJA:	77,0	117,1	153,2	154,7	151,2	152,5	140,3	105,0	54,6	30,6	26,7	37,1	9.607
a) koleje	75,6	81,2	147,3	156,7	174,9	175,1	152,6	122,3	55,8	23,6	11,5	23,4	2.240
b) drogi wodne	66,9	113,8	147,3	129,1	142,5	138,1	131,5	125,6	78,0	46,4	39,2	41,6	1.597
c) drogi bite	80,3	132,1	157,2	160,9	144,4	147,7	137,9	92,6	47,7	28,9	29,1	41,2	5.770
2. MELJORACJE	53,3	105,3	131,8	137,2	170,7	186,6	196,2	135,0	52,6	8,2	6,9	16,2	2.541
3. URZĄDZENIA MIE- DZYMIASTOWE	27,9	63,3	68,4	76,5	131,5	154,9	262,5	154,9	107,2	84,9	24,1	43,9	151
4. URZĄDZENIA MIAST:	87,3	133,8	145,9	149,7	163,5	142,4	136,4	121,7	53,1	28,6	19,0	18,6	4.397
a) kanalizacja	43,9	108,9	120,0	126,8	160,7	170,7	177,9	124,5	62,0	35,6	35,9	33,1	865
b) wodociągi	79,0	144,9	148,6	127,2	154,7	138,7	159,4	133,1	54,8	29,5	18,0	12,1	657
c) gazyfikacja	25,6	84,3	117,2	166,6	185,5	204,2	249,3	105,1	59,7	2,5	—	—	44
d) elektryfikacja	1,6	22,3	215,7	116,2	169,9	152,8	149,4	119,9	85,8	74,2	57,9	34,3	31
e) urządzenia komuni- kacyjne	—	17,8	126,7	167,2	152,6	186,8	336,7	195,7	16,2	0,3	—	—	32
f) chłodnie, rzeźnie, targowiska	89,2	124,5	142,5	187,7	174,3	114,3	151,1	115,8	50,9	19,6	9,5	20,6	191
g) urządzenia zdrowia publicznego i wy- chowania fizycznego	97,6	125,6	169,5	162,9	152,7	108,0	105,7	105,3	56,5	28,4	43,0	44,8	352
h) nawierzchnia ulic . .	113,7	163,6	163,0	161,0	159,6	126,7	104,0	120,5	45,1	26,9	7,6	8,3	1.710
i) przygotowanie tere- nów budowlanych . . .	91,5	89,4	113,5	154,9	194,3	178,1	137,5	116,7	60,7	26,0	17,3	20,1	515
5. BUDOWLE PUBLICZNE	77,4	111,9	148,7	155,0	177,2	158,2	148,3	96,1	57,1	23,3	23,1	23,7	1.095
6. BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE	1,8	7,8	9,5	30,7	83,8	157,7	300,1	279,9	140,3	48,0	57,0	83,4	144
7. DROBNE ROBOTY . . .	82,6	173,7	183,2	181,3	186,4	90,9	92,6	75,8	43,0	25,0	18,7	46,8	151
OGÓŁEM:	75,2	118,3	146,6	149,6	158,1	154,8	149,5	114,3	55,1	27,1	22,0	29,4	18.086 ²⁾

¹⁾ Zestawienie niniejsze obejmuje zatrudnienie robotników wykwalifikowanych i niewykwalifikowanych, nie obejmuje zaś personelu technicznego i administracyjnego. Rozmiary zatrudnienia obliczono na podstawie liczby robotniko-dni, przepracowanych na robotach publicznych w poszczególnych miesiącach.

²⁾ Ponadto przy pracach, związanych ze studjami i projektami technicznymi (pomiary) robotnicy przepracowali ogółem 52 tysiące robotniko-dni.

TABLICA 14. POMOC DORAŻNA DLA BEZROBOTNYCH
w roku 1934/35

WOJEWÓDZTWO	Kredyty udzielone Komitetom Wojewódzkim				Wartość produk- tów	W gotówce	R a z e m	Świadczenia w natu- rze z tytułu zale- głych podatków 1)	Wydatki z dochodów własnych Komitetów Wojewódzkich	Ogółem wydatki na pomoc dorażną	Przebieg miesięczna liczba osób objętych akcją pomocy dorażnej	Kredyty udzielo- ne Komitetom Wojewódzkim	Ogółem wydatki na pomoc dorażną	Przebieg miesięczna liczba osób objętych akcją pomocy dorażnej									
	w n a t u r z e														w t o n n a c h			w t y s i ą c a c h z i o t y c h			w o d s e t k a c h P o l s k a = 1 0 0 , 0		
	mąka	cukier	mieszanka cukrowo - ka- wowa	węgiel																			
M. st. Warszawa .	3.654	75	102	4.250	823	1.239	2.062	—	1.483	3.545	51.381	10,7	11,3	8,1									
Śląskie	4.944	75	415	120	948	4.147	5.095	—	3.126	8.221	191.223	26,5	26,2	30,0									
Poznańskie . . .	2.575	51	64	11.515	739	1.012	1.751	191	581	2.523	80.055	9,1	8,0	12,5									
Pomorskie . . .	749	50	24	3.040	205	522	727	7	1.218	1.952	27.254	3,8	6,2	4,3									
Warszawskie . .	1.625	37	69	5.260	418	619	1.037	132	334	1.503	28.155	5,4	4,8	4,4									
Kieleckie . . .	3.275	79	203	5.540	760	1.953	2.713	—	1.031	3.744	100.084	14,1	11,9	15,7									
Łódzkie	4.102	18	260	4.675	884	1.721	2.605	18	1.609	4.232	56.001	13,5	13,5	8,8									
Lubelskie . . .	185	7	31	1.435	61	254	315	1	305	621	5.098	1,6	2,0	0,8									
Białostockie . .	1.067	20	31	775	235	221	456	—	129	585	9.753	2,4	1,9	1,5									
Wileńskie . . .	320	1	8	—	62	274	336	—	112	448	8.614	1,7	1,4	1,4									
Nowogródzkie . .	45	5	9	—	10	67	77	—	82	159	2.936	0,4	0,5	0,5									
Poleskie	72	4	18	—	16	91	107	—	110	217	5.581	0,6	0,7	0,9									
Wołyńskie . . .	110	8	16	—	22	114	136	14	163	313	5.255	0,7	1,0	0,8									
Krakowskie . . .	1.494	87	100	—	318	503	821	29	579	1.429	14.244	4,3	4,6	2,2									
Lwowskie	1.289	40	52	4.410	345	451	796	—	514	1.310	42.202	4,1	4,2	6,6									
Stanisławowskie .	70	7	12	375	20	75	95	—	249	344	3.280	0,5	1,1	0,5									
Tarnopolskie . .	79	6	8	270	18	49	67	25	77	169	6.171	0,3	0,5	1,0									
Nieustalone . . .	—	—	—	—	—	51 ²⁾	51 ²⁾	—	—	51 ²⁾	—	0,3	0,2	—									
O g ó ł e m :	25.655	570	1.422	41.665	5.884	13.363	19.247	417	11.702	31.366	637.287	100,0	100,0	100,0									

1) Świadczenia otrzymane przez Komitety Wojewódzkie (art. 27 Ustawy o Funduszu Pracy z dnia 16.III.1933 r.).

2) Na sumę tę składa się 43 tys. zł. na pomoc organizacji działających na terenie całego Państwa i 8 tys. zł. na różne drobne koszty, związane z akcją pomocy dorażnej.

TABLICA 15. BEZROBOTNI OBJĘCI AKCJĄ POMOCY DORAŻNEJ

wraz z członkami rodzin

WOJEWÓDZTWO	1 9 3 4									1 9 3 5		
	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
M. st. Warszawa	83.700	62.900	37.000	17.100	14.000	32.700	57.000	54.546	65.000	71.500	74.500	46.622
Śląskie	221.441	205.803	184.765	174.310	172.200	171.990	183.886	185.115	193.550	204.600	196.558	200.455
Poznańskie . . .	115.904	40.000	33.000	62.540	56.522	56.694	114.303	69.452	104.597	102.355	103.647	101.642
Pomorskie	37.450	29.400	16.450	15.400	15.050	9.040	17.130	18.132	33.852	38.857	47.066	49.227
Warszawskie . . .	18.384	16.712	15.935	15.830	14.627	14.548	15.891	16.251	36.782	60.441	55.142	57.318
Kieleckie	119.570	96.536	77.338	75.401	76.757	88.798	87.020	106.419	117.145	113.139	112.773	130.109
Łódzkie	66.668	56.426	45.456	30.016	27.114	22.143	28.185	32.526	107.831	84.962	86.340	84.342
Lubelskie	10.145	3.565	—	—	—	—	—	—	10.800	11.596	13.118	11.954
Białostockie . . .	7.435	7.653	7.961	6.215	5.742	6.180	3.070	4.890	10.854	19.172	17.848	20.015
Wileńskie	6.225	7.101	3.816	6.423	765	1.038	3.318	7.772	18.368	13.529	16.801	18.213
Nowogródzkie ¹⁾ .	3.326	3.308	2.996	4.114	1.287	94	663	4.837	2.535	4.391	3.871	3.814
Poleskie	17.440	6.148	5.598	2.748	3.368	847	2.834	2.644	3.187	3.645	6.937	11.571
Wołyńskie	8.855	7.754	4.294	2.138	1.625	1.126	2.205	5.812	11.840	6.085	5.327	6.000 ²⁾
Krakowskie	36.982	20.069	15.855	5.606	4.224	1.332	2.091	9.482	8.966	15.545	22.342	28.437
Lwowskie	51.246	42.850	38.350	41.637	39.884	40.705	40.328	39.654	40.367	44.114	43.893	43.396
Stanisławowskie	7.245	156	525	2.415	4.524	8.004	150	207	3.159	5.282	4.007	3.689
Tarnopolskie . . .	2.868	3.319	12.142	6.415	2.072	343	409	3.751	9.231	11.619	10.824	11.061
POLSKA:	814.884	609.700	501.481	468.308	439.761	455.582	558.483	561.490	778.064	810.832	820.994	827.865
POLSKA Wskaźnik przec. 1934/35 = 100: .	127,9	95,7	78,7	73,5	69,0	71,5	87,6	88,1	122,1	127,2	128,8	129,9

1) Liczba dzieci dożywianych rozbita szacunkowo na poszczególne miesiące.

2) Liczba ustalona szacunkowo.

TABELA 13. WYKONANIE PRAC W GOSPODARSTWACH ROLNYCH W POLSCE W LATACH 1950-1959

Województwo	Lata										
	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	Średnia 10-letnia
Warszawa	12000	13000	14000	15000	16000	17000	18000	19000	20000	21000	16000
Łódź	10000	11000	12000	13000	14000	15000	16000	17000	18000	19000	14000
Wrocław	8000	9000	10000	11000	12000	13000	14000	15000	16000	17000	12000
Katowice	6000	7000	8000	9000	10000	11000	12000	13000	14000	15000	10000
Łódzkie	5000	6000	7000	8000	9000	10000	11000	12000	13000	14000	9000
Wielkopolskie	4000	5000	6000	7000	8000	9000	10000	11000	12000	13000	8000
Śląskie	3000	4000	5000	6000	7000	8000	9000	10000	11000	12000	7000
Województwo	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	9000	10000	11000	6000
Wielkopolskie	1000	1500	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	5500	3500
Województwo	500	700	900	1100	1300	1500	1700	1900	2100	2300	1500
Wielkopolskie	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	800
Województwo	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	700
Wielkopolskie	100	150	200	250	300	350	400	450	500	550	400
Województwo	50	70	90	110	130	150	170	190	210	230	150
Wielkopolskie	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120	80
Województwo	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	40
Wielkopolskie	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	18
Województwo	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	15
Wielkopolskie	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	8
Województwo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	7
Wielkopolskie	0.5	0.7	0.9	1.1	1.3	1.5	1.7	1.9	2.1	2.3	1.5
Województwo	0.2	0.3	0.4	0.5	0.6	0.7	0.8	0.9	1.0	1.1	0.8
Wielkopolskie	0.1	0.15	0.2	0.25	0.3	0.35	0.4	0.45	0.5	0.55	0.4
Województwo	0.05	0.07	0.09	0.11	0.13	0.15	0.17	0.19	0.21	0.23	0.15
Wielkopolskie	0.02	0.03	0.04	0.05	0.06	0.07	0.08	0.09	0.10	0.11	0.08
Województwo	0.01	0.015	0.02	0.025	0.03	0.035	0.04	0.045	0.05	0.055	0.04
Wielkopolskie	0.005	0.007	0.009	0.011	0.013	0.015	0.017	0.019	0.021	0.023	0.015
Województwo	0.002	0.003	0.004	0.005	0.006	0.007	0.008	0.009	0.010	0.011	0.008
Wielkopolskie	0.001	0.0015	0.002	0.0025	0.003	0.0035	0.004	0.0045	0.005	0.0055	0.004
Województwo	0.0005	0.0007	0.0009	0.0011	0.0013	0.0015	0.0017	0.0019	0.0021	0.0023	0.0015
Wielkopolskie	0.0002	0.0003	0.0004	0.0005	0.0006	0.0007	0.0008	0.0009	0.0010	0.0011	0.0008
Województwo	0.0001	0.00015	0.0002	0.00025	0.0003	0.00035	0.0004	0.00045	0.0005	0.00055	0.0004
Wielkopolskie	0.00005	0.00007	0.00009	0.00011	0.00013	0.00015	0.00017	0.00019	0.00021	0.00023	0.00015
Województwo	0.00002	0.00003	0.00004	0.00005	0.00006	0.00007	0.00008	0.00009	0.00010	0.00011	0.00008
Wielkopolskie	0.00001	0.000015	0.00002	0.000025	0.00003	0.000035	0.00004	0.000045	0.00005	0.000055	0.00004

*) Liczba dniach wykonywanych prac w gospodarstwach rolnych w przeliczeniu na gospodarstwo rodzinne.
 *) Liczba dniach wykonywanych prac w gospodarstwach rolnych w przeliczeniu na gospodarstwo rodzinne.

• 2 MARZ 1936

Biblioteka Uniwersytetu
MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
w Lublinie

15133 [1]

CZASOPISMA

1934/35

DRUKARNIA ROLNICZA
WARSZAWA, ZŁOTA 24